

การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้ง
ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
[Development of Preservation, Restoration and Inherit Thaiberg's
Culture, of Khoksalung Cultural Council, Phatananikom District,
Lopburi Province]

กาต้ก เต้ะซันหมาก

พนิตสุภา ธรรมประมวล

กานดา เต้ะซันหมาก

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีงบประมาณพ.ศ.2560

ชื่องานวิจัย : การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ง
ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ผู้วิจัย : กาสัก เต๊ะชั้นหมาก พนิตสุภา ธรรมประมวล และกานดา เต๊ะชั้นหมาก

ผู้สนับสนุน : งบประมาณสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปี : 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงาน รวมทั้งพัฒนาและ
นำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เก็บข้อมูลโดยการประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนามและการประชุม
เชิงสร้างสรรค์จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 16 คน จากกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงและผู้มี
ส่วนสำคัญและเกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งดำเนินการวิจัย 2 ระยะ คือ
1) ศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภา
วัฒนธรรมตำบลโคกสูง และ 2) การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสาน
วัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

ผลการวิจัยและพัฒนาที่สำคัญ คือ

1. สภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงดำเนินงานอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งโดย
การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ มาใช้ในการส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม
และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนิน

2. รูปแบบการอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง
เริ่มจาก 1) การวิเคราะห์สภาพการณ์ดำเนินการที่ผ่านมาในอดีตเพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และ
แนวโน้มในปัจจุบัน 2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและ
ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพัฒนาและ 3) การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ ฟันฟู และสืบสานวัฒนธรรม ไทยเบ็งโคกสูง สภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

Research Title : Development of Preservation, Restoration and Inherit Thaiberg's Culture, of Khoksalung Cultural Council, Phatananikom District, Lopburi Province

Researcher : Kasak Tekhanmag [Ph.D.], Panitsupa Thampramuan [Ph.D.],
Kanda Tekhanmag [Ph.D.]

Research Fund : Government Fund

Year : 2017

ABSTRACT

The research objectives were to knowledge management, and develop and purpose model to preserve, restore and inherit Thaiberg's culture, of Khoksalung cultural council, Phatananikom district, Lopburi province. Field research and future search conference were applied. Data collected from 16 key informants, and analyzed by content analysis. The research process was divided into 2 steps; 1) study and knowledge management of preserve, restore and inherit Thaiberg's culture, of Khoksalung cultural council, and 2. development model to preserve, restore and inherit Thaiberg's culture, of Khoksalung cultural council.

The main findings were:

1. Khoksalung cultural council were preserve, restore and inherit Thaiberg's culture by resources and personnel mobilization to promote, support, implement, and outreach activities and results of operations.

2. model to preserve, restore and inherit Thaiberg's culture, of Khoksalung cultural council were 1) an analysis of the situation conducted in the past in connection with the situation and current trends, 2) analysis and synthesis of the current situation to better understand the factors that influence the development and 3) building imagine a future where they desiring future together.

Keyword: preservation, restoration and inherit culture, Thaiberg's Culture, Khoksalung Cultural Council,

กิตติกรรมประกาศ

การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เกิดขึ้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้เพราะการเห็นคุณค่าและความสำคัญของ “วัฒนธรรมไทยเบ็ญ” ที่เป็นสิ่งที่ชาวไทยเบ็ญได้ใช้เป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ชาวไทยเบ็ญ โดยได้ช่วยชักนำให้คนประพฤติดีปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์ เป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของชาวไทยเบ็ญโคกสูง ซึ่งช่วยป้องกันและแก้ไข้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของชาวไทยเบ็ญโคกสูงได้ เป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยให้ชาวไทยเบ็ญโคกสูงมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาวไทยเบ็ญโคกสูง

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานและคณะทำงานของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง ชาวไทยเบ็ญโคกสูง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้กรุณามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการร่วมกันวิเคราะห์ นำเสนอทางเลือกต่างๆ ร่วมกันปฏิบัติการ และพัฒนาปรับปรุง จนสามารถอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญไว้ได้ในระดับหนึ่ง คณะผู้วิจัยสำนึกในพระคุณและขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กาสัก เตชะขันหมาก

พนิตสุภา ธรรมประมวล

กานดา เตชะขันหมาก

กันยายน 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
ABSTRACT.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญเรื่อง.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย.....	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง.....	7
มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	7
การจัดการความรู้.....	12
Future Search Conference (F.S.C.).....	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
การศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม ไทยเบ็้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.....	25
การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็้ง ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.....	27
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	29
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
ผลการศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม ไทยเบ็้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.....	31
ผลการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็้ง ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.....	89

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	115
สรุปการวิจัย.....	115
อภิปรายผลการวิจัย.....	117
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	120
บรรณานุกรม.....	122
ประวัตินักวิจัย.....	124

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 วิธีดำเนินการจัดการความรู้ในการศึกษาและจัดการความรู้ในการดำเนินงาน อนุรักษ์ ป่าไม้ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง...	27
ตาราง 2 วิธีดำเนินการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าไม้ และสืบสาน วัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัด ลพบุรี.....	29
ตาราง 3 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนการอนุรักษ์ ป่าไม้ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกันพัฒนา ของสถาบันไทยเบ็ญ โคกสูงเพื่อการพัฒนา.....	107

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนทุกคน รวมทั้งองค์กรของรัฐและองค์กรของเอกชน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานวัฒนธรรมไว้ว่าต้องสนับสนุนการกระจายอำนาจและบทบาทในการดำเนินงานวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้องค์กรชาวบ้านและบุคลากรในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญและเป็นเจ้าของในการดำเนินงานวัฒนธรรมในรูปเครือข่ายทางวัฒนธรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐจะทำหน้าที่เพียงกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานเท่านั้น เพราะรัฐบาลตระหนักดีว่าผู้ที่รู้เรื่องดีที่สุดในเรื่องวัฒนธรรมคือคนในท้องถิ่น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ออกประกาศ เรื่องจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2538 โดยให้สภาวัฒนธรรมจังหวัดประกอบด้วยองค์กรเครือข่ายภาคีสมาชิกต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นที่สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ที่เรียกว่า “เบญจภาคี” คือ องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการดำเนินงานวัฒนธรรมของจังหวัดนั้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ให้หน่วยงานและองค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ ที่เรียกว่าเครือข่ายเบญจภาคีและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ให้ประสานการดำเนินงานกันอย่างกว้างขวางและเกิดพลังมากยิ่งขึ้น และได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายเบญจภาคีในการดำเนินงานวัฒนธรรมในจังหวัดต่างๆ จัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัดนั้น ครบทุกจังหวัดตั้งแต่วันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2539 และได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์และหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมจังหวัดอย่างจริงจังมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2539 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 66 กำหนดให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอิทธิฤทธิ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมาตรา 80 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการ ตามแนวนโยบายสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรมดังต่อไปนี้ (6) ส่งเสริมและสนับสนุน ความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานวัฒนธรรมของภาคประชาชน และชุมชนท้องถิ่น โดยการประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ วัฒนธรรม ในลักษณะของเครือข่ายการดำเนินงานอย่างเป็นองค์รวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีความสมดุล ยั่งยืน โดยมุ่งผลสำเร็จของท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งมี

กฎระเบียบรองรับการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม ทุกระดับอย่างชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเมื่อวัฒนธรรมเป็นของประชาชน จึงควรให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรมให้มากขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานในลักษณะต่างๆ ทั้งในด้านวิชาการ การบริหารและงบประมาณทั้งที่จัดสรรให้รายปี และการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม จังหวัด จนเมื่อนับถึงสิ้นปี 2550 มีสภาวัฒนธรรมหลากหลายประเภท กล่าวคือ สภาวัฒนธรรมจังหวัด (ครบทุกจังหวัด) สภาวัฒนธรรมอำเภอ (ครบทุกอำเภอ รวม 877 สภา) สภาวัฒนธรรมตำบล (มากกว่า 5,000 สภา) สภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร (จำนวน 1 สภา) สภาวัฒนธรรมกลุ่มเขตในกรุงเทพมหานคร (จำนวน 6 สภา) สภาวัฒนธรรมเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร (จำนวน 50 สภา) สภาวัฒนธรรมแขวง ในกรุงเทพมหานคร (จำนวนหนึ่ง) สภาวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ (จำนวน 5 สภา) และสภาวัฒนธรรมในลักษณะอื่นๆ อีก เช่น สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลบางปู สภาวัฒนธรรมลานวัด ตะโหมด สภาวัฒนธรรมชนเผ่า เป็นต้น โดยคาดหวังว่าสภาวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งรวมของปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ที่หลากหลายนี้จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันของทุกฝ่ายที่จะมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิด ประสบการณ์ จนก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้และการดำเนินงานวัฒนธรรมของพื้นที่และของชาติไปด้วยกัน ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินงานวัฒนธรรม จนสามารถพัฒนา และแก้ปัญหาได้ตรงเป้าหมายได้มากขึ้น

ตามที่พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้มีการให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า “วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์สั่งสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน” โดยสาระที่สำคัญมีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับภาคประชาชน ที่สำคัญ คือ 1) เป็นเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง สามารถร่วมกันบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของท้องถิ่น 2) ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งองค์กรภาคเอกชนในการ ดำเนินงานวัฒนธรรม ที่เรียกว่า “สภาวัฒนธรรม” โดยแบ่งเป็นสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สภาวัฒนธรรม จังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมตำบล โดยให้เป็นไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น

ตำบลโคกสลุงเป็นชุมชนไทยเบ็ญในกลุ่มน้ำป่าสักที่ได้สั่งสม สร้างสรรค์ และพัฒนาวัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญา (เช่น ภาษา การแต่งกาย การละเล่น ผ้าทอพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน อาหาร

พื้นบ้าน เป็นต้น) ซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งที่มีสภาพเป็นมรดกและยังเป็นวิถีชีวิตร่วมสมัยที่ยังใช้ประโยชน์อยู่มากมาย เป็นประจักษ์พยานที่แสดงถึงรากเหง้าความเป็นมาและพัฒนาการของชุมชนที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของท้องถิ่นให้คนในชุมชนได้เรียนรู้เข้าใจและภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ที่เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมไทยเบ็ญได้ร่วมพลังกันจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงขึ้น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี และดำเนินการต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลามากกว่า 15 ปี โดยมีนายประทีป อ่อนสูงเป็นประธานสภาวัฒนธรรมตำบลจนถึงปัจจุบันได้ดำเนินการในการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญจนเกิดผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์จนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ อย่างหลากหลาย เช่น ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เมื่อ ปี 2558 เป็นต้น

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม จึงสมควรแสดงบทบาทในฐานะหน่วยงานทางวิชาการที่ทำหน้าที่ในการศึกษาและจัดการความรู้(KM) การดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ แล้วสังเคราะห์เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ (body of knowledge) และยกระดับสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาในการดำเนินงานวัฒนธรรมได้ตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเบ็ญแล้ว ยังจะสามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมนี้ไปต่อยอดสู่การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน/ตำบลโคกสูงให้เข้มแข็งต่อไป และจะได้รูปแบบการดำเนินการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมของสภาวัฒนธรรมตำบลไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นหรือสภาวัฒนธรรมในระดับต่างๆ ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง แล้วพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบ

สถานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (การวิจัยภาคสนาม) โดยกำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1.1 กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

1.2 ผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องที่ ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน

2. ขอบเขตเนื้อหา (ตัวแปร)

การจัดการความรู้ การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ตามกรอบหน้าที่ของสภาวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม

2.2 การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม

3. ขอบเขตพื้นที่

ได้แก่ ชุมชนไทยเบ็ญ ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดการจัดการความรู้

เป็นการศึกษาความรู้ที่เป็นความรู้ซ่อนเร้น หรือความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่ยังไม่ได้พิสูจน์ทางวิชาการ เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวคน (กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง ปราชญ์/ผู้ทรงภูมิปัญญา)หรืออยู่ภายในชุมชน (ชุมชนไทยเบ็ญ) เพื่อวิเคราะห์/สังเคราะห์/พัฒนาสู่ความรู้เด่นชัด (explicit knowledge) ที่เผยแพร่่ง่าย ทำความเข้าใจง่าย มีความชัดเจนสูง ผ่านการพิสูจน์ทางวิชาการ และสามารถนำมาใช้/ประยุกต์ใช้ได้อย่างมีพลัง

2. การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ตามกรอบหน้าที่ของสภาวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม

2.2 การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม

ซึ่งสามารถเขียนเป็นกรอบการวิจัยได้ดังนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญงของสภา วัฒนธรรมตำบลโคกสลุง แล้วพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม ไทยเบ็ญงของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ซึ่งเน้นการวิจัยภาคสนาม และการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากทุกฝ่ายครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. สภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง และภาคส่วนต่างๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญง

1.1 ได้สรุปบทเรียน/องค์ความรู้/ยกระดับความรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบ สานวัฒนธรรมไทยเบ็ญง

1.2 ได้รูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญง

1.3 ชุมชน/ท้องถิ่นเกิดความรู้/เกิดเจตคติที่ดี/มีทักษะและสามารถดำเนินงานอนุรักษ์
พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่งได้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1.4 เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (interactive learning through action) ที่จะสามารถถ่ายโยงประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา/พัฒนาในเรื่องอื่นๆ จนสามารถสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้

2. ผู้มีส่วนสำคัญและผู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่ง (ทั้ง 3 ภาคส่วน – ใต้พลังเพื่อการพัฒนา คือ ภาควิชาการ ภาคชุมชน และภาคนโยบาย/สนับสนุน) จะได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการเรียนรู้และเสริมพลังกัน (synergy) กัน จากการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ครั้งนี้ จนสามารถสรุปบทเรียนและพัฒนาเป็นชุมชน/ตำบลต้นแบบในการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่งที่เน้นการพึ่งตนเองและพึ่งกันเอง ให้กับชุมชน/ท้องถิ่น/ตำบลอื่นๆ ในจังหวัดลพบุรี และจังหวัดใกล้เคียงได้

แผนการถ่ายทอดผลการวิจัยไปยังกลุ่มเป้าหมาย

การจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุกลง แล้วพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุกลง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ครั้งนี้จะเป็นการทำงานโดยการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ โดยการสร้าง “เวที” (forum) และ “โอกาส” (space) ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ทุกฝ่ายในตำบลโคกสลุกลง ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการจัดการองค์ความรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุกลงในฐานะคนใน (insider) ซึ่งการได้มาแบ่งปัน/แลกเปลี่ยน/เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันนี้จะก่อให้เกิดภูมิปัญญาสั่งสม (collective wisdom) ขึ้นในชุมชนไทยเบิ่งตำบลโคกสลุกลงที่จะทำให้ทุกคน/ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเก่งขึ้น/เรียนรู้ได้มากขึ้น จนสามารถถ่ายโยงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในเรื่องอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้ต่อไปด้วย ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นจะต้องเข้ามาร่วมกันเรียนรู้อย่างสำคัญในทุกขั้นตอนของการจัดการความรู้ความเป็นกัลยาณมิตร

ในขณะเดียวกัน ในส่วนของราชการในจังหวัดลพบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./อบจ.) นักวิชาการ (จากสถาบันการศึกษาต่างๆ) นักพัฒนาเอกชนที่จะต้องเข้ามาร่วมในกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งในส่วนของกระบวนการ (process) และส่วนของผล (output) ในฐานะ “ผู้มีส่วนสนับสนุน” (sponsor) ที่จะต้องเป็นตัวจักรสำคัญในการส่งเสริม/สนับสนุนการจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ่งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุกลง สามารถจะสั่งสมความรู้ และถ่ายโยงความรู้ไปใช้/ประยุกต์ใช้ไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรม ของตำบลอื่นๆ รวมทั้งในเรื่องอื่นๆ ได้ต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเชิงของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรม
 2. การจัดการความรู้
 3. Future Search Conference (F.S.C.)
- ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ขอเสนอ มโนทัศน์เบื้องต้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่อง “วัฒนธรรม” ในประเด็นที่จำเป็นในเบื้องต้น ดังนี้

1. ความสำคัญของวัฒนธรรม

ชาติไทยเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติหลายประการ ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงคึกคักคึกครื้นของชาติ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม อันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศชาติ ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติควรได้ร่วมมือกันทำนุบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่ให้ดำเนินไปอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2513, หน้า 1) เพื่อให้วัฒนธรรมของชาติ ได้คงอยู่สืบไปอีกนานเท่านาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทาน พระบรมราโชวาท ไว้ว่า (กรมศิลปากร, 2513, หน้า 51)

“งานด้านการศึกษา ศิลปและวัฒนธรรม นั้น เป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญา และทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นทุนและองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป”

ในแนวทางในการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. 2529 ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ 3 ลักษณะคือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534, หน้า 5 - 6)

1) วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

2) วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

3) วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะ ซึ่งมี ส่วนช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผล ต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

2. ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนและในสังคมโดยรวม ซึ่งกินความรวมถึงทั้ง สังคมวัฒนธรรม และ ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมมิใช่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลง มีพลวัต ตลอดเวลา โดยวัฒนธรรมมุ่งความอยู่ดี มีสุข ของคนและสังคมโดยรวม วัฒนธรรมจึงต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพในอดีต สู่ปัจจุบันและสู่อนาคต ต้องเชื่อมโยงระหว่างคนใน สังคมซึ่งมีวัยต่างกัน ต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพตนเองต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและสภาพรอบโลก ต้องเชื่อมโยงระหว่างความรู้ด้านต่างๆ ทั้งมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และต้อง เชื่อมโยงระหว่างคนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมจะพัฒนาองงามได้ ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและความ เข้าใจในความหลากหลาย ความแตกต่าง และจุดร่วมของวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของชาติและ วัฒนธรรมของโลก ซึ่งมีวิวัฒนาการและมีความเปลี่ยนแปลง มีพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง การประสาน เชื่อมโยงและถักทอวิถีชีวิตของคนและชุมชนต่าง ๆ รอบโลก และกับธรรมชาติ เท่านั้นที่จะทำให้การ พัฒนายั่งยืนได้ (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2542)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2530, หน้า 746) ได้นิยามความหมายของ วัฒนธรรม ไว้เป็น 4 นัย ดังนี้ 1) สิ่งที่ทำให้เจริญองงามแก่หมู่คณะ 2) วิถีชีวิตของหมู่คณะ 3) ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญองงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของ ชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน และ 4) พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้ จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน

ความหมายของวัฒนธรรมแม้จะดูแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง ก็ล้วนมีคุณค่าในตัวเองใน การชี้ให้เห็นแง่มุมต่างๆ ของวัฒนธรรม จึงยังคงมีผู้ใช้อยู่ทุกความหมาย ซึ่งศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ได้กรุณาสรุปนำทางไว้ให้แล้วว่า “ไม่ว่าเราจะนิยามวัฒนธรรมกันอย่างวิจิตรพิสดารหรือลึกซึ้งอย่างไร ก็ตาม แก่นสารจริงๆ ของเรื่องทั้งหมดก็คือชีวิตคนนั่นเอง” พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ดังได้ ยกมาแสดงไว้แล้วข้างต้น ผนวกเข้ากับทัศนะอันลุ่มลึกของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ที่ว่า

“วัฒนธรรมคือวิถีดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นความเจริญงอกงามของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการแสดงออก และการสื่อความหมายของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชน เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ ที่เห็นได้ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม และแน่นอนที่สุด วัฒนธรรมเป็นผลแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยีที่ทั้งปวง” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2539, หน้า 5)

3. ธรรมชาติของวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534, หน้า 5) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของวัฒนธรรมดังนี้

3.1 วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีตหรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับ และยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น

3.2 วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม การจะรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

3.3 วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมใหญ่ ย่อมมีเนื้อหา รูปแบบ บทบาท และหน้าที่แตกต่างกันไป หากว่าความต่างต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวมแล้ว ก็สมควรให้กลุ่มชนทั้งหลายมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน สภาพความแตกต่างเช่นนี้เป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม

3.4 วัฒนธรรมจำแนกได้เป็นหลายประเภท เช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ของผู้จำแนก การจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการสื่อความและการประสานงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

4. องค์ประกอบของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมในฐานะองค์รวม ซึ่งประกอบด้วยระบบใหญ่ๆ อย่างน้อย 3 ระบบซ้อนรวมกันอยู่อย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงตามที่อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2538, หน้า 5 - 7) เสนอไว้ ดังนี้

4.1 ระบบคุณค่า ซึ่งหมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวม และจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ มักแสดงออกในรูปของจักรวาลความคิดที่ให้ความสำคัญกับความ เป็นธรรม ความอุดมสมบูรณ์ และความยั่งยืนของสังคมและธรรมชาติ บนพื้นฐานของการเคารพต่อส่วนรวมและเพื่อน

มนุษย์ด้วยกันเอง ในสังคมที่เป็นจริงจะเห็นระบบคุณค่านี้ในรูปของ ศาสนา และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

4.2 ระบบภูมิปัญญา ซึ่งครอบคลุมวิถีคิดของสังคม โดยเฉพาะการจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม มักปรากฏให้เห็นในรูปของกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางองค์กรทางสังคมในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม นอกจากนั้นยังสามารถเห็นได้จากแบบแผนของความสัมพันธ์ทางสังคม

4.3 ระบบอุดมการณ์อำนาจ หมายถึง ศักดิ์ศรี และสิทธิของความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่จะเสริมสร้างความมั่นใจและอำนาจให้กับคนในชุมชนหรือสังคมท้องถิ่น เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตใหม่ และถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการพัฒนาสังคมให้เป็นไปตามหลักของศีลธรรมที่เคารพความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของธรรมชาติ นอกจากนั้นอุดมการณ์อำนาจนี้ยังจะแสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการผลิตใหม่ของความเป็นชุมชนเพื่อรักษาความเป็นอิสระของตนเอง เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการครอบงำจากภายนอก เพราะอุดมการณ์อำนาจนั้นเป็นระบบสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ชุมชน ท้องถิ่น เพศ หรือชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถเป็นพลังสำคัญในการพัฒนา

และศึกษามิติทางวัฒนธรรม ในความหมายที่รวมถึงองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนแรก ความหมายของวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง คุณค่าของความเป็นมนุษย์ จารีต ภูมิทัศน์ที่หลากหลาย และอำนาจของชุมชนท้องถิ่น

ส่วนที่สอง ระบบคิดทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง วิถีคิดแบบองค์รวม ที่มองความเชื่อมโยงอย่างมีบริบทและเงื่อนไขโดยไม่แยกส่วนต่าง ๆ ออกจากกันอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อการวิเคราะห์และค้นหาหลักการที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับคุณค่า ภูมิทัศน์ และอำนาจของชุมชน ที่เป็นพลังสำคัญของชุมชนในการสร้างสรรค์และผลิตใหม่

ส่วนที่สาม กระบวนการทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนไหวเพื่อเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตใหม่ และปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ภายใต้บริบททางสังคมและธรรมชาติแวดล้อม ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ชุมชนต้องคิดค้นและแสวงหาทิศทางการพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และการเคารพหลักการของวัฒนธรรมอื่น กระบวนการทางวัฒนธรรมนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา

5. วัฒนธรรมกับการพัฒนา

ประเวศ วะสี (2537, หน้า 13 - 20) ได้ชี้ให้เห็นว่าถ้าเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมในเชิงชีวิตวัฒนธรรมแล้วจะสามารถสรุปคุณลักษณะของวัฒนธรรมได้ 8 ประการ คือ

5.1 มีความหลากหลาย กระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมจะมีลักษณะหลากหลายไปตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมก็ต้อง ส่งเสริมความเป็นตัวเองทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ก็เท่ากับเป็นการกระจายอำนาจ และ ส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย การเห็นคุณค่าและส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็น การพัฒนาประชาธิปไตย

5.2 กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ จุดแข็งของไทยที่คนอื่นไม่มีคือ วัฒนธรรมไทย ควรคิดเรื่องเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมให้เชื่อมต่อกัน เพราะเศรษฐกิจในรูปแบบปัจจุบันมี ลักษณะกระจุกรายได้สูง วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้

5.3 ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมี รากย้อนไปไกล ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นย่อมมีศักดิ์ศรี ถ้าชุมชนท้องถิ่นมีศักดิ์ศรีคน ทั้งประเทศก็จะมีเกียรติ มีความสุข เป็นการเปิดทางเลือกกว้างขวางอยู่ให้ผู้คน ลดความเครียดและ ความขัดแย้งในสังคม

5.4 ความเป็นบูรณาการ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของความเชื่อมโยงอย่างเป็นบูรณาการทุก มิติ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนทั้งหมดในชุมชนหรือสังคม ที่มีความเชื่อและระบบคุณค่าและการ ปฏิบัติร่วมกัน เป็นทั้งเรื่องของเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไปหมดเป็นเรื่อง เดียวกัน

5.5 สร้างความบรรสานสอดคล้อง (harmony) และความสมดุลยั่งยืน เพราะความเป็น บูรณาการและความที่มีรากลึกยาวนาน วัฒนธรรมจึงมีลักษณะผสานหรือมีความบรรสานสอดคล้อง ระหว่างมนุษย์ทั้งกายและใจ กับสังคม และกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายทั้ง ปวงตามธรรมชาติ

5.6 มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง การพัฒนาทางวัตถุไม่คำนึงถึงคุณค่าทาง จิตใจ และจิตวิญญาณ วัฒนธรรมคำนึงถึงเรื่องจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้งสุนทรีย์กรรมให้ความสุข ทางจิตใจ

5.7 ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม ต้องส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็งจึงจะถ่วงดุลอำนาจและ ฟื้นฟูบูรณะศีลธรรมได้ วัฒนธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม เพราะวัฒนธรรมต้องมีความ เป็นชุมชน ความเป็นชุมชนต้องมืองค์กรชุมชน การมืองค์กรชุมชนทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง

5.8 เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม เมื่อวัฒนธรรมมีลักษณะทั้ง 7 ประการดังกล่าว ข้างต้น จึงเป็นการผดุงศีลธรรม

ด้วยเหตุนี้กระบวนการทางวัฒนธรรมต่างๆ จึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างมาก เพราะ ช่วยให้เห็นถึงลักษณะที่เคลื่อนไหวของวัฒนธรรม ในความพยายามที่จะสืบทอดคุณค่าของความเป็น มนุษย์และอำนาจหรือศักดิ์ศรีของชุมชน ดังจะเห็นได้จากกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิต

ใหม่ และการปรับตัวของชุมชน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาเป็นกรณีๆ ไป เพื่อจะเข้าใจถึงศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนระดับต่างๆ

6. องค์ประกอบของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตั้งามที่คนในสังคมคิดทำขึ้น แสดงออกและสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ซึ่งมีสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ จำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ประกอบด้วย

6.1 เป็นมรดกตกทอด เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ประกอบด้วยสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบราณสถานขนาดใหญ่ เป็นต้น กับสิ่งที่สามารถเคลื่อนที่ได้จำพวกวัตถุ บันทึกเล่าเรื่อง เป็นเอกสาร ตำนาน บันทึก เช่น ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาของชาวใต้ บันทึกในศิลาจารึก เป็นต้น

6.2 เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษหรือเนื้อในของวัฒนธรรม เป็น การกระทำของมนุษย์ ประกอบด้วยเอกลักษณ์พิเศษในการทำมาหากิน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ภาษา กิริยา สำเนียงพูด ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และพิธีกรรม สุนทรียศาสตร์/สุนทรียภาพ ซึ่งเป็นความสวยงามตามอารยธรรม ซึ่งควรมีการสืบสานทำนุบำรุงให้คงอยู่ รวมทั้ง ระบบเครือญาติและระบบสังคม

6.3 ภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาสมัยใหม่

7. แนวทางพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม

เพื่อให้มีการนำทุนทางวัฒนธรรมไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคม จึงกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ดังนี้

7.1 การฟื้นฟู ถอดคุณค่า พัฒนา และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ โดย

7.1.1 ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่อยู่ใน วิถีชุมชนให้ออกมาอย่างเป็นระบบ

7.1.2 พัฒนาค่าต่อยอดผลิตภัณฑ์ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาทั้งนโยบายหรือโครงการสำคัญของประเทศ

7.1.3 ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมต่อภูมิปัญญา

7.1.4 สนับสนุนกระบวนการขยายผลนำภูมิปัญญาไปใช้ในทางปฏิบัติและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7.1.5 ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เกิดจากใช้ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาไปสู่เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

7.1.6 ส่งเสริมคุณภาพ มาตรฐาน และสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและความต้องการของตลาด

7.1.7 ให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ วิธีการ ขั้นตอนการจดทะเบียนลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรทางปัญญาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง

7.1.8 สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีกับนานาประเทศ

7.2 การจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง โดย

7.2.1 สร้างและพัฒนาแหล่งและกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย โดยสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด หอศิลป์ อุทยานแห่งการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่มีชีวิตชีวา เป็นต้น

7.2.2 จัดทำฐานข้อมูล แผนที่นำทางหรือทำเนียบทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ให้มีความชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนที่สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก

7.2.3 จัดให้มีหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

7.2.4 ส่งเสริมการเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์แก่ประชาชน โดยให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่ดีงามอย่างเป็นระบบ

7.2.5 อนุรักษ์ฟื้นฟูระบบคุณค่า ค่านิยม และความเชื่อที่ดีงามให้มีความเข้มแข็งในสังคมไทย เช่น การประหยัดอดออม การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความสามัคคี เป็นต้น

7.2.6 ส่งเสริมให้มีการใช้วัฒนธรรมของชุมชนมาสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้ภาษาถิ่น การลงแขก การเคารพผีปู่ตา การจัดการแหล่งน้ำผ่านระบบเหมืองฝาย ประเพณีสืบชะตาป่าและลุ่มน้ำ เป็นต้น

7.2.7 ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสานและพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่เป็นมรดกและมีคุณค่าของท้องถิ่นและชาติอย่างเป็นระบบ

7.2.8 ใช้สื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่มีอยู่ในการเผยแพร่ข่าวสาร และความรู้ด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

7.2.9 ปรับสถาบันและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา อนุรักษ์ ฟื้นฟู ต่อยอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมากขึ้น

7.2.10 อนุรักษ์ ประชาสัมพันธ์สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมในการพัฒนาและเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของชาติ

7.2.11 ส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนางานด้านวัฒนธรรมอย่างบูรณาการและให้มีการนำผลการวิจัยไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

7.3 การเสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการขับเคลื่อน
ทุนทางวัฒนธรรม โดย

7.3.1 ระดมพลังทุกภาคส่วนในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนางานวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น
การนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ การลงทุนทางวัฒนธรรม เป็นต้น

7.3.2 กระจายอำนาจ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการ
ดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเอง

7.3.3 ปรับแก้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้าง การมี
ส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม

7.3.4 สนับสนุนสภาวัฒนธรรมทั้งในระดับจังหวัด และระดับภูมิภาคให้เข้ามามี
บทบาทหลักในการเป็นศูนย์กลางด้านการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม การ
ดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เป็นต้น

การจัดการความรู้

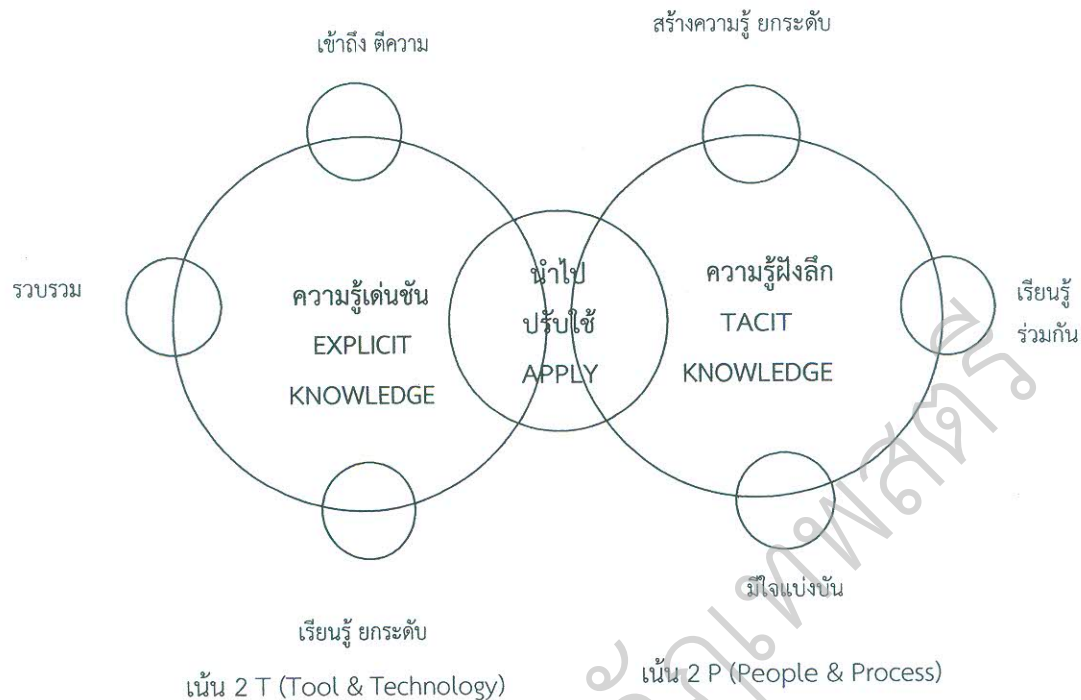
การจัดการความรู้ หากให้คำจำกัดความอย่างสั้นที่สุดหมายถึง “การยกระดับความรู้ของ
ชุมชนเพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา” จากถ้อยคำสั้นๆ ต้องให้ความหมายหลายข้อ จึง
จะครอบคลุมความหมาย ได้แก่

การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) ถ้าไม่มีการแบ่งปัน
ความรู้ ความพยายามในการจัดการความรู้ จะไม่ประสบความสำเร็จ พฤติกรรมภายในองค์กร
เกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิถีปฏิบัติ มีผลต่อการแบ่งปันความรู้ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคม
มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลของชุมชน การจัดการความรู้เกิดขึ้น
เพราะมีความเชื่อว่า จะช่วยสร้างควมมีชีวิตชีวาและความสำเร็จให้แก่ชุมชน การประเมิน “ต้นทุน
ทางปัญญา” (intellectual capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ เป็นดัชนี
บอกว่า ชุมชนมีการจัดการความรู้ได้อย่างไรหรือไม่

1. แนวคิดด้านการจัดการความรู้

เริ่มต้นด้วยความรู้ที่เป็นความรู้ซ่อนเร้น หรือ ความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) เป็น
ความรู้ที่ยังไม่ได้พิสูจน์ทางวิชาการ เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวตน หรืออยู่ในชุมชน นอกจากนี้ ยังมี
ความรู้อีกด้านหนึ่งคือ ความรู้เด่นชัด (explicit knowledge) ที่เผยแพร่ได้ง่าย ทำความเข้าใจง่าย มี
ความชัดเจนสูง ผ่านการพิสูจน์ทางวิชาการ ทางวิทยาศาสตร์ ความรู้นี้เป็นสิ่งที่ชุมชนคุ้นเคยและใช้
อย่างมีพลัง

1.1 ความรู้เด่นชัด ในกระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องความรู้เด่นชัดนั้นจะเริ่มด้วย

1.1.1 การเข้าถึงและดูดซับความรู้เข้ามา และ validate ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าใช้
การได้หรือไม่ ในบริบทของชุมชน

1.1.2 การนำไปปรับใช้ ไม่ใช่ใช้อย่างเดียวต้องนำไปปรับใช้ ปรับเพื่อให้สอดคล้องกับ
บริบทของชุมชนเอง

1.1.3 กระบวนการเรียนรู้และยกระดับ ในกระบวนการปรับใช้ จะเกิดการเรียนรู้ขึ้น
และยกระดับ ณ จุดนี้เป็นการจัดการความรู้แล้ว เพียงการเข้าถึงและ validate ก็เป็นการจัดการ
ความรู้แล้ว คือ ต้องเอาความรู้ที่เป็นความเข้าใจในบริบทของชุมชนเอง เข้าไปสัมผัสตรวจสอบ ชุมชน
ต้องมีความรู้ของชุมชนเอง เข้าใจคนในชุมชน

1.1.4 การรวบรวมจัดเก็บ จุดนี้สำคัญมาก เป็นการบันทึกในกระบวนการนำความรู้
ไปประยุกต์ใช้ และเกิดการเรียนรู้เป็นประสบการณ์ และมีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และ
ยกระดับความรู้ แต่ละคนต้องบันทึก บันทึกของแต่ละคนไม่เหมือนกัน เนื่องจากแต่ละคนจะมีการ
ตีความและมีจุดเน้น ณ จุดนี้เป็นการจัดการความรู้ที่สำคัญยิ่ง ลึกๆ แล้วมีความรู้พื้นฐานประสบการณ์
ความเชื่อ นั่นเป็นการจัดการความรู้ที่อยู่ลึกหลายชั้น อยู่ในตัวคน ในชุมชน แล้วก็หมุนเวียนเรื่อยไป
เป็นวงจร

1.2 ความรู้ฝังลึก ในวงความรู้ฝังลึก ก็จะเริ่มต้นจาก

1.2.1 การใช้หรือเอาความรู้ไปใช้ เมื่อใช้แล้วก็จะเกิดประสบการณ์

1.2.2 การนำประสบการณ์มาแบ่งปันและเอาใจใส่กัน (care and share) จะเห็นว่าจากคนที่ทำงาน ด้วยกันหรือเป็นเครือข่ายกันก็มีใจเอื้ออาทรต่อกัน พร้อมทั้งจะเรียนรู้จากกัน และแบ่งปันความรู้ให้กัน ก็จะเกิดการรู้ร่วมกันหรือที่เรียกว่า interactive learning เนื่องจากในกระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ใช่อยู่ในห้องเรียนเท่านั้น จะมีการคุยหรือแลกเปลี่ยนกันในช่วงการทำงาน

โดยสรุป ความรู้ฝังลึก และความรู้เด่นชัด จะต้องใช้เป็นวงเดียวกัน ที่แสดงในภาพเป็นเพียงการนำเสนอให้เห็นชัดเท่านั้น

การเปลี่ยน tacit knowledge เป็น explicit knowledge คือ การจดบันทึกจากสิ่งที่เรารู้มา แล้วนำมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ จะเกิดกระบวนการ after action review จาก tacit knowledge จะเริ่มเปลี่ยนเป็น semi-explicit แต่อาจเป็น explicit จะเริ่มเปลี่ยนเป็น semi-explicit ที่ไม่ตึงก ต้องอาศัยการเอาทฤษฎีมาจับ หรืออาจต้องทำวิจัยเพื่อหา evidence ให้แน่นอน กระบวนการความรู้เด่นชัด เน้น 2T คือ tool & technology เป็น knowledge management เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน explicit knowledge โดยมีการนำเอา IT มาใช้ แต่ไม่คุ้มค่าเงินและความรู้ไม่ค่อยไหลด้วย เพราะความรู้ที่ต้องการคือ ความรู้ฝังลึก (ซิกขวา) ซึ่งไหลเข้าทางนี้ไม่ได้ เนื่องจากคนทั่วไปจะไม่ค่อยแลกเปลี่ยน ไม่เขียน ไม่เข้าไปในระบบ ส่วนการจัดการความรู้ในการวิจัยนี้เน้นคือ การเน้นที่กระบวนการ 2 P – people & process ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ (knowledge change) และเน้นการเปิดใจ เช่น การจัดตลาดนัดความรู้ เป็นต้น

1.3 การจัดการความรู้

วิธมองการจัดการความรู้ที่ง่ายคือ การจัดการความรู้ไม่ใช่เป้าหมาย แต่เป้าหมายคือ ผลงานการจัดการความรู้นำมาใช้เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายได้อย่างดี มีคุณภาพ มีผลสัมฤทธิ์สูง คนเกิดการเรียนรู้จนเป็นนิสัย (learning person) และมีการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ ชุมชนก็จะเปลี่ยนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ข่าวสารและข้อมูล (information & data) จะเกิดการไหลเวียนทุกทิศทาง

2. วิธีการของการจัดการความรู้ (knowledge management) คือ

เรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ ถือการปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง เป็นการดูชัดจากภายใน เป็นสิ่งที่ชุมชนไม่คุ้นเคย เพราะมักมองเห็นแต่ปัญหา อันที่จริงแล้วกระบวนการดูชัดภายในเกิดขึ้นโดยวิธีคิดที่ว่า ความรู้นั้นเรามี แต่อาจมีคนละด้าน ดีคนละด้าน มีอยู่ในแนวปฏิบัติที่ดี อยู่ในความสำเร็จเล็กๆ น้อยๆ หรือบางทีก็เป็นความสำเร็จใหญ่ งานวิจัยนี้พยายามหาความสำเร็จโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืนโดยชุมชนตำบลพุดออกมาเล่าความสำเร็จของตน (story telling) ซึ่งเป็นเทคนิคในการจัดการความรู้ ที่ทำให้คนนำความรู้ที่เป็นนามธรรมออกมาเป็นรูปธรรม การเล่าเรื่องที่ดีที่สุดจะใช้เวลาประมาณ 45 นาที แล้วความรู้ฝังลึกจะออกมาให้

เห็นทั้งสิ่งดีและไม่ดี ผลที่ตามมาก็คือ จะเกิดความศรัทธา (respect) เกิดความไว้วางใจ (trust) ภายในชุมชน คนเกิดการเอาใจใส่ (care) และพร้อมที่จะแบ่งปัน (share)

หลักการของการจัดการความรู้ดังกล่าว ตำบลพุดา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยชุมชน เพื่อผลลัพธ์ที่สำคัญคือการใช้เป็นฐานข้อมูลในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืนของชุมชนต่อไป

Future Search Conference (F.S.C.)

1. ความเป็นมา

Future Search Conference (F.S.C.) เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาจากหลักการทางสังคมจิตวิทยาโดยภาคธุรกิจในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีการพัฒนามาตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา องค์กรอื่นๆ นอกภาคธุรกิจในประเทศต่างๆ ได้นำเทคนิค F.S.C. ไปใช้อย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม F.S.C. เพิ่งมีการนำมาใช้ในประเทศไทยเพียง 10 กว่าปีเท่านั้น และ ยังใช้อยู่ในวงจำกัด องค์กรสหประชาชาติ (UNFPA) ร่วมกับ FIT (Foundation for International Training, Canada) และสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยนำมาใช้ และเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2539

F.S.C. เป็นกระบวนการหรือเป็นเทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการชนิดหนึ่ง ที่มีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้แทนกลุ่มที่มีความหลากหลายทั้งประเภทและระดับชั้น แต่ที่สำคัญคือ ทุกคนต่างก็เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ มาร่วมกันทำงาน โดยการนำเอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และร่วมสร้างแผนหรือแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่ม

F.S.C. เป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ ที่มุ่ง “ใช้อนาคตที่เต็มไปด้วยความหวังเป็นจุดประสงค์ในการทำงาน” แทน “การใช้ปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงาน” ซึ่งมักจะทำให้เกิดการขัดแย้ง สร้างความรู้สึกท้อแท้และสิ้นหวังในการแก้ไขปัญหา F.S.C. จึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยทำให้เป้าหมายในระยะยาว และแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กรมีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งเป็น “เป้าหมายร่วมกัน” ที่ทุกคนยอมรับ และช่วยเพิ่มพันธสัญญาของสมาชิกในการร่วมมือปฏิบัติตามแผนงาน หรือแนวทางของกลุ่มเพื่อไปสู่อนาคตร่วมกันของกลุ่มตามที่ได้ตกลงกันได้

F.S.C. เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่มหลายประเภท หลายระดับ ซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆมาร่วมกันทำงานโดยนำ ประสบการณ์ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในเรื่องนั้นและได้แผนหรือ แนวทางในการปฏิบัติให้ไปถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ใช้อนาคตเป็นจุดประสงค์ในการทำงานแทนการใช้ปัญหาและการแก้ ปัญหาเป็นตัวตั้ง

ในการทำงานซึ่งมักทำให้เกิดการขัดแย้ง F.S.C. ช่วยทำให้เป้าหมายและแนวทางของกลุ่มมีความชัดเจนมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 ร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งจะมีผลกระทบในอนาคต

2.2 เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน

2.3 เพื่อลงมติและสร้างพันธสัญญาในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคตร่วมกัน

2.4 เพื่อรวบรวมแนวคิด ความเข้าใจ ข้อมูลพื้นฐาน แผนปฏิบัติการ ที่จะใช้ในการสร้างอนาคตร่วมกัน

3. ข้อดี

3.1 เข้าใจ ปัจจัย องค์ประกอบ เหตุการณ์ในอดีตที่มีผลต่อสภาพปัจจุบันและแนวโน้มที่มีผลต่ออนาคต

3.2 ทุกคนเห็นภาพรวมเป็นภาพเดียวกันหมด เกิดวิสัยทัศน์ในอนาคตร่วมกัน เป็นการขยายเครือข่ายมีสัมพันธ์ภาพที่ดี เข้าใจและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ความคิดทุกอย่างอยู่ในสมองของทุกคนและตระหนักว่าทุกคนลงเรือลำเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน มีแผนงานที่ชัดเจนร่วมกัน

4. ประโยชน์ของ F.S.C.

4.1 นำระบบเปิดทั้งระบบ เข้าสู่ห้องประชุม คือคนที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของเรื่องที่จะประชุม (stakeholder) โดยคัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมประชุม และต้องมีคนนอกเพื่อให้มีหลายมุมมองหลายทัศนะ เปิดสายตาให้กว้างขึ้น ถ้าเราอยู่เฉพาะกลุ่มของเรา ความคิด มุมมองอาจไม่แตกออกไป

4.2 ระดมแนวคิดมุ่งไปที่อนาคตร่วมกัน ไม่พุดถึงปัญหา F.S.C. ยอมรับว่ามีปัญหาอยู่จริง แต่ไม่สนใจที่จะแก้ปัญหาก็จะมุ่งไปสู่อนาคตร่วมกัน

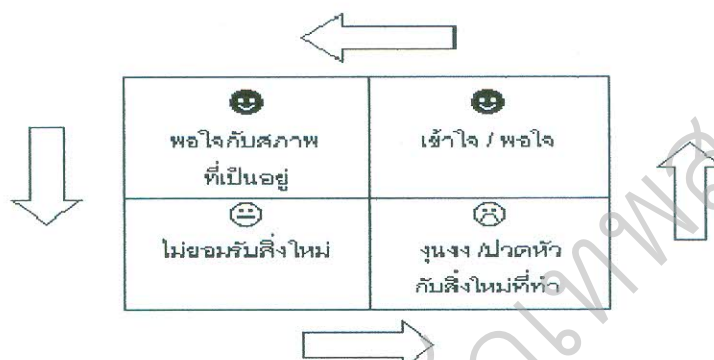
4.3 เน้นเรื่องหาจุดร่วม ไม่สนใจจุดความขัดแย้ง ทำจุดร่วมให้แข็งแรง จุดต่างจะลดลงได้หรือหายไป มุ่งไปหาด้านบวกหรือด้านความหวัง

4.4 มองโลกแบบองค์รวม มองตัวเราอย่างไร เกี่ยวข้องกับสังคม ต่อโลกอย่างไร โลกมีผลกระทบต่อตัวเรา ต่อสังคม ต้องวิเคราะห์ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน อนาคต แล้วจึงสร้างวิสัยทัศน์ได้

4.5 ทุกคนต้องทำงานกลุ่มอย่างอิสระ เป็นตัวของตัวเองเพื่อลดความคิดว่าฉันไม่เกี่ยว เพราะไม่ใช่ความคิดของฉันและลดนิสัยการพึ่งพาผู้อื่น ทุกคนมีความสามารถ ทุกคนมีการยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นการประชุมซึ่งเป็นประชาธิปไตย

4.6 ตกลงเรื่องเป้าหมายร่วมกัน เพื่อพูดถึงวิสัยทัศน์ล่อยๆ แล้วเริ่มต้นตรงไหน ทำอย่างไร ต้องมีจุดเริ่มต้น ต้องหาเป้าหมายร่วมกัน แล้วทำให้เกิดเป็นจริงโดยการวางมาตรการ แผนการปฏิบัติงาน เพื่อได้ฉันทามติเกี่ยวกับอนาคตร่วมกัน

4.7 ใช้หลักจิตวิทยาของคนชื่อ Claesen ที่ว่า มนุษย์หากมีแรงบันดาลใจ ต้องมีอะไรเปลี่ยนแปลงในตัวเองก่อน หลักการ 4 ห้องของ Claesen มีดังนี้

5. ลักษณะการประชุม

การประชุม F.S.C. เต็มรูปแบบจะใช้เวลา 2-3 วัน จำนวนคนที่พอเหมาะประมาณ 50-60 คนถ้าน้อยเกินไป ความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์จะน้อย ถ้าคนมากเกินไปจะทำให้ใช้เวลามาก ควบคุมได้ยาก การบริหารจัดการประชุมไม่สะดวก วิทยากรดูแลกระบวนการได้ไม่ทั่วถึง

กระบวนการ ประชุมจะเริ่มจากการแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละไม่เกิน 10 คน กลุ่มย่อยที่แบ่งมี 2 ลักษณะด้วยกันคือ 1) กลุ่มผสม สมาชิกในกลุ่มมีความหลากหลาย มีพื้นฐานและสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน 2) กลุ่มเฉพาะ สมาชิกในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะบางประการร่วมกัน เช่นมีสถานะทางสังคมระดับเดียวกัน มีเพศเดียวกัน มีอาชีพเดียวกัน มีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกัน เป็นต้น ในบางกิจกรรมจะใช้กลุ่มใหญ่ทั้งหมด กระบวนการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ข้อมูลในอดีตในประเด็นต่างๆ สรุป/ตรวจสอบสภาพเหตุการณ์ปัจจุบันให้ชัดเจนแล้วร่วมกันหาอนาคตที่กลุ่มพึงปรารถนาาร่วมกัน สุดท้ายการประชุมจะมุ่งไปสู่แผนยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี แผนปฏิบัติการสำหรับอนาคตขององค์กรหรือกลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมควรมีความหลากหลาย คือจากทุกๆหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

6. บทบาทของผู้เข้าร่วมประชุม

- 6.1 เป็นผู้ค้นหาข้อมูล ให้ข้อมูล ประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล
- 6.2 ช่วยกันทำงานภายในกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายให้ทันเวลาที่กำหนด
- 6.3 ช่วยกันสร้างภาพของอนาคตที่พึงปรารถนา

6.4 ค้นหา “ความคิดเห็นร่วม” ของกลุ่ม

6.5 ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่จะนำ “ความคิดเห็นร่วม” ไปสู่การปฏิบัติ

6.6 ในกลุ่มย่อยให้มีการแบ่งหน้าที่เป็นผู้นำสนทนา (พยายามกระตุ้นให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น)ผู้บันทึก ผู้ควบคุมเวลา ผู้ช่วย (ดูแล Flip Chart)

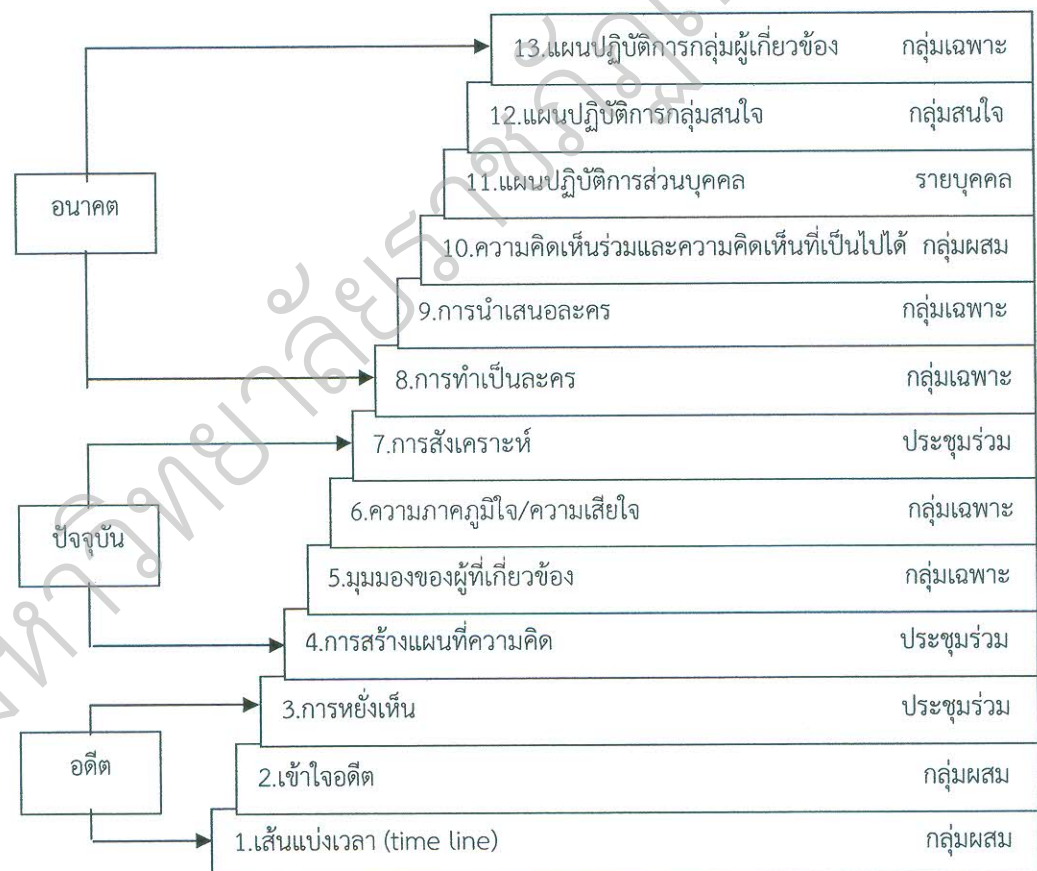
7. กระบวนการ F.S.C

กระบวนการ F.S.C ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่

7.1 การวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน

7.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในประเด็นหลักของการประชุม

7.3 การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในประเด็นหลักของการประชุม เพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและสร้างแผนปฏิบัติการไปสู่อนาคตร่วมกัน

8. อดีต

8.1 เส้นแบ่งเวลา (Timeline)

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ทุกคนได้สะท้อนข้อมูล (ประสบการณ์ในอดีตที่ตนเองมีอยู่)

วิธีการ: ผู้เข้าร่วมประชุมจะนั่งรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผสม แต่ละคนจะนั่งทบทวนข้อมูลหรือ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต โดยมีประเด็นหลัก 4 ประเด็นด้วยกันคือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก
- 2) สภาพเหตุการณ์ในประเทศไทยที่เกี่ยวกับหัวข้อของการประชุมครั้งนี้
- 3) การเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- 4) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตแต่ละคน

แต่ละคนจะนำสิ่งที่ตนเองทบทวนได้ทั้ง 4 ประเด็น ไปเขียนบนแผ่นกระดาษที่ติดไว้บนฝาผนังห้องประชุม ข้อมูลนี้จะใช้เป็นฐานข้อมูลที่แต่ละคนจะนำไปใช้ในการทำงานในช่วงต่อไป

8.2 การวิเคราะห์ (เข้าใจ) อดีต

วัตถุประสงค์: เพื่อให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม นำข้อมูลจากเส้นแบ่งเวลา (Timeline) มาวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงและตอบคำถาม ที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย

วิธีการ: ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนดูข้อมูลที่ได้จากการทำเส้นแบ่งเวลาแล้วร่วมกันวิเคราะห์ และตอบคำถามที่วิทยากรมอบให้ ซึ่งวิทยากรจะเป็นผู้เตรียมจำนวนคำถามเท่ากับจำนวนกลุ่มที่จัดไว้ ประเด็นคำถามจะสัมพันธ์กับหัวข้อหลักของการประชุมและประเด็นหลักของเส้นแบ่งเวลา

8.3 การหยั่งเห็น (การสะท้อน)

วัตถุประสงค์: ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีโอกาสเสนอความคิดเห็นและวิจารณ์ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งสะท้อนสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอดีตที่ผ่านมา

วิธีการ: วิทยากรเชิญชวนให้สมาชิกเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่างๆ ในขั้นตอนการวิเคราะห์อดีต ปัจจุบัน

9. ปัจจุบัน

9.1 แผนที่ความคิด

วัตถุประสงค์: เพื่อสร้างภาพรวม ทิศทางแนวโน้มและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหัวข้อหลักของการประชุมในสถานการณ์ปัจจุบัน

วิธีการ: ให้สมาชิกทุกคนเสนอความคิดที่ตั้งเอาไว้ อาจกำหนดกติกาให้เสนอเพียงคนละหัวข้อก่อนเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ทุกความคิดที่เสนอขึ้นมาวิทยากรจะจดบันทึกด้วยคำสั้นๆ เขียนตัวโตๆ ให้ทุกคนมองเห็น พร้อมทั้งโยงเส้นเข้ากับกิวต่างๆ ของผู้เสนอ วิธีนี้ทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย การมองเห็นความคิดของผู้อื่นที่ถูกบันทึกไว้ทำให้คนอื่นๆ เกิดความคิดใหม่ต่อไปได้ เปรียบเสมือนการต่อภาพ Jigsaw นั่นเอง วิทยากรมีหน้าที่กระตุ้นให้สมาชิกอธิบายความคิดให้กลุ่ม ฟังจนเข้าใจความหมาย ที่สมาชิกอภิปรายเอาไว้ การจัดความสำคัญ ความสัมพันธ์ และความเป็นไป

ได้ตามความเห็นของสมาชิก กระทำได้โดยแจก Sticker สีให้คนละ 5-8 แด้มเท่าๆกันเพื่อให้สมาชิกนำไปติดข้างคำที่สมาชิกให้ความสนใจซึ่งอาจให้มากกว่า 1 แด้ม ต่อ 1 คำได้

9.2 มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์: เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรับรู้ถึงมุมมองของกลุ่มเฉพาะที่มีต่อประเด็นของแผนที่ความคิด ทำให้มีการพิจารณาวิเคราะห์ที่ได้ลึกซึ้งขึ้น

วิธีการ: สมาชิกในกลุ่มเลือกประเด็นที่วิทยากรจัดลำดับ สรุปและนำเสนอไว้แล้วจากแผนที่ความคิด นำมาพิจารณาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่างๆเสียใหม่ แล้วนำมาเสนอในที่ประชุม

9.3 ความภูมิใจและเสียใจ

วัตถุประสงค์: เปิดโอกาสให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มทบทวนผลงานที่ผ่านมาของตนเอง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้แต่ละคนรับรู้เข้าใจถึงสถานะ ความสามารถและขีดจำกัดซึ่งกัน

วิธีการ: สมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็น และร่วมกันคัดเลือกเอาหัวข้อที่สำคัญของข้อมูลที่ตนมีความภูมิใจและความเสียใจอย่างละ 3 ลำดับ นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนในที่ประชุมร่วมกัน

9.4 การสังเคราะห์

วัตถุประสงค์: เพื่อให้สมาชิกได้สะท้อนความรู้สึกเมื่อได้รับรู้ขีดจำกัดและความเสียใจของกลุ่ม เป็นการเปิดใจและยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อเตรียมทุกคนเข้าสู่อนาคตร่วมกัน และเกิดกำลังใจเมื่อรับรู้ถึงความภูมิใจ

วิธีการ: วิทยากรเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความรู้สึกหลังจากที่ได้รับรู้ความภูมิใจและเสียใจของกลุ่ม

10. อนาคต

10.1 การทำเป็นละคร

วัตถุประสงค์: เพื่อให้สมาชิกร่วมกันจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในหัวข้อหลักของการประชุมโดยนำข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากอดีตและปัจจุบันมาจินตนาการสร้างภาพ อนาคต

วิธีการ: ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนา โดยการระดมสมองหรือให้แต่ละคนวาดภาพจินตนาการของตน แล้วนำภาพจินตนาการของแต่ละคนมาร่วมกันเป็นภาพจินตนาการของกลุ่มจากนั้นจึง ถ่ายทอด ออกมาในรูปของการแสดงสั้นให้กลุ่มอื่นชม โดยใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที

10.2 การนำเสนอละคร

ขณะที่กลุ่มกำลังแสดงอยู่ ผู้ชมทุกคนต้องจับประเด็นความคิด และสาระต่างๆ ที่บทละครกล่าวถึงแล้วบันทึกเป็นข้อมูล ของตนเพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำงานกลุ่มช่วงต่อไป

10.3 ความคิดเห็นร่วม

วัตถุประสงค์: เพื่อแลกเปลี่ยนและค้นหาแนวความคิดในอนาคตที่พึงปรารถนา

วิธีการ: ผู้เข้าร่วมประชุมรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันพิจารณาค้นหา “ความคิดเห็นร่วม” และ “ความคิดเห็นที่เป็นไปได้” จากประเด็นความคิดและสาระที่บทละครกล่าวถึงความคิดเห็นร่วม และความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ที่รวบรวมได้จากสมาชิกทั้งห้องประชุมจะถูกเขียนไว้บนแผ่นพลิก สมาชิกทุกคนจะทำการลงคะแนนตามความคิดเห็นที่ตนเห็นว่าสำคัญ

10.4 แผนการปฏิบัติการส่วนบุคคล

จาก ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ที่ผ่านการลงมติทั้งห้องประชุม แล้วสมาชิกแต่ละคนจะเลือกประเด็นที่ตนสนใจและให้ความสำคัญมากเพียงประเด็นเดียว โดยตอบคำถามว่า ตนและองค์กรที่สังกัดจะมีส่วนร่วมในการประสานงานต่อหัวข้อนั้นอย่างไร เพื่อเข้าร่วมพิจารณาและทำงานกับสมาชิกที่เลือกประเด็นเดียวกัน

10.5 แผนปฏิบัติการกลุ่มสนใจ

วัตถุประสงค์: เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ทำให้เกิดอนาคตที่พึงปรารถนา

วิธีการ: ผู้สนใจประเด็นเดียวกันจากความคิดเห็นร่วม และความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ร่วมกลุ่มเป็นกลุ่มสนใจในเรื่องนั้นเพื่อพิจารณาสภาพที่เป็นอยู่ กลยุทธ์หรือแนวทางและกิจกรรมหรือขั้นตอนพร้อมทั้งระบุปัญหา อุปสรรคข้อจำกัดที่มีอยู่ การนำเสนอในที่ประชุมรวมใช้เวลาประมาณ กลุ่มละ 3 นาที

10.6 แผนปฏิบัติการกลุ่มเฉพาะ

วัตถุประสงค์: เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานเฉพาะภายใต้เงื่อนไขที่สมาชิกกลุ่มเฉพาะมีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ สนับสนุน

วิธีการ: กลุ่มเฉพาะร่วมกันค้นหาและวางกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่วิสัยทัศน์ที่กลุ่มพึงปรารถนาในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการประชุมนั้น โดยเน้นประเด็นที่สำคัญและมีโอกาสเป็นไปได้จริง เพียง 3 ประเด็น จากความคิดเห็นรวมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ พร้อมทั้งระบุปัจจัย สนับสนุน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางข้อจำกัด

สรุป กระบวนการ F.S.C. เป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ที่จะช่วยทำให้เป้าหมายและแนวทางของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชนมีความชัดเจนและมีรูปธรรมในการปฏิบัติและมีความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน โดยไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาหรือความขัดแย้งที่ผ่านมา ซึ่งมักตามมาด้วยการกล่าวโทษกัน ว่าคนนั้นผิด คนนี้ผิด ซึ่งผลที่สุุดก่อให้เกิดความแตกแยก การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มีปัญหาในการพัฒนาที่ไม่สามารถร่วมแรงร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว การพัฒนาชุมชนก็ไม่สามารถหวังผลได้ตามวัตถุประสงค์ แต่ทั้งนี้ F.S.C. ก็เป็นเพียงกระบวนการพัฒนากระบวนการหนึ่ง จึงเป็นหน้าที่ของนักพัฒนาที่จะเติมเต็มความมีชีวิตให้สมบูรณ์

เป็นกระบวนการพัฒนาที่มีชีวิตด้วยการศึกษาทำความเข้าใจ ฝึกฝนให้ชำนาญ สร้างการมีส่วนร่วม และที่สำคัญต้องรู้จักปรับให้สอดคล้องกับแต่ละสถานการณ์แต่ละพื้นที่ จึงจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาสังคมเชิงสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมีวิธีดำเนินการในแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

การศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

การศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางสังคม (social phenomenon) ซึ่งได้แก่ การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง เพื่อตอบคำถามการวิจัย (research question) ว่าของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงได้ดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญอย่างไร โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มาใช้การดำเนินการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องที่ ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนของกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องที่ ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 16 คน ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (purposive sampling)

2. วิธีการวิจัย

ประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนาม (field study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ด้วยวิธีการ ดังนี้คือ 1) การสำรวจชุมชน (community survey) 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant

observation) 4) การประชุมกลุ่มเฉพาะ (focus group discussion) และ 5) การศึกษาจากเอกสาร (documentary research)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้กรอบแนวทางการสัมภาษณ์ การดำเนินงานอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทย เบื้องของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง โดยผู้วิจัยใช้วิธีจับบันทึกเนื้อหาที่สำคัญๆ ไว้เป็นแนวทาง ขณะเดียวกันก็ขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ด้วย เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นได้มีการทบทวน และสรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้ยืนยันความชัดเจน ถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ของ ข้อมูลทุกครั้ง (collective summarization) นอกจากนี้ได้ใช้แบบบันทึกการสังเกต เพื่อเก็บข้อมูล เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด คือสามารถบันทึกรายละเอียดของ ข้อมูล โดยได้กำหนดหัวข้อครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเช่นเดียวกับการสัมภาษณ์

4. การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้มั่นใจว่าในการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ชัดเจน และครบถ้วนสมบูรณ์ตาม วัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบ สามเส้า (triangulation) (Denzin, 1970) ซึ่งสุภางค์ จันทวานิช (2531, หน้า 128) ได้เสนอไว้ โดย อาศัยวิธีการ 1) ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่ใช้พิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่ง เวลา สถานที่ และบุคคล ที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ ตรงกัน โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามหลายครั้งในเวลาที่แตกต่างกัน และ 2) ตรวจสอบสาม เส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ที่ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีใน เรื่องเดียวกันด้วยวิธีการต่างกัน นอกจากนี้ยังตรวจสอบข้อมูลแบบสรุปสะสม (collective summarization) โดยเมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจบในแต่ละประเด็นแล้ว ผู้วิจัยได้ทบทวน ประเด็นโดยการถามย้อนกลับอีกรอบเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องแม่นยำตรงของข้อมูลระหว่าง ผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ และจัดประเด็นสำคัญๆ เป็น แนวทางในการตรวจสอบเมื่อจบประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้ ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย โดยจำแนกวิเคราะห์ข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อน แยกวิเคราะห์ข้อมูลใน แต่ละประเด็น แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์และสาเหตุของ ปรากฏการณ์ และแยกแยะข้อมูลตามกรอบ/ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยเป็นหลัก

วิธีดำเนินการศึกษาและจัดการความรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้กำหนดขั้นตอนวิธีดำเนินการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตาราง 1

ตาราง 1 วิธีดำเนินการจัดการความรู้ในการศึกษาและจัดการความรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

วิธีวิจัย	แหล่ง/ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	เครื่องมือ/วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล	การวิเคราะห์ ข้อมูล
การวิจัยเชิง คุณภาพ โดยใช้ การศึกษา ภาคสนาม	ตัวแทนกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล โคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้อง กับการอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสาน วัฒนธรรมไทยเบ็ง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้า อาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 16 คน	1. การสำรวจชุมชน 2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 4. การประชุมกลุ่มเฉพาะ 5. การศึกษาจากเอกสาร	การวิเคราะห์ เนื้อหา

การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนของกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 16 คน ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (purposive sampling)

2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประยุกต์ใช้การประชุมเชิงสร้างสรรค์ (future search conference: FSC) โดยเป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอนุรักษ์ ฟืนฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงมาร่วมกันพัฒนาและนำเสนอรูปแบบ

การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ซึ่ง F.S.C. เป็นกระบวนการที่ใช้อนาคตเป็นจุดประสงค์ในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงเป็นตัวตั้งในการทำงานทำให้ลดความขัดแย้ง ช่วยทำให้เป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาที่มีความชัดเจนมากขึ้น

การประยุกต์ใช้กระบวนการ F.S.C ในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง ดำเนินการ 3 ส่วน ต่อเนื่องกันได้แก่

1) การวิเคราะห์สภาพการณ์ดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงที่ผ่านมาในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน

2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

3) การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงเพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและพัฒนาการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย โดยจำแนกวิเคราะห์ข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อน แยกวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์และสาเหตุของปรากฏการณ์ และแยกแยะข้อมูลตามกรอบ/ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยเป็นหลัก

วิธีดำเนินการศึกษาและจัดการความรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้กำหนดขั้นตอนวิธีดำเนินการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตาราง 2

ตาราง 2 วิธีดำเนินการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้ง
ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

วิธีวิจัย	แหล่ง/ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	เครื่องมือ/วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล	การวิเคราะห์ ข้อมูล
การประชุมเชิง สร้างสรรค์ (FSC)	ตัวแทนกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล โคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและ เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบ สานวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ได้แก่ ผู้บริหาร ท้องถิ่น ผู้บริหารท้องที่ ผู้นำองค์กรใน ชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ ทรงภูมิปัญญา และประชาชนชาวบ้าน	1. การวิเคราะห์สภาพการณ์ ดำเนินการผ่านมาในอดีต 2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความ เข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มี อิทธิพล3. การสร้างจินตนาการถึง อนาคตที่พึงปรารถนาในอนาคต ร่วมกัน	การวิเคราะห์ เนื้อหา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

กิจกรรม	ปีงบประมาณ 2560											
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
การศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงาน อนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของ สภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง 1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. พัฒนาและสร้างความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เกี่ยวข้อง 3. ศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งฯ 4. ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของ ข้อมูลฯ 5. วิเคราะห์ข้อมูล 6. เขียนรายงานการวิจัย	X	X	X	X		X	X	X				
การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรม ตำบลโคกสูง 1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. พัฒนาและสร้างความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ							X	X		X		

กิจกรรม	ปีงบประมาณ 2560											
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
และผู้เกี่ยวข้อง												
3. พัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยเชิงฯ											X	
4. ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของ รูปแบบฯ												X
5. เผยแพร่และทำความเข้าใจรูปแบบฯ												
6. เขียนรายงานการวิจัย												

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ

1. ผลการศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทย
เบื้องต้นของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

1.1 การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ
เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม

1.2 การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและ
ผลการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม

2. ผลการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบื้องต้น
ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

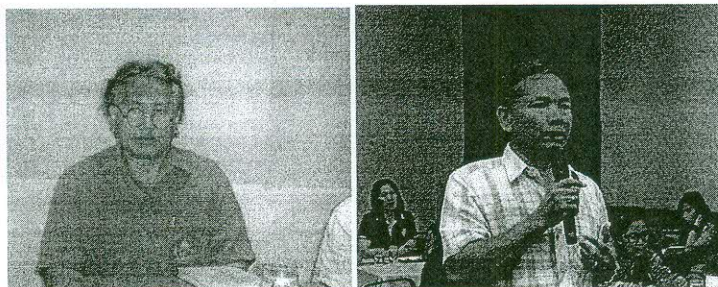
ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบื้องต้น
ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ได้ผลการวิจัยโดยสังเขป ดังนี้

1. การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อ
การดำเนินงานวัฒนธรรม โดยจุดประกายความคิด...ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์

เป็นผลจากการศึกษาวัฒนธรรมและมรดกวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ที่จะต้องอพยพไป
จากการได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก ซึ่งดำเนินการโดยศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราช
ภัฏเทพสตรี ในช่วงเดือนมิถุนายน 2539-พฤษภาคม 2541 ซึ่งมีข้อสรุปสำคัญว่า ...การโยกย้ายไปตั้ง
ถิ่นฐานใหม่ของชุมชนไทยเบ็ญแกบลุ่มน้ำป่าสักที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก ในลักษณะ
ต่างคนต่างไป หรือมีการรวมตัวกันบ้างเพียงกลุ่มเล็กๆ เอกลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มจะสูญสลาย
ไป...

แกนนำคนสำคัญ 3 คน คือ ครูสุรชัย เสือสูงเนิน (ครูสุรชัย) นายกุลเกื้อ เอื้อสูง (ผู้ใหญ่ อี้ด) และนายประทีป อ่อนสูง (พี่มีด) และผู้คนในชุมชนบางส่วนได้จัด “เวทีประชาคม” ขึ้นในราวปี 2542 ได้มีมติ 4 เรื่องสำคัญ คือ 1) การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ง 2) การสืบสานประเพณี วัฒนธรรมไทยเบ็ง 3) การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพ และ 4) การพัฒนาแกนนำชุมชน ซึ่งประจวบเหมาะกับการมีกองทุนภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคม (SIF) ผู้ใหญ่อี้ดจึงเขียนโครงการขอรับทุนเพื่อดำเนินการ 4 เรื่อง คือ 1) การสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ง 2) การฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยเบ็ง 3) การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มทอผ้า และ 4) การพัฒนาแกนนำทั้งกลุ่มแกนนำก่อตั้งพิพิธภัณฑ์และกลุ่มผู้นำในชุมชน

การก่อสร้างเรือนพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็งที่เรียกว่า “เรือนฝาค้อ” ซึ่งเป็นเรือนที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมของชาวไทยเบ็งโคกสลุง เสร็จในปี 2543 มีการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวันแบบวิถีดั้งเดิมของชาวโคกสลุงมาจัดแสดงไว้ในเรือนพิพิธภัณฑ์และยุ้งข้าว และได้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2543

2. การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม

2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของไทยเบ็งโคกสลุง

2.1.1 การตั้งถิ่นฐาน

ประวัติความเป็นมาหรือการย้ายถิ่นฐานของชุมชนไทยเบ็งโคกสลุง มีมาตั้งแต่เมื่อใดยังไม่สามารถสรุปได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ แต่มีร่องรอยว่าชุมชนไทยเบ็งโคกสลุงมีมาก่อนการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์นับร้อยปี จากการวิเคราะห์ของผู้คนของชุมชนมีร่องรอยที่บอกว่าชุมชนนี้เคลื่อนย้ายมาจากโคราช คือ สำเนียงการพูดแบบโคราช มักลงท้ายด้วยคำว่า “เบ็ง” “เด้อ” “เหวย” หรือ “ด็อก” โดยเฉพาะคำว่า “เบ็ง” เป็นคำพูดที่ใช้กันเสมอ ทำให้คนเมือง

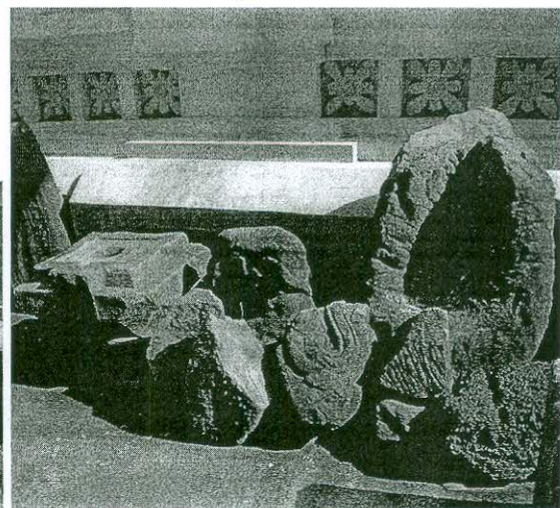
กลุ่มอื่นเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า “ไทยเบ็ง” และพื้นที่ของชุมชนแห่งนี้เป็นเส้นทางติดต่อค้าขายระหว่างชาวที่ราบสูงกับชุมชนภาคกลาง

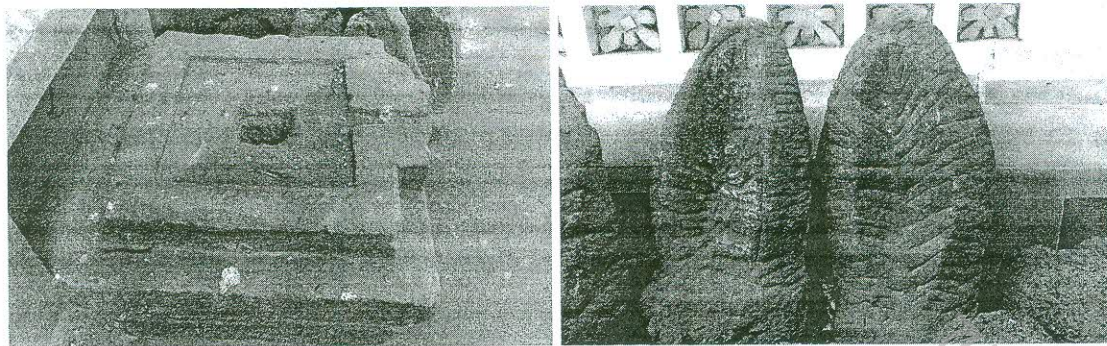
ตำบลโคกสูงเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยรวมกัน ลักษณะหมู่บ้านใหญ่ เชื่อกันว่าดินแดนนี้มีคนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยและได้สร้างสมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปี ตั้งแต่ศตวรรษที่ 13-14 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีหลักฐานที่บ่งบอกร่องรอยทางโบราณคดีให้เห็นอยู่ เช่น สิ่งก่อสร้างที่วัดโคกสำราญ หมู่ที่ 3 บริเวณที่ถลุงแร่ของบรรพบุรุษ เป็นต้น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในเขตตำบลโคกสูง เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าบริเวณแห่งนี้ ได้มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่แต่อดีตกาล จากแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบ ได้แก่

1) วัดโคกระฆัง เป็นสิ่งก่อสร้างจากศิลาแลง หินทราย อิฐและกระเบื้องดินเผาที่โคกระฆังและโคกบ้านในเขตตำบลโคกสูง ซึ่งเป็นที่เนินเคยเป็นถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในอดีตได้สร้างไป

2) เสาหงส์ที่วัดโคกสำราญ โปสธ์เก่าที่วัดโคกสำราญซึ่งเป็นยุคอิทธิพลวัฒนธรรมเขมร-ลพบุรีพบชิ้นส่วนบัวกลีบขนุน ทำจากหินทราย พบศิลาแลงและหินทรายตัดเป็นแท่งสี่เหลี่ยมเพื่อใช้ประกอบเป็นอาคารจำนวนหนึ่ง ลักษณะเดียวกับศิลาแลงและหินทรายที่ใช้ก่อสร้างพระปรางค์สามยอดลพบุรี พบที่วัดโคกสำราญ คงเคยเป็นศาสนสถานก่อสร้างแบบสถาปัตยกรรมเขมร

3) ฐานโยนี บัวกลีบขนุน และก้อนเศษเหล็กที่บริเวณหนองนฤพนธ์ผจง (หนองใหญ่) ซึ่งบริเวณนี้ จากคำบอกเล่าสันนิษฐานว่าเป็นสถานที่ถลุงแร่ของชาวบ้านในสมัยก่อนจนเรียกชื่อกันว่า หมู่บ้านโคกสูง

2.1.2 ข้อสันนิษฐานการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง

การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง มีข้อสันนิษฐานต่างๆ ดังนี้

- 1) อาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้ใช้คำว่า “เบ็ง” ในการพูดจาเสมอ เช่นภาษาไทยภาคกลางพูดว่า “ขอไปด้วย” ชาวไทยเบ็งจะพูดว่า “ขอไปเบ็ง”
- 2) เป็นคำที่ชาวไทยลาวที่อาศัยอยู่ภาคอีสานเรียกชาวไทยโคราชว่า “ไทยเบ็ง” หรือไทยเต็ง ไม่ทราบว่คำนี้เกิดขึ้นเมื่อใด แต่ปัจจุบันชาวบ้านยังเรียกอยู่

สรุปได้ว่า ที่มาของคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า ไทยเบ็ง น่าจะมาจากเหตุผลหลักคือ ภาษาพูดของคนกลุ่มนี้มีคำว่า “เบ็ง” เสมอ เป็นที่แปลกหูของชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉพาะกลุ่ม ไทย ลาว เขมร จึงเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “ไทยเบ็ง”

2.1.3 ประวัติชาวไทยเบ็งตำบลโคกสูง

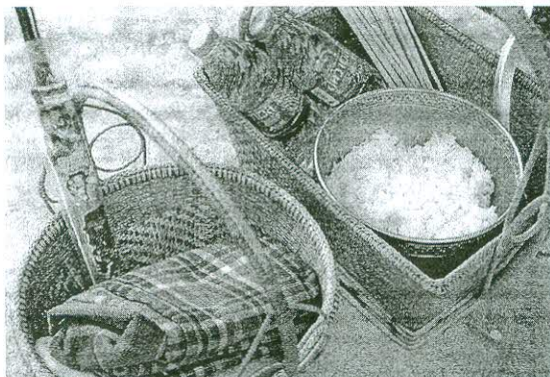
ที่มาของชื่อ เดิมบริเวณนี้เป็นที่เนินสูง น้ำท่วมไม่ถึง (ภาษาถิ่นเรียกว่า โคน) และโคนนี้เคยเป็นแหล่งถลุงแร่ ชาวบ้านจึงเรียกโคกถลุงแร่ ต่อมาตัดสั้นลงเรียกว่า “โคกสูง” เกิดการกลายเสียงเนื่องจากเรียกสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคนกลายเป็น “โคกสูง” (มีการขุดพบชิ้นแร่เหล็ก ซึ่งเหลือตกค้างจากการถลุงแร่เหล็ก หลายแห่งภายในหมู่บ้านและบริเวณหนองใหญ่ (หนองนฤพัตน์ผจง)

เรื่องเล่าตามตำนาน นายพราน 2 คน เข้าป่าล่าสัตว์ ในเวลานั้นเป็นตอนกลางคืน ขณะที่ทั้งสองนั่งอยู่บนห้างรอยิงสัตว์ มีเสียงผู้หญิงร้องขอความช่วยเหลือ แต่นายพรานเข้าใจว่าเป็นเสือสมิงจึงตัดสินใจยิง ครั้นพอรุ่งเช้าพบว่าร่างที่ยิงนั้นเป็นหญิงสาวจริงๆ นอนตายอยู่บริเวณโคนนั้น จึงเรียกโคนนั้นว่า “โคกสาวหลง” ต่อมาเพี้ยนเป็น “โคกสูง”

2.2 ศึกษาประเพณีและความเชื่อของชาวไทยเบ็งโคกสูง

ประเพณีที่ชาวโคกสูงประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ มีปรากฏอยู่ในทุกขั้นตอนของการดำรงชีวิตของคนในสังคม และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เปลี่ยนแปลงไป ประเพณีวัฒนธรรมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประเพณีท้องถิ่น หรือ

ประเพณีพื้นบ้านของชาวไทยเบิ่งตำบลโคกสูงจัดตามเทศกาลหรือโอกาสต่างๆ โดยทั่วไปจะมีประเพณีคล้ายกับชาวไทยภาคกลาง ได้แก่

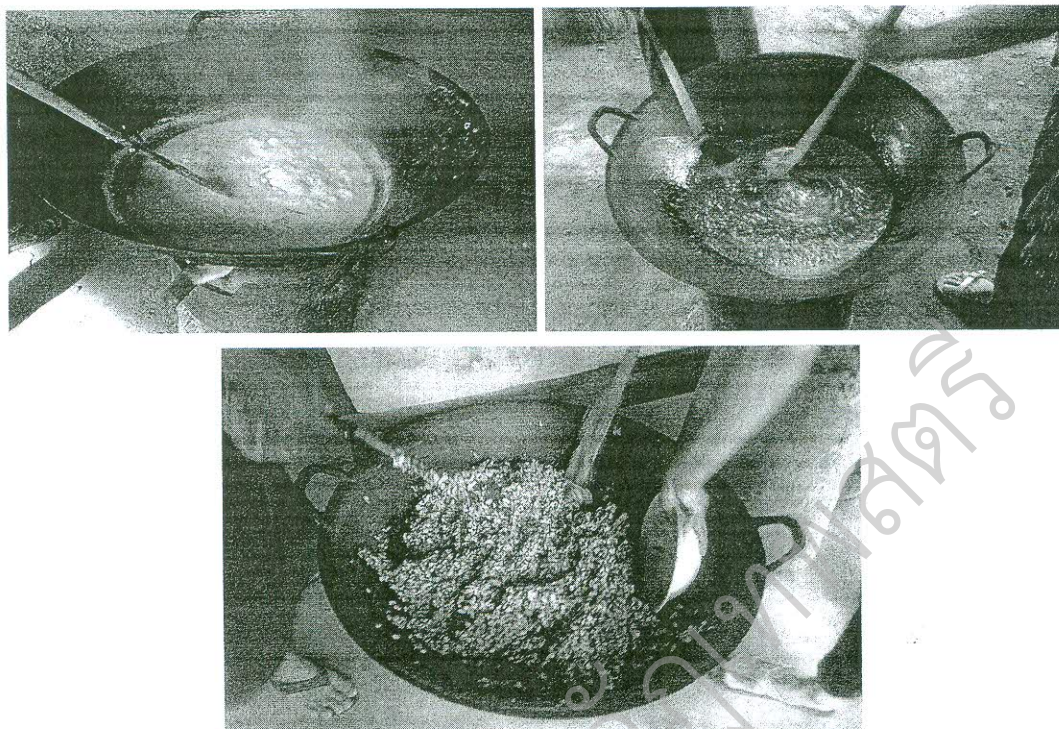

2.2.1 ประเพณีเนื่องในพุทธศาสนา ได้แก่ เทศน์มหาชาติ การทำบุญวันมาฆบูชา วิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษาหรือลาพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

1) ประเพณีทำบุญในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา การทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนาทั้ง 3 วันนี้ ชาวไทยเบิ่งจะให้ความสำคัญกับวันวิสาขบูชามากที่สุด ชาวบ้านจะไปร่วมงานมากกว่าวันมาฆบูชาหรืออาสาฬหบูชา ตอนเช้าจะเป็นการทำบุญที่วัด ชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหารไปทำบุญตักบาตรและถวายพระ อาหารมีหลากหลายตามความประสงค์ของแต่ละบ้าน อาจจะเป็นแกง ผลไม้ และขนมไทยต่างๆ เมื่อพระฉันภัตตาหารแล้วจะเทศน์เรื่องพุทธประวัติหรือฉันเพลแล้วตอนบ่ายก็จะเทศน์ต่อไปจนเย็น ตอนค่ำจะเป็นการเวียนเทียนตามประเพณี

2) ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา ถือเป็นวันพระสำคัญ ทำบุญในแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ต่อจากงานบุญวันอาสาฬหบูชา ชาวบ้านจะนำพุ่มดอกไม้ ผ้าอาบน้ำฝน และเทียนพรรษาไปถวายพระ ในบางปีชาวบ้านจะช่วยกันหล่อเทียนพรรษาขนาดใหญ่กันเอง ปีที่มีการหล่อเทียนจะมีการฉลองเทียนเป็นการรื่นเริงสนุกสนานกันเป็นพิเศษ ปัจจุบันไม่ค่อยมีการหล่อเทียนพรรษาแต่จะไปซื้อเทียนขนาดใหญ่เพื่อนำไปถวายวัดแทน

3) ประเพณีวันสารท เป็นประเพณีที่ชาวไทยเบิ่งโคกสูงนิยมทำกัน เพราะเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษ ฆิปู่ตายาย ทำในเดือน 10 ชาวบ้านจะกวณกระยาสารทเพื่อนำไปเป็นขนมถวายพระ ชาวบ้านหมู่บ้านใดมีอาหารอะไรก็จะนำมาปรุงเป็นขนมจะตำข้าวเม่านำมากวนกับข้าวตอก น้ำอ้อย น้ำตาล บ้านไหนมีถั่วมีงาก็ใส่เข้าไปกวนด้วยเป็นกระยาสารท นำไปถวายพระและแจกจ่ายแบ่งปันกันกิน บ้านไหนไม่ได้กวนกระยาสารทก็ทำขนมกล้วย ขนมหม้อแกง ขนมบัวลอย ไปถวายพระแทนก็มี

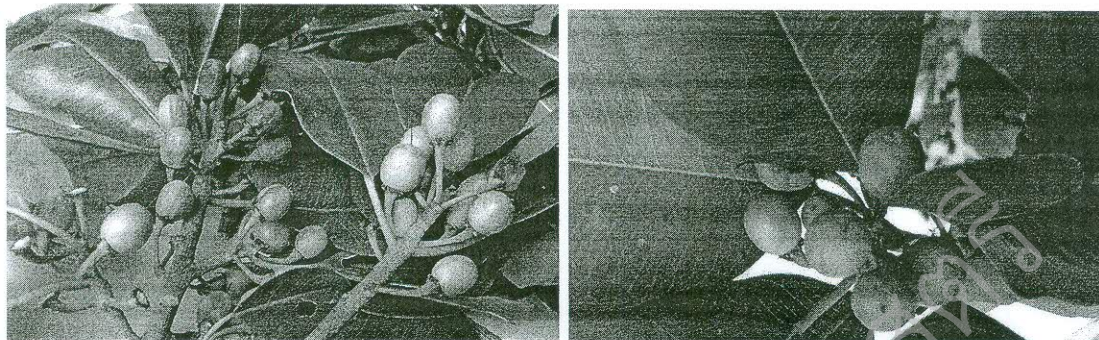

หลังจากเสร็จพิธีสารทชาวบ้านทั้งชายหญิง คนแก่ คนหนุ่มสาวหรือเด็กจะชวนกันเข้าป่าไปหาผลไม้ป่ากันอย่างสนุกสนาน คนเฒ่าคนแก่เล่าว่า สมัยก่อนชาวบ้านยังอยู่กันน้อยยังไม่ถากถางไร้ทำมาหากินมากนัก พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ และในเดือน 10 ต้นไม้ป่าหลายชนิดกำลังออกผลออกดอก ผลไม้ที่คนยุคก่อนนิยมชวนกันไปเข้าป่าเก็บกินมากในช่วงหลังสารท คือ ลูกคู้ ซึ่งเป็นไม้ป่า เป็นไม้ยืนต้น ออกผลดกในช่วงฤดูฝน ผลเรียกว่า “ลูกคู้” เพราะมีลักษณะคล้ายกล้วยแฝด จึงเรียกว่า “ลูกคู้” ปลายผลอ่อนๆ ยาวกว่ากล้วยน้ำว้าเล็กน้อย มีขนอ่อนๆ ขึ้นรอบผลเปลือกบาง ออกลูกเป็นช่อกลม ช่อใหญ่ เมื่อยังดิบผลมีสีเขียวพอผลแก่จะสุกมีสีเหลือง มีเมล็ดแบนๆ สีดำเรียงเป็นแถวที่แกนกลาง บางต้นผลหวานอร่อย แต่บางต้นก็ไม่อร่อย เวลากินต้องปลอกหรือปลิ้นเปลือกออก เนื้อในสีเหลืองอ่อน

ผลไม้ป่าอีกชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเข้าป่าเก็บ คือ ลูกมะดัก มะดักเป็นไม้ยืนต้น ลำต้นสูงใหญ่คล้ายต้นคู้ ออกผลดก ผลมีลักษณะกลม มีขนอ่อนขึ้นรอบๆ ออกมาเป็นลูกช่อกลมช่อใหญ่มาก เมื่ออ่อนผลสีเขียว พอสุกจะเหลือง ผลเนื้อสีเหลืองมีเม็ดมาก แต่ผลมีรสหอมหวานดีกว่าลูกคู้ เวลากินจะปอกเปลือกออกทั้ง กินแต่เนื้อข้างใน รสอร่อย ถ้ากินมากจะทำให้ท้องผูกเพราะมีเมล็ดมาก

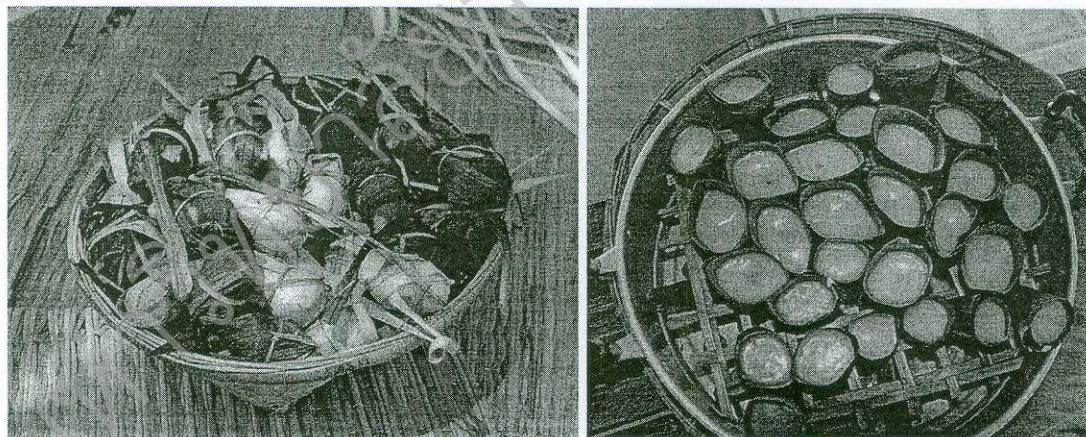
ชาวบ้านเล่าว่าในสมัยก่อน ต้นคู้และต้นมะดักขึ้นดกมากเข้าป่าไปตรงไหนก็พบ เก็บกินเท่าไรก็ไม่หมด เวลาไปเก็บใครชอบคนไหนกิ่งไหนก็พินกิ่ง หักกิ่งลงมาให้เก็บกันง่ายๆ ตามใจชอบเพราะเป็นผลไม้ป่าที่หาง่าย เก็บกินทิ้งกินขว้างกัน เป็นที่หน้าเสียดายว่าหลังจากที่ชาวบ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้นต้องหักร้างถางพง นำพื้นที่ป่ามาทำไร่นากันมากขึ้น ต้องทำลายป่าและ

ทำลายต้นคู่ ต้นมะตัก จนเวลาผ่านไป 50 ปีเศษ คนรุ่นหลังหาต้นมะตักของจริงดูได้ยากมาก มีแต่คำบอกเล่าถึงความสนุกสนานเวลาไปเก็บลูกคู่ลูกมะตักกินกันเท่านั้น

"ลูกเกต" ผลไม้พื้นถิ่นของบ้านโคกสูง อร่อยมาก
กินปนยางจะฝาดๆ ปล่อยให้ลูกหลุดจากข้อสักสองสามวันจะหวานแสบคอ

4) ประเพณีทำบุญออกพรรษาหรือลาพรรษา เป็นการทำบุญสำคัญ คือ จะมีการตักบาตรเทโว ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ตามประเพณีนี้ชาวบ้านจะเตรียมอาหารไปตักบาตรเทโว กันอย่างพร้อมเพรียง ขนมที่ขายไทยเบ็ญทำเป็นหลักเพื่อนำไปตักบาตรเทโว คือ ข้าวต้มมัด ขนมเทียน และขนมกล้วย

ประเพณีตักบาตรเทโว (ตักบาตรลูกอม) ตรงกับแรม 1 ค่ำเดือน 11 เดิมนี้
ไม่ประเพณีนี้ในตำบลโคกสูง เมื่อประมาณ 60 ปีที่แล้วมีเจ้าอาวาสวัดหนองตามิ่งพาชาวบ้านกวน
ข้าวพญาคุ (เหมือนการกวนข้าวทิพย์ปัจจุบัน) แล้วเวียนขายไประยะหนึ่ง

ประมาณปี พ.ศ.2490 หลวงพ่อชื่น (พระครูวิลาศคุณาธาร) เจ้าอาวาสวัด
โคกสำราญได้จัดประเพณีการตักบาตรเทโว โดยนำลูกอม ข้าวต้มลูกโยน หรือขนมที่แต่ละบ้านสะดวก
มาใส่ ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เพราะยึดตามพุทธประวัติที่ว่าสมัยพุทธกาลมีลิงกับช่างเอา
น้ำผึ้งไปถวายพระพุทธเจ้าในช่วงเข้าพรรษา หลวงปู่ชื่นจึงคือนำอาหารหวานประยุกต์ของแห่งคือลูก

อม จึงปฏิบัติสืบต่อมา จนเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไม่มีที่ใดเหมือน และชุมชนชาวไทยเบ็ญโคกสูงปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน จะทำกันวันวันออกพรรษาไปแล้ว 1 วัน การตักบาตรจะใส่ลูกอม (ทอฟฟี่) สตางค์เหรียญ ข้าวสาร ผสมกันโดยใช้ทัพพีตักสิ่งของใส่ลงในบาตรพระ ปัจจุบันชาวบ้านบางคนอาจจะใส่ผลไม้ เชียงไฮ้ (เวเฟอร์) เม็ดอมฮอลส์ หรือดอกไม้ เพิ่มเติม

5) ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การทอดกฐินทำตามประเพณีจะทอดตั้งแต่หลังออกพรรษาถึงวันเพ็ญเดือน 12 ส่วนการทอดผ้าป่าจะไม่มีกำหนดอย่างแน่นอน ในสมัยก่อนมักจะทอดผ้าป่าทุกวันพระในช่วงเข้าพรรษา

การทอดกฐินของชาวไทยเบ็ญตำบลโคกสูงในสมัยก่อนมี 2 แบบ คือทอดกฐินแบบธรรมดา กับแบบจุลกฐิน ปัจจุบันไม่มีการทำจุลกฐินเพราะขั้นตอนยุ่งยากและต้องใช้คนจำนวนมากช่วยกันทำ การทอดกฐินแบบธรรมดาก็ทำเหมือนประเพณีชาวพุทธทั่วไป มีการจองกฐิน และทอดกฐินกันทุกวัด ไม่นิยมทอดกฐินทางน้ำ แม้อยู่ใกล้แม่น้ำป่าสักก็ตาม

6) ประเพณีเทศน์มหาชาติ จัดที่วัด นิยมเทศน์กลางเดือน 12 จัดให้มีการเทศน์มหาชาติในบางวัด แต่ละวัดอาจจัดในเวลาต่างกันไป ถ้าไม่เทศน์ในช่วงเข้าพรรษาก็จะเทศน์กลางเดือน 12 การจัดเทศน์มหาชาติเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละวัดในหมู่บ้าน วัดที่จัดงานใหญ่ก็จะตกแต่งสถานที่สวยงาม ประดับประดาด้วยดอกไม้ ต้นไม้เหมือนเป็นป่าในเขาวงกต บางวัดก็มีพิณพาทย์บรรเลงประกอบเทศน์มหาชาติ แต่บางวัดก็ไม่มี เทศน์มหาชาติถือเป็นงานบุญสำคัญ ชาวบ้านจะร่วมมือจัดงานให้สำเร็จลงด้วยดี

7) ประเพณีลอยกระทง ทำในวันเพ็ญเดือน 12 ชาวบ้านจะช่วยกันทำกระทง ซึ่งกระทงที่จัดทำมีหลายแบบ ส่วนมากทำจากต้นกล้วย ใช้กาบกล้วยตัดให้ได้ขนาดแล้วขัดเป็นรูปเรือแบบง่ายๆ ใส่ดอกไม้ รูป เทียน ลงไปในกระทง บางทีก็ใช้ต้นกล้วยต่อเป็นแพขนาดกว้าง 1 ศอกยาวเท่าแขน ใส่ดอกไม้ รูป เทียนลงในแพ แล้วนำไปลอยในแม่น้ำป่าสัก ชาวบ้านมักจะมาชุมนุมกันที่บริเวณวัด และมาลอยกระทงหน้าวัดพร้อมๆ กันตอนพลบค่ำ ตั้งแต่พระจันทร์ขึ้นเป็นต้นไป

ชาวไทยเบ็ญโคกสูง ไม่นิยมทำกระทงจากใบตองเพราะไม่มีฝีมือในการเย็บกระทงใบตองให้สวยงาม บางคนเชื่อว่าการลอยกระทงไปบูชารอยพระพุทธรูปก็มี ตามคติความเชื่อที่เล่าต่อกันมาจากชาวบ้านบางคนที่เคยบวชเรียนและผู้รู้เล่าว่า แต่ก่อนมีการลอยไฟไปบูชาพระพุทธเจ้า ตามคติความเชื่อในเรื่องพระพุทธเจ้า 5 องค์

2.2.2 ประเพณีตรุษสงกรานต์ เป็นประเพณีทำบุญในโอกาสสิ้นปีและอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ

1) ประเพณีการทำบุญตรุษ ตรงกับวันพระสิ้นเดือน 4 นิยมทำติดต่อกัน 3 วัน ชาวบ้านจะกวาดข้าวเหนียวแดง เดิมทีทำข้าวโป่งและนางเล็ดเพื่อนำไปถวายพระ ข้าวโป่งเป็นขนมที่มีลักษณะคล้ายข้าวเกรียบว่าวของชาวไทยภาคกลางนั่นเอง แต่ชาวไทยเบ็ญเรียกว่า “ข้าวโป่ง” ปัจจุบัน

ชาวบ้านไม่ค่อยทำขนมเอง แต่จะหาซื้อข้าวเหนียวแดงและกะละแมไปถวายพระแทน ส่วนข้าวโป่งและนางเล็ดนั้นหากคนไปทำถวายพระยากขึ้นทุกวัน เนื่องจากขั้นตอนการทำยุ่งยากและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

2) ประเพณีสงกรานต์ จะทำในวันที่ 13-15 เมษายน เหมือนทั่วๆ ไป คือ มีการทำบุญ ตักบาตร สรงน้ำพระพุทธรูป สรงน้ำพระสงฆ์ และชาวบ้านเล่นสาดน้ำกัน ที่พิเศษ คือ จะมีการละเล่นรื่นเริงต่างๆ เช่น รำโทน ลูกช่วง ชักเย่อ เป็นต้น ชาวบ้านนิยมเล่นรำโทนมากที่สุด นิยมเล่นกันตอนบ่ายประมาณบ่ายสามโมงสี่โมงเป็นต้นไป ถึงค่ำถึงดึกตามความพอใจ

นอกจากนี้ยังมีประเพณีก่อพระเจดีย์ทรายเนื่องในวันตรุษและวันสงกรานต์ หลังจากทำบุญตักบาตรแล้วชาวบ้านที่จะก่อพระเจดีย์ทรายจะนำภาชนะไปตักทรายขนทรายจากแม่น้ำป่าสัก ส่วนใหญ่จะตักทรายตามตลิ่ง โดยเฉพาะถ้าเป็นที่น้ำไหลวนจะมีทรายมาตกกองรวมกันอยู่ จะตักทรายไหลมูล ดังกล่าวแล้วนำมาก่อพระเจดีย์ทรายกัน จะก่อขนาดเล็กหรือใหญ่สวยงามแค่ไหนตามแต่ความพอใจของแต่ละคน นิยมตกแต่งพระเจดีย์ทรายด้วยธงและดอกไม้ต่างๆ วัดใดที่มีการก่อพระเจดีย์ทราย ตอนเย็นต้องนิมนต์พระมาสวดมนต์เย็นฉลองพระทรายเพื่อให้เกิดสิริมงคลด้วย

หลังทำประเพณีตรุษสงกรานต์แล้วชาวไทยเบ็งโคกสลุงในสมัยก่อนนิยมชวนกันไปตัดลาน เพราะเป็นช่วงว่างงานและลานกำลังออกพอดี ตัดไบลานไปขายบ้าง ไปใช้บ้าง สมัยก่อนขาย 1,000 ใบ ได้ราคา 50 สตางค์-1 บาท แล้วแต่ชนิดและขนาดของลาน ปกติจะขายให้กับผู้ที่รับประมูลลานซึ่งมารับซึ่งถึงหมู่บ้าน บางทีก็ตัดไปใช้สานเป็นภาชนะ นิยมนำมาสานเป็นสมุก สำหรับใช้ใส่หมากใส่พลู ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามได้เชิญชวนสตรีสวมหมวกทำให้ไบลานขายดี เพราะนำไบลานมาสานเปียแล้วขัดเป็นรูปหมวกมีปีก หมวกไบลานสำหรับสตรียุคนั้นขายดีและมีใช้กันทั่วไป

2.2.3 ประเพณีเกี่ยวเนื่องกันกับการประกอบอาชีพซึ่งอาชีพหลักของชาวไทยเบ็งคือทำนา ดังนั้นเมื่อถึงฤดูกาลทำนา จะมีประเพณีต่างๆ จัดทำเพื่อบูชาผี หรือเทวดาเพื่อบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล หรือบันดาลให้เกิดผลผลิตที่ดี ได้แก่ ประเพณีแห่นางแมวขอฝน ประเพณีรับท้องข้าว ประเพณีรับขวัญข้าวหรือเรียกขวัญข้าว

1) การแห่นางแมว เนื่องด้วยชาวไทยเบ็ง มีอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติเพื่อให้พืชผลทางการเกษตรเจริญงอกงามจึงมีวิธี การขอฝน ตัวอย่างวิธีขอฝนคือการแห่นางแมวขอฝน ซึ่งมักทำในเดือน 9 เดือน 10 หลังจากดำนาหรือหว่านข้าวแล้ว และฝนไม่ตกทำให้ต้นข้าวเหี่ยวเฉาและอาจตายได้ ชาวบ้านจะนำแมวใส่กรงไว้แล้วเดินแห่แมวไปรอบหมู่บ้าน ขณะแห่จะร้องเพลงแห่นางแมว เนื้อร้องจะมีคำร้องเป็นการขอเรียกฝน การทำให้ฝนตกโดยวิธีการท่อง

คาถาขอฝน มี 2 คาถา คือ สวดหรือท่องคาถาหัวใจร้อยแปด จะแก้เหตุร้ายภัยพิบัติรวมทั้งฝนแล้งได้ด้วย คาถาที่ 2 สวดคาถาปลาช่อน ก่อนสวดปลาช่อนต้องทำบุญตักบาตร 3 วัน การพวยเรือบนบกเป็นการทำต่อเนื่องคาถาปลาช่อน และสุดท้ายการปั้นไอ้เมฆ คือการปั้นหุ่นดินเหนียว เพศหญิงชาย แล้ววางทิ้งไว้ที่ทาง 3 แพร่ง ขอเรียกฝน

ตัวอย่างเพลงร้องในการแห่นางแมวเพื่อขอฝน ว่า “นางแมวเอ๋ย มาร้องขอฝน ขอน้ำมนต์รดแมว ขอเบี้ยค่าจ้าง หามนางแมวมา ให้ฝนตกเจ็ดห้า ฟ้าผ้าเจ็ดที (ยายซี) แก้วผ้าคูหีฝนเทลงมา ฝนเทลงมา จึกเทลงมา ฝนเทลงมา ใครไม่ให้ไก่ ให้หนูเกล็ดข้าว ใครได้ข้าวไม่ได้ข้าว ก็ให้ข้าวตายฝอย ให้กลอยตายนี้ ฝวใครชี้หึ่ง แม่บั้งตอตตา ฝนเทลงมา ฝนเทลงมา จึกเทลงมา ฝนเทลงมา” เป็นต้น

2) ประเพณีรับท้องข้าว เป็นประเพณีที่ทำมาแต่โบราณนิยมทำในวันออกพรรษาหรือลาพรรษา หลังจากเสร็จพิธีทำบุญออกพรรษาแล้ว แต่ละบ้านจะทำพิธีรับท้องข้าว ต่างคนต่างทำในที่นาของตน

วิธีการทำจะไปตัดใบตองมาทำเป็นกระทงกันแหลมแบบกรวยแล้วหาธงมาปัก ใช้กระดาดหรือรูปหรือกระดาดอะไรก็ได้สีแดงๆ มาตัดเป็นธงสำหรับติดก้านธงให้ขนาดใหญ่สักหน่อย ในกระทงกรวยจะใส่ข้าวสุก กล้วย ขนมตามที่ มี สิ่งที่ขาดไม่ได้คือต้องมีส้มเพราะเป็นผลไม้รสเปรี้ยวสำหรับคนท้องชอบกิน (ให้แม่โพสพที่กำลังท้องกิน) ติดกระทงกับก้านธงแล้วนำไปปักรับท้องแม่โพสพที่คันทนา เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงข้าวออกรวงจะไปปักที่คันทนาของแต่ละคน ก่อนปักก็จะพูดแต่สิ่งที่ดีพูดเชิญชวนบอกแม่โพสพว่า วันนี้เอาอาหาร ขนม ผลไม้มารับท้องแม่โพสพขอให้ข้าวออกรวงอย่างมีสิ่งใดมากวน เชิญแม่โพสพมารับเครื่องสังเวชชผลหมากรากไม้ที่นำมาถวาย เชื่อกันว่าทำแล้วจะดี ข้าวจะออกรวงดี รวมสมบูรณ์ เก็บเกี่ยวได้มาก ไม่ถูกศัตรูหรืออะไรทำลาย

3) ประเพณีรับขวัญข้าว ประเพณีนี้จะทำในเดือน 12 หลังจากเกี่ยวข้าว นวดข้าว นำข้าวเข้ายุ้งแล้ว แต่ละบ้านที่เก็บเกี่ยวข้าวได้จะทำพิธีรับขวัญหรือเรียกขวัญข้าว จะทำที่ลานนวดข้าว โดยเลือกผู้หญิงที่มีเรือนแล้วและมีวิญญู ให้คอนกระบุงข้าวขึ้นป่าเดินไปที่ลานนวดข้าว ในกระบุงใส่หมาก พลุ ยาเส้น ดอกไม้ ธูป เทียน เมื่อมาถึงลานจะวางกระบุงลง จุดธูปกล่าวเชิญแม่โพสพเรียกขวัญแม่โพสพให้มาเข้ายุ้ง จากนั้นจะมีคนช่วยนำฟางข้าวมาผูกเป็นรูปหุ่น มีแขน ขา ลำตัว ศีรษะ ขนาดสูงประมาณ 1 ฟุต สมมุติว่าเป็นแม่โพสพวางลงในกระบุงกล่าวเชิญเสร็จก็คอนกระบุงกลับยุ้งมีเคล็ดว่าตลอดทางห้ามพูดกับใคร ห้ามทักอะไร คอนกระบุงมาเข้ายุ้งข้าวแล้วนำหุ่นแม่โพสพไปตั้งไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งบนกองข้าวในยุ้งเหมือนให้แม่โพสพตามจากนามาอยู่ในยุ้งข้าวด้วย

จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเบ็ญ ในสมัยก่อนยึดถือประเพณีที่เกี่ยวกับ “ข้าว” พิษหลักของชีวิตกันมากกว่าพืชอย่างอื่น ก่อนจะแรกนา เจ้าของนาต้องดูฤกษ์ยาม หาวันดี วัตถุประสงค์ ปรากฏว่าด้วยตนเอง หากฤกษ์ไถนา เพื่อเอาฤกษ์ให้เกิดผลดีกับการทำนาในปีนั้นก่อนสวนจะไถจริงวันใด

ก็ได้ตามความเหมาะสม เวลาจะดำนาแรกนาคาก็เช่นกันต้องเช่นไหว้เจ้าที่ ตั้งศาลบูชาให้เจ้าที่คอยปกป้องดูแลรักษานาให้ทำแล้วได้ผลดีเสมอ คนสมัยก่อนจะพิธีพืชรละเอียดลออกับเรื่องทำกินมากจะระมัดระวังทุกกระยะ ซึ่งปัจจุบันทุกอย่างเปลี่ยนไปแล้วค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเรื่องการดูแลรักษาในการแรกนา ทำนา

2.2.4 ประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อ จัดทำเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เช่น

1) ประเพณีทำบุญกลางบ้าน เป็นประเพณีของชาวไทยเบ็ญ ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า ประเพณีนี้แต่เดิมมาได้ทำทุกปี จะทำเฉพาะปีที่ฝนฟ้าไม่ตก ฝนแล้ง ทำกลางเดือน 6 เดือน 7 หรือเดือน 8 ก็ได้เพื่อเป็นสิริมงคล ปีไหนน้ำทำอุดมสมบูรณ์ดีก็จะไม่ทำ ต่อมากลับทำเป็นประจำทุกปีและทำในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6

วัตถุประสงค์ในการทำเพื่อการทำบุญบูชาผี ให้คนในหมู่บ้านอยู่กันอย่างร่มเย็น เป็นสุข ไม่มีโรคภัยร้ายแรง นาไรได้ผลอุดมดี

ขั้นตอนในการทำบุญกลางบ้าน เริ่มตั้งแต่ตอนเช้าชาวบ้านจะนำกระดาษหรือเสื่อมาปูกลางลานบ้าน นิมนต์พระมาฉันภัตตาหาร นิมนต์พระ 9 รูป หรือนิมนต์ทั้งวัด ชาวบ้านแต่ละบ้านที่มาร่วมงานจะนำอาหารไปทำบุญเลี้ยงพระร่วมกันที่ลานบ้าน ส่วนในพิธีจะใช้เครื่องบูชา

หลวงพ่อเพชร ประกอบด้วย 1) รูปจำนวน 9 ดอก ดอกไม้ หมาก พลู 2) หัวหมู 2 หัว 3) ไก่ 2 ตัว 4) เหล้าแดง 1 ขวด 5) เหล้าขาว 1 ขวด 6) ขนมต่างๆ เช่น ขนมต้ม ขนมปลา เป็นต้น และ 7) ผลไม้ ท้องถิ่นตามฤดูกาลทุกชนิด ยกเว้น มังคุด และมะไฟ (เพราะเชื่อว่าชื่อมังคุด และมะไฟจะทำให้ไม่เจริญงอกงาม)

หลังจากทำบุญเลี้ยงพระแล้วจะกลับบ้านมาทำ “กระแตหรือกะแตะ” กระแตเป็นภาชนะที่ทำจากกาบกล้วยคล้ายกระทงแต่ทำเป็นรูปสามเหลี่ยมได้กระทงจะใช้กันกระจาดมาตัดเป็นรูปสามเหลี่ยม เรียกกันว่า “กระทงหน้าวัว” ขนาดของกระทงมีความยาวด้านละประมาณ 25-30 เซนติเมตร อาจจะทำขนาดเล็กใหญ่ต่างกันบ้างตามความพอใจของผู้ทำในแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นก็นำดินเหนียวมาปั้นเป็นรูปคน ขนาดเล็กๆ เท่านิ้วหัวแม่มือ สมมุติว่าเป็นตัวแทนของคนในบ้าน ให้มีจำนวนเท่าคนในแต่ละบ้านวางลงในกระทง แล้วปั้นดินเหนียวเป็นรูปวัว-ควาย ตัวเล็กๆ วางลงในกระทง ใส่อาหาร “ข้าวดำข้าวแดง” ลงในกระทง ข้าวดำก็ทำง่าย ๆ โดยใช้ข้าวสุกมา ย้อมสีดำ หรือนำข้าวสุกมาคลุกกับเขม่าดินหม้อให้เป็นสีดำ ส่วนข้าวแดงถ้าไม่ใส่สีก็นำข้าวสุกมาคลุกกับปูนแดง ปั้นเป็นก้อนขนาดพอคำวางลงในกระทงอาจใส่อาหารอื่น เช่น พริกเกลือ มะเขือ ปลาร้า เป็นต้น เพื่อให้ผีกิน นำน้ำใส่กระบอกทุกอย่างวางลงในกระทงจนเต็มกระทง บางบ้านอาจใช้ดินปั้นเป็นเงิน 12 ทอง 15 ใส่ลงในกระทงด้วยก็ได้

จากนั้นนำกระทงไปวางตามทางสามแพร่ง แต่ละบ้านต่างก็นำไปวาง ห้ามทักห้ามพูดถ้าเห็นใครทำกระทงและนำไปวาง เชื่อว่าถ้าใครไปทักเมื่อผีเห็นจะทำให้คนนั้นเจ็บป่วย ขณะนำไปวางจะพูดบอกผีว่าขอให้เอาคนหมู่นี้ไป เอาหมาแทนคนและสัตว์ที่อยู่ที่บ้านให้อยู่ดีมีสุข พูดแต่สิ่งดีงามที่อยากได้แล้ววางกระทงทิ้งไว้จึงกลับบ้าน ห้ามหันกลับไปมองกระทงอีก

2) ประเพณีทำบุญต่อชะตาบ้าน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า “บ้านเหลือเมืองร้อน” เช่นผู้คนเกิดไม่สบายกันทั้งบ้านหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล จะทำบุญกลางบ้านบริเวณสี่แยก (บ้านยายเหลือ) เพื่อให้เกิดสิริมงคลกับบ้านโคกสลุง

ประเพณีต่างๆ ของชาวไทยเบ็งโกคสลุ้งที่ทำในท้องถิ่นตลอดทั้งปีมีดังนี้

ประเพณี	รายละเอียดบางประการ
เทศน์มหาชาติ	นิยมเทศน์กลางคืนเดือน 12
ทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	ตอนเช้าทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตอนค่ำไปเวียนเทียนที่วัดทำบุญตักบาตรและเวียนเทียนในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3
วันมาฆบูชา	ทำบุญตักบาตรและเวียนเทียนในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3
วันวิสาขบูชา	ทำบุญตักบาตรและเวียนเทียนในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6
วันอาสาฬหบูชา	ทำบุญตักบาตรและเวียนเทียนในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8
เข้าพรรษา	เป็นวันพระใหญ่ทำบุญในแรม 1 ค่ำ เดือน 8 มีการนำเทียนพรรษาไปถวายพระถ้าปีใดมีการหล่อเทียนจะมีการแห่สมโภชก่อน
ออกพรรษา	ทำบุญตักเทโวในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11
ตรุษ	ทำบุญสิ้นเดือน 4 นิยมกว่นข้าวเหนียวแดง ทำขนมข้าวโป่ง นางเล็ด นำไปถวายพระ
สงกรานต์	ทำวันที่ 13 - 15 เมษายนของทุกปี
ก่อกองพระเจดีย์ทราย	ทำทุกปีตอนตรุษและสงกรานต์ ตอนเช้าทำบุญก่อกองพระเจดีย์ทราย ตอนเย็นสวดมนต์เย็นฉลองพระทราย
ลอยกระทง	ชาวบ้านจะทำกระทงและนำไปลอยซึ่งแต่เดิมลอยลงแม่น้ำป่าสัก ปัจจุบันนำไปลอยตามสระในหมู่บ้าน ในวันเพ็ญเดือน 12
ทอดกฐิน	ทำหลังวันออกพรรษา ตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12
ทอดผ้าป่า	ทำเป็นประจำ นิยมทำทุกวันพระในช่วงเข้าพรรษา
สารท	ทำบุญในวันสิ้นเดือน 10 นิยมกว่นกระยาสารทไปถวายพระที่วัด
ทำบุญกลางบ้าน	เดิมที่จะทำกลางเดือน 6 เดือน 7 หรือเดือน 8 ทำเฉพาะปีที่ฝนแล้ง ปีไหนน้ำท่าอุดมดีก็จะไม่ทำ ปัจจุบันทำเป็นประจำทุกปี ในกลางเดือน 6
แห่นางแมว	ถ้าปีไหนฝนแล้งชาวบ้านจะแห่นางแมวขอฝนในเดือน 8 เดือน 9 เพื่อให้ฝนตก
รับห้องข้าว	ทำหลังออกพรรษา นิยมทำในวันลาพรรษาดอนเช้าไปทำบุญตักบาตรที่วัดเสร็จแล้วก็จะไปทำพิธีรับห้องข้าวที่นาของตน
รับขวัญข้าว	ทำในเดือน 12 หลังเกี่ยวข้าวจนมัดข้าวและขนข้าวเข้ายุ้งแล้ว

2.2.5 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

1) ประเพณีการเกิด การคลอดลูกในสมัยก่อนของโคกสูงจะมีหมอดำแย ประจำหมู่บ้าน ทำคลอดแบบโบราณคือโหนเชือกหรือโหนผ้า และตัดสายสะดือด้วยมีดไม้รวกฉาบไฟ ใช้ยาสมุนไพร เช่นหัวไพรตำกับเกลือกินและอยู่ไฟโดยนอนบนกระดานแผ่นเดียวและก่อไฟด้วยฟืนไว้ข้างๆ ตลอดเวลาประมาณ 7-15 วัน ลูกที่คลอดออกเมื่อดูดสายรกแล้วจะให้นอนในกระดังและทำพิธีรับกระดังโดยให้คนที่เลี้ยงลูกไมโกงอแงมารับเด็กไปเพื่อเอาเคล็ด เด็กจะเลี้ยงง่ายการรับกระดังจะพูดว่า “สามวันเป็นลูกผี สี่วันเป็นลูกคน” วนรับเป็นวงกลมพอถึงคนที่รับกระดังก็จะพูดว่า “ลูกใครก็มารับเอาเด้อ” เมื่อเด็กอายุได้ 3 วันจะทำพิธีลงอุ้

(1) ผู้หญิงชาวไทยเบ็งเมื่อดั้งครรภ์จะมีการปฏิบัติตนตามเดิม คือ ยังคงทำงานบ้าน ทำไร่ ทำนา แต่จะทำงานหนักน้อยลง โดยสามีจะรับภาระทำงานหนักแทน ในระหว่างตั้งครรภ์นั้นมีความเชื่อ มีข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามหลายประการ เช่น

ห้ามทำบาป ไม่ตกปลา ไม่ฆ่าสัตว์

ห้ามเตรียมของใช้ของลูกไว้ก่อน เช่น ผ้าอ้อม ที่นอน หมอน เป็นต้น ถ้าจะเตรียมเย็บที่นอนและหมอนไว้ต้องไม่เย็บปิดปากที่นอนหรือหมอน เมื่อคลอดแล้วจึงเย็บปิดปากหมอนปากที่นอนได้

ห้ามข้ามขอนไม้ใหญ่

ไม่ไปเยี่ยมคนไข้หนัก

ไม่ไปงานศพ ถ้าจะไปงานศพต้องหาเข็มกลัด กลัดผ้าถุงด้านในตรงท้อง เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดีไม่ให้มาเกิดในท้อง

ไม่ไปดูคนอื่นคลอดลูก เพราะมีความเชื่อว่าจะยัณกันทำให้คลอดยาก

ไม่ให้อาบน้ำตอนกลางคืน เพราะกลัวจะเกิดผดน้ำ (ผดน้ำ หมายถึงอาการของการตั้งครรภ์ คือแม่ท้องโตเร็วผิดปกติ ไม่ได้สัดส่วนกับระยะเวลาที่ขาดประจำเดือน มักเป็นในระยะ 7 เดือนขึ้นไป)

เวลากินข้าวต้องรีบอ้อมก่อนคนอื่นถึงแม้ยังไม่อิ่ม แล้วจึงกลับไปกินต่อที่หลังได้เพราะมีความเชื่อว่าจะอ้อมก่อนจะทำให้คลอดง่าย

มีความเชื่อว่าจะถ้าได้กินน้ำในรอยเท้าช้างก็จะทำให้คลอดง่าย ซึ่งสมัยก่อนถ้ามีคนเข้าป่า แล้วพบรอยเท้าช้างมีน้ำขังอยู่จะตักน้ำในรอยเท้าช้างนั้นใส่กระบอกลูกกลับบ้านให้คนที่ท้องได้ดื่มกิน

เมื่อเกิดจันทรคราสหรือสุริยคราสจะต้องปลุกลูกในท้องให้รู้ตัวด้วย โดยเอามือตบท้องเบาๆ และบอกให้ลูกรู้ว่าเกิดคราส “เกิดจันทรคราสแล้วลูกเอ๊ย อยู่เย็นเป็นสุข สนุก

สบายนะลูกนะ เกิดมาก็ขอให้ค้ามาคุณกันเน้อ” เมื่อเกิดจันทร์คราสบางคนก็เอาน้ำลูบท้องเพื่อให้คลอດง่าย

ไม่ให้นั่ง ยืน คานันโตหรือคาประตุ

ห้ามกินกล้วยแฝด กลัวว่าจะมีลูกแฝด ทำให้คลอດยาก

(2) การเตรียมการคลอດ หญิงมีท้องเมื่อท้องแก่แล้วผู้เป็นสามีต้องทำงานที่บ้านหนักแทนภรรยา เช่น หาบน้ำ ตำข้าว เป็นต้น และต้องเตรียมผืนไว้เพื่อใช้ในการอยู่ไฟ ซึ่งส่วนมากจะใช้ไม้แสมสาร ไม้สะแก หาบปลาไว้ทำปลาแห้งเพื่อเป็นอาหารสำหรับคนอยู่ไฟ และหายาประเภทว่านไพลเตรียมไว้ให้ภรรยาด้วย

หญิงมีท้องบางคน โดยเฉพาะท้องลูกคนแรกจะกลับไปคลอດที่บ้านแม่ของตนเอง โดยจัดเตรียมห้อง “โนเรื้อน” เป็นห้องคลอດ บางบ้านอาจทำด้วยสิญจน์วนรอบห้องคลอດ บางคนอาจทำสายสิญจน์คล้องคอคนท้องไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ผีมารบกวน ในห้องที่ใช้เป็นห้องคลอດต้องทำเตาไฟโดยเอาไม้ขอนวางขวางกันเป็นคอกหมู เอากากกล้วยปูล้อมรอบเตาและนำดินใส่จนเต็มเตรียมแคร่นอนไว้ข้างเตาไฟ ใต้ถุนของห้องคลอດจะขุดหลุมตรงกับร่องสำหรับขับถ่ายของเสียไว้ และรอบๆ หลุมนั้นจะตัดหนามพุทราหรือหนามอื่นมาสะไว้โดยรอบเพื่อป้องกันผีปอบ ผีกระสือไม่ให้มากินเลือด กินของควา ของเสียที่ถ่ายทิ้งลงมาทางร่องนั้น

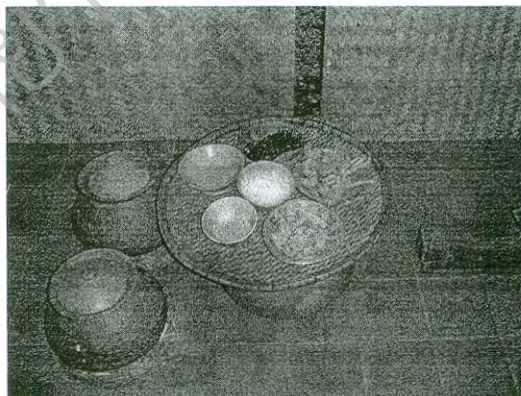
(3) การคลอດ เมื่อท้องแก่และเริ่มปวดท้องจะไปตามหมอดำแยมาทำคลอດเริ่มด้วยหมอดำแยจะทำพิธีไหว้ผีบ้านผีเรือนก่อน โดยจัดทำขนมต้ม ข้าวเหนียวหนึ่ง กล้วย ดอกไม้ รูปเทียน และเงิน จัดใส่พานเพื่อไหว้ “ปู่ ย่า ตา ยาย ทางพ่อก็ดี ทางแม่ก็ดี ให้มาช่วยให้คลอດง่ายให้มาปกป้องรักษาให้คลอດง่าย”

การเตรียมตัวคลอດจะนิยมให้คนท้องนั่งหันหน้าไปทางทิศเหนือ หรือทิศตะวันออก และให้หนึ่งฟิงครกหรือฟิงหลังสามีเอาเท้ายันฝาไว้ เมื่อเด็กคลอດออกมาแล้วผู้เป็นสามีหรือคนในบ้านจะรีบติดไฟต้มน้ำร้อนเพื่ออาบน้ำเด็กต่อไป ถ้าการคลอດมีอาการผิดปกติก็จะใช้วิธีหาหมอมพื้นบ้านมาเสกเป่า หรือทำน้ำมันตีให้ตีเป็นการสะเดาะเคราะห์

(4) เมื่อเด็กตกฟากแล้วจะเอาด้ายมัดสะดือ 3 เปลาะ ใช้ขมิ้นรอมือ วางสายสะดือบนขมิ้น ใช้ขมิ้นรอกตัดออก 2 เปลาะ ใช้รังหมาล่าเผาไฟบดให้ละเอียดนำไปพอกสะดือเพื่อให้สะดือแห้งและต้องระมัดระวังไม่ให้สะดือเปียกน้ำ ส่วนรกจะนำไปใส่หม้อตาลหรือกะละมังน้ำเกลือใส่เพื่อไม่ให้เน่า หลังจากนั้นผู้เป็นสามีหรือแม่ใหญ่จะเป็นผู้นำรกไปฝังที่ใต้บันได เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะได้เป็นคนรักบ้านเป็นห่วงบ้าน จะไปที่ใดก็ตามจะต้องกลับบ้านเสมอ เมื่อฝังรกใต้บันไดแล้วจะสุ่มไฟไว้เหนือหลุมที่ฝังรกเพื่อป้องกันสัตว์ไปขุดคุ้ย ส่วนผู้เป็นแม่เมื่อคลอດและรกออกแล้วหมอดำแยจะให้กินยาสมุนไพร คือ น้ำมะขามเปียกใส่เกลือ หลังจากนั้นจะนำเด็กไปอาบน้ำอุ่น ทาขมิ้นดินสอพอง วางเด็กนอนในกระดัง ถ้าเป็นผู้ชายจะนิยมหาสมุดดินสอวางในกระดัง ถ้า

เป็นลูกสาวจะหาด้วย เข็มวางในกระดิ่ง แล้วหมอต้าแยจะทำพิธีทิ้งกระดิ่ง (ร่อนกระดิ่ง) และพูดว่า “3 วัน เป็นลูกผี 4 วันเป็นลูกคน ลูกใครหลานใครก็มารับไปเด้อ” ว่าดังนี้ 3 ครั้งจะมีคนมารับกระดิ่งไป คนที่มารับกระดิ่งนี้จะต้องเป็นคนเลี้ยงลูกง่าย เป็นคนดีมีศีลธรรม เมื่อรับกระดิ่งมาแล้วจะกล่าวว่า “ลูกฉันเอง ฉันจะเอามิ่งเอาขวัญลูก” เมื่อรับไปแล้ววางกระดิ่งลงทำพิธีเรียกขวัญ ผูกข้อมือรับเป็นลูก เป็นหลาน “ขวัญเอ๋ยมาเฮอะมาลูกมาแม่จะผูกเป็นลูกเป็นเต้า อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสบาย ความเจ็บก็ไม่ได้ความไข้ก็ไม่มี ตั้งแต่นี้ไปให้เลี้ยงง่าย”

(5) การอยู่ไฟ การอยู่ไฟหรือภาษาพื้นบ้านชาวไทยเบ็ญเรียกว่า “อยู่กรรม” จะเป็นการอยู่ไฟพื้นโดยท่อนล่างจะนุ่งเตี่ยว ท่อนบนจะเอาผ้าชุมน้ำโปะหน้าอกไว้ นอนขางไฟ (ขางไฟ) นอนเหยียดแขนเหยียดขาบนแคร่ซึ่งส่วนมากจะเป็นไม้กระดานแผ่นเดียว การนอนอยู่ไฟจะไม่ให้งอแขนและห้ามไม่ให้ออกนอกบริเวณที่อยู่ไฟ เมื่อแข็งแรงดีแล้วจะลุกขึ้นเดินได้บ้าง ผู้ที่ไปเยี่ยมเยียนห้ามทักถามเรื่องร้อน เช่น “ร้อนไหม” อาหารสำหรับผู้อยู่ไฟคือให้กินข้าวกับเกลือ คือ กัดก้อนเกลือกินกับข้าวสวยแล้วต้อน้ำร้อนตามไป จะทำให้รู้สึกซ่าซ่าร้อนหรือกินข้าวกับปลาช่อนแห้ง น้ำที่ใช้ต้มจะต้องต้อน้ำร้อน ไม่ให้ต้อน้ำเย็น ไม่ให้กินของเย็น เช่น แตงโม ฟัก เป็นต้น อาหารบางชนิดเป็นอาหารต้องห้าม ได้แก่ ผักประเภทมีมือ เช่น ตำลึง ปลาประเภทที่มีเงี่ยง เช่น ปลาดุก ปลาแขยง เป็นต้น เมื่อออกจากไฟแล้วจึงจะกิน หมู ไก่ และแกงเลียง เพราะกลัวแสลง ซึ่งถ้าเกิดเจ็บป่วยแล้วจะลำบากไม่มีการรักษามีแต่หมอสกศเป่า หมอน้ำมนต์ จึงต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นในระยะเวลาเช่นนั้น และตลอกเวลาที่อยู่ไฟนั้นจะต้องตื่นตี 5 ต้อน้ำเกลือที่ได้จากการเอาเกลือใส่ในน้ำร้อนเป็นน้ำเกลือที่เค็มจัดจนขม ต้มครั้งละ 4-5 ถ้วย ใช้เป็นยาช่วยในการระบาย

(6) ยาที่ใช้สำหรับผู้อยู่ไฟเพื่อให้แข็งแรงและมดลูกเข้าอู่เร็ว จะเป็นยาประเภทสมุนไพร ได้แก่ น้ำเกลือ น้ำมะขาม ดังกล่าวแล้วยังมีรากคัตเค้า หัวไหลโซลกกับเกลือ และมีการนึ่งห้องเข้ากระโจม โดยหมอต้าแยจะเป็นผู้ทำให้ทุกวันตอนเช้า เริ่มจากการอาบน้ำ ซึ่งค่อนข้างร้อนจัดโดยอาบรดจากศีรษะให้เปียกทั้งตัว น้ำที่ใช้อาบเป็นน้ำต้มใส่ใบมะขาม ใบส้ม แล้วทาขมิ้นเพื่อดับกลิ่นคาว ต่อจากนั้นจึงเข้ากระโจมที่มีหม้อต้มสมุนไพรต่างๆ หลังจากอบไอน้ำสมุนไพรในกระโจม

แล้วจึงจะบิบนวดหรือเหยียบ คvikห้องหรือโกยห้องให้มดลูกเข้าอู่ นึ่งห้องโดยเอาก่อนหินก้อนใหญ่มัด ลวดนำไปเผาไฟให้ร้อนนำวางบนโบริะหุงนำไปตามหน้าห้อง

(7) เมื่ออยู่ไฟครบกำหนด 15 วัน 9 วัน หรือ 7 วัน ซึ่งถ้าเป็นลูกคนแรก มักจะนิยมอยู่นานประมาณ 15 วัน ลูกคนต่อๆ ไปอาจจะอยู่น้อยวันลงไป เมื่ออยู่ไฟครบตามกำหนด แล้วจะหาเวลาฤกษ์ดี ทำพิธีดับพิษไฟโดยหอมเสกเป่าจะเคี้ยวข้าวสารกับเกลือให้ละเอียด พนที่ห้อง ของแม่ลูกอ่อน 3 ครั้ง แล้วพนที่เตาไฟ 3 ครั้ง แล้วจัดการรื้อเตาไฟ กวาดขี้เถ้าทิ้งลงร่อง แล้วให้แม่ลูก อ่อนถือพินจากเตาไปหนึ่งท่อนไปอังแม่น้ำ แล้วนำพินที่ติดไฟท่อนนั้นจุ่มน้ำให้พินดับแล้วหอบน้ำกลับ บ้าน (ให้น้ำเพียงเล็กน้อย) 1 หาบ เพื่อแสดงว่าแข็งแรงดี เมื่อออกไฟแล้วก็ไม่ให้ทำงานหนักเพราะ กลัวกะบูน (มดลูก) ไหล

(8) หลังจากออกไฟและร่างกายแข็งแรงพอสมควรแล้วจะจัดดอกไม้ รูป เทียน ใส่กรวยใบตองและเงินตามกำลังที่จะจ่ายได้ เช่น 1.50 บาท 3 บาท 7 บาท หรือมากกว่านั้น ทุกอย่างดังกล่าวจะจัดใส่จานหรือพานและมีขนมต้มแดง ขนมต้มขาว น้ำใส่ถาด แบบไปถึงบ้านหอม ตำแย เรียกว่าไปส่ง ทะไลแม่หอม (ทะไล หมายถึง ชั้นหรือถาด) เมื่อไปถึงบ้านหอมตำแยแล้วจะยก ถาดขึ้นไหว้แม่หอมแล้วส่งถาดให้ แม่หอมจะรับและยกไปขึ้นหิ้งบูชาครุฑต่อไป หลังจากนั้นจะทำพิธีล้าง มือล้างเท้าให้แม่หอมเป็นการแสดงความกตัญญูหรือแสดงความขอบคุณแม่หอมนั่นเอง

(9) การเลี้ยงลูก หลังตกฟาก ตัดสายสะดือ อาบน้ำ ทาขมิ้นดินสอพอง และ จัดให้เด็กนอนในกระดังซึ่งเด็กจะต้องนอนกระดังจนกว่าแม่จะออกไฟจึงเลิกนอนในกระดัง แล้วผูกอูที่ จัดทำเองง่ายๆ โดยการเอาผ้าถุงของแม่หรือผ้าขาวม้าของพ่อมาผูกเป็นอูให้เด็กนอนหรือบางคนอาจ ใช้อูหรือเปลที่ถักด้วยด้าย หรือเปลที่สานด้วยไม้ไผ่หรือหวาย

การที่จะนำเด็กลงอู ญาติผู้ใหญ่จะเอาก่อนดินตำใส่อูและกล่าวว่า “ให้ รู้ยู่รักินเหมือนก่อนดินก่อนทราย วันนี้เป็นวันลาภวันดี เป็นศรีวันพระยาวัน ต่อไปจะอยู่เป็นสุข เลี้ยง ง่าย” แล้วจึงนำเด็กลงนอนสำหรับผ้าอ้อมที่จะใช้จะฉีกจากผ้าถุงเก่าของแม่หรือผ้าขาวม้าของพ่อ ถ้า ลูกเป็นผู้ชายบางคนจะใช้ผ้าขาวม้าของพ่อทำเป็นผ้าอ้อมไม่ใช่ผ้าถุงของแม่ และเพื่อให้เด็กเกิดความ เพลิดเพลินขณะที่นอนเปลจะแขวนพวงมะโหดโบริะลานสานเป็นปลา หรือสานเป็นรูปนกแขวนไว้เหนือ เปลให้เด็กมอง หรือเรียงบายที่สุดคือผ้าสีแดงผูกแขวนให้แกว่งไปมา นอกจากนั้นจะมีการเท่กล่อมเด็ก ซึ่งเนื้อหาของเพลงจะแสดงถึงความรักความห่วงใย อาหาร เป็นการสร้างสายใยแห่งความรักของแม่-ลูก สร้างความสัมพันธ์ของเด็กกับคนในครอบครัวที่ดียิ่ง

การเลี้ยงดูเด็กอ่อนขณะที่แม่ยังไม่มีน้ำนมคือให้เด็กกินน้ำ หรือน้ำผึ้ง โดยใช้สำลีชุบน้ำผึ้งให้เด็กดูด และเริ่มให้เด็กกินกล้วยสุกหรือกล้วยสุก (หมกไฟ) บด จนกระทั่งเด็กอายุ ประมาณ 1 เดือน จึงจะเลี้ยงด้วยข้าวบดใส่กล้วยสุก และเริ่มให้เด็กกินข้าวกับปลาก็อต่อเมื่อเด็กเริ่มหัด พุดและพูดคำว่า “ปลา” ได้ ขณะที่เด็กยังเล็กและไม่สบาย ในยุคสมัยที่การคมนาคมยังไม่สะดวกที่จะ

เดินทางไปยังโรงพยาบาล จะอาศัยการรักษาโดยให้หมอเสกเป่า หมอพ่น และใช้ยาสมุนไพร เช่น เด็กสะอึกก็จะเอาหอมแบ่งทุบโปะกระหม่อม ถ้าเป็นผดผื่นคันกะเอาดินทราย ใบโพธิ์ ผักขมหินแช่น้ำให้อาบ ถ้าลึนเป็นฝาก็จะไชยาป้ายกวาดหรือใช้ปัสสาวะของเด็กเองป้ายกวาด ตะไคร้เผาไฟฝนหรือใช้เกลือกวาดลึนถ้าเป็นหวัดเวลาอาบน้ำจะอาบน้ำต้มใส่หัวหอมกับใบมะขาม ถ้าปวดท้องจะเอามาหาคู่ทาท้อง หรือบางคนจะใช้ด้ายผูกก่อนมหาหิงค์ผูกติดข้อมือเด็กไว้เพื่อให้เด็กได้ดมกลิ่น เป็นต้น

การโกนผมไฟเด็กจะทำเมื่อเด็กอายุประมาณ 1 เดือน หรือเห็นว่ากระต๋อมของเด็กแข็งแล้วโดยดูถูกซ์หรือหัวนัตที่เป็นสิริมงคลซึ่งส่วนมากจะเลือกวันศุกร์ จะทำพิธีโกนผมไฟอย่างง่ายๆ โดยบิดามารดา หรือญาติผู้ใหญ่โกนผมออกเอาใบบัวหรือใบตองห่อแล้วนำไปไว้ใต้โอ่งหรือยัดไว้ตามกิ่งไม้ที่เย็นๆ โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้เด็กเย็นสบาย ไม่ปวดหัว เมื่อเด็กโตขึ้นอายุประมาณ 1 ขวบ นิยมให้เด็กไว้ผมจุก ผมแกละ หรือผมเปีย การที่จะให้เด็กไว้ผมทรงใดนั้นจะใช้วิธีการปั้นดินเหนียวเป็นรูป เด็กหัวจุก เด็กผมแกละ หรือเด็กผมเปีย แล้ววางรูปปั้นนั้นไว้ให้เด็กหยิบ ถ้าเด็กจับรูปปั้นอันใดก็จะไว้ผมทรงนั้นให้กับเด็ก หรือบางครั้งอาจจะใช้วิธีสังเกตว่าเด็กชอบทูปหัวตรงส่วนใดบ่อยๆ เช่น เด็กชอบทูปกลางหัวบ่อยๆ ก็จะใช้ผมทรงจุกให้เด็ก และเด็กทูปหัวโหนกด้านข้างก็จะให้ไว้ผมแกละ และถ้าเด็กชอบเอากำปั้นทูปหัวด้านหลังบ่อยๆก็จะให้ไว้ผมเปีย เมื่อเด็กอายุประมาณ 13-14 ปี จึงจะมีพิธีตัดจุก ตัดแกละ หรือตัดเปีย โดยจะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ สวดชัยันโต รตนามนต์ และพระสงฆ์จะเป็นผู้โกนผมให้

2) ประเพณีการบวชนาค แต่เดิมการบวชนาคของตำบลโคกสลุง จะบวชครั้งละหลายๆ องค์ เพราะการบวชแต่ละครั้งต้องไปนิมนต์หลวงพ่อเขียวที่วัดจันทาราม อำเภอชัยบาดาลมาเป็นพระอุปฌาย์ ซึ่งต้องเดินทางด้วยเท้า จึงต้องบวชพร้อมๆ กัน ไม่มีแถวหรือเครื่องเสียงใดๆ การแต่งกายของนาคสมัยก่อน นาคจะนุ่งผ้าม่วง(ผ้าไหม) ใส่เสื้อผ้าปานสีขาวและมีผ้าขาวสไบเฉียง สวมชฎาที่ทำด้วยไม้ไผ่จักเป็นตอกสานประดับด้วยเมล็ดพืชผล มะกล่ำ นำมาติดกับขี้ผึ้งเพื่อตกแต่งชฎา ต่อมาผู้ที่มีความชำนาญเสียชีวิตไป จึงเปลี่ยนเป็นสวมหมวกปีกสีดำมีดอกไม้กระดาดสีสดใส่ติดรอบๆ ปีกหมวก ปัจจุบันใช้ผ้าโพกศีรษะและสวมแว่นดำสีดำแทน การแห่ นาคจะมีเพลงแห่ นาคที่ผู้เฒ่าผู้แก่ร้องเพื่อสอนนาคขณะน่านาคเดินจากบ้านจนกระทั่งถึงโบสถ์ที่วัดโคกสำราญ ปัจจุบันก็ยังมีเพลงแห่ นาคอยู่และมีแถวเพื่อสร้างความสนุกสนานขณะแห่ นาคด้วย

(1) การบวชเป็นประเพณีที่ผู้ชายชาวพุทธทุกคนควรทำเพราะถือว่าเป็นกุศลสูงสุดของบิดามารดา และตนเองที่จะได้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ตั้งงามในช่วยระยะเวลาหนึ่งของชีวิต ถือเป็น การตอบแทนสังคมว่าเป็นคนที่สมบูรณ์ ผู้ชายที่ยังไม่ได้บวชถือว่าเป็นคนดิบ ผู้ที่จะบวชเป็นพระสงฆ์ตามประเพณีของชาวพุทธจะต้องมีอายุครบ 20 ปี มีร่างกายสมบูรณ์ประกอบครบ 32 ประการ ไม่มีพันธะใดๆ ส่วนมากจะนิยมบวชก่อนแต่งงาน บิดามารดาจึงจะได้กุศลมาก สำหรับ

ประเพณีการบวชของชาวไทยเบิ่ง จะมีพิธีกรรมคล้ายคลึงกับประเพณีการบวชของท้องถิ่นอื่นๆ เช่นกัน คือ

(2) การเตรียมการบวช ก่อนที่จะกำหนดวันบวชนั้นชาวไทยเบิ่งนิยมหาฤกษ์เพื่อกำหนดวันที่ดีทำพิธี และกำหนดวันกับพระอุปชฌาย์ เตรียมจัดซื้อผ้าไตร จีวร เครื่องอัฐบริขารสิ่งของที่ใช้ในการทำบุญ เตรียมตำข้าว หาพิน หาปลา สิ่งที่สำคัญคือผู้ที่บวชจะต้องหัดขานนาค หัดสวดมนต์ให้คล่องและไปกราบฝากตัวกับพระอุปชฌาย์หรือเจ้าอาวาส โดยบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่จะนำดอกไม้ รูป เทียน จัดใส่กรวยใบตองใส่พานพาผู้ที่จะบวชไปให้อยู่ที่วัดอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อให้เล่าเรียนเขียนอ่าน หัดสวดมนต์ ท่องเจ็ดตำนาน เพราะถ้าบวชเป็นพระแล้วสวดมนต์ไม่ได้จะเป็นการอับอายชาวบ้านมาก เมื่อใกล้จะถึงวันบวช บิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่จะนำไปขอสมาลาโทษ ปู ยา ตา ยาย หรือผู้ที่อาวุโสที่เคารพนับถือ โดยจัดดอกไม้ รูป เทียน ใส่กรวยใบตองไปกราบขอสมาลาโทษและขอพรผู้อาวุโสจะเอาด้วยผูกข้อมือกล่าววโหสีและให้พรแก่ผู้ที่จะบวช

ชาวไทยเบิ่งโคกสลุง นิยมบวชหมู่พร้อมๆ กันหลายคนกับบรรดาญาติ ลูกพี่ลูกน้องและเพื่อนบ้าน เพราะในการบวชแต่ละครั้งจะต้องไปนิมนต์พระอุปชฌาย์จากอำเภอชัยบาดาล เนื่องจากในตำบลโคกสลุงไม่มีพระสงฆ์ที่จะเป็นพระอุปชฌาย์ได้ ในการจัดงานบวชนิยมจัด 2 วัน คือ วันสุกดิบ และวันบวช ตอนกลางวันก่อนเพลในวันสุกดิบจะทำพิธีปลงผมที่วัด โดยผู้ที่จะบวชจะนั่งพนมมือถือกรวยดอกไม้รูป เทียน บิดามารดานาคจะเป็นผู้เริ่มขลิบผมก่อน ตามด้วยญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ร่วมพิธีจะขลิบผมคนละเล็กคนละน้อย หลังจากนั้นพระสงฆ์จะเป็นผู้โกนผมที่เหลือทั้งหมด ผมที่โกนนั้นจะนำไปใส่ใบบัวหรือใบตองแล้วนำไปลอยน้ำ หลังจากนั้นบิดามารดา และญาติผู้ใหญ่จะช่วยกันอาบน้ำให้นาค และแต่งตัวใหม่โดยนิยมนุ่งผ้าม่วงจีบหน้านาง คาดด้วยเข็มขัดทองหรือเข็มขัดนาค ห่มสไบเฉียงบ่าสีขาว หรือบางคนจะห่มสไบเฉียงบ่าด้วยผ้าขาวม้าไหม ใส่เครื่องประดับมากมาย เช่น สร้อยคอทองคำ สร้อยข้อมือ แหวน สำหรับบางหมู่บ้าน นาคจะสวมชฎา ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่ ประดับตกแต่งด้วยข้าวเปลือก เม็ดมะกอก และขี้ผึ้ง เมื่อปลงผมแล้วจะแห่ นาคกลับบ้าน อาจจะมีกลองยาวนำขบวนแห่ นาค เพื่อทำพิธีทำนาคต่อไป

(3) การทำบุญบวชนาคนี้ ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่ทราบข่าวจะมาร่วมช่วยงานตั้งแต่วันสุกดิบ บางคนจะมีข้าวสาร น้ำปลา หอม กระเทียม ผัก ผลไม้ และพืชผักที่ปลูกไว้ถือติดมือไปให้เจ้าภาพได้ใช้ทำอาหารเลี้ยงพระ และเลี้ยงอาหารเย็นแก่แขกที่เชิญมา ในการทำอาหารเลี้ยงพระและเลี้ยงผู้มาร่วมงานทุกมื้อ เพื่อนบ้านจะช่วยกันเป็นแม่ครัวปรุงอาหารกินเอง อาหารพื้นบ้านที่นิยมทำเลี้ยงพระและเลี้ยงแขก ได้แก่ แกงบอน แกงหัวลาน แกงยอดหวาย แกงหน่อไม้ป่า แกงมันนกก แกงสามสิบ ผัดหมี่ ยาหน่อไม้ ลาบ คั่วเนื้อใส่ใบกระเพราหรือยี่หระ ส่วนอาหารหวานนิยมทำลอดช่องน้ำกะทิ สาคุ ขนมเปียกปูน เป็นต้น

ตอนค่ำของวันสุคติจะทำพิธีสู่วัณหรือทำขวัญนาค โยมีหมอบทำขวัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้คนในหมู่บ้าน สำหรับหมู่บ้านที่ไม่มีหมอบทำขวัญ เจ้าภาพต้องไปเชิญหมอบทำขวัญ หมู่บ้านอื่นโดยเจ้าภาพจะจัดค่าตอบแทนให้บ้าง แต่หมอบทำขวัญนาคส่วนมากจะรวบรวมเงินนั้นไปทำบุญถวายวัดสร้างกุศลต่อไป เมื่อเริ่มทำพิธีทำขวัญนาค บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้เฒ่าทั้งหลายจะนั่งล้อมเป็นวงกลม ตรงกลางวงปูเสื่อมีบายศรีวางไว้ ผู้เป็นนาคจะนั่งอยู่กลางวง หมอบทำขวัญจะเริ่มพิธีทำขวัญโดยนำไหว้พระ สวดบทชุมนุมเทวดา แห่ลบทไวกูรู บทว่าด้วยคุณบิดามารดา บทว่าด้วยตัวนาคตั้งแต่เล็กจนโต และบทสอนนาคให้ประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎของวัดและบทบัญญัติของพระพุทธศาสนา สอนให้รู้จักรักษาศีล สวดมนต์ภาวนา และบทสุดท้ายจะเป็นบทเชิญขวัญนาค ซึ่งในการแห่ลบแต่ละบทจะมีการตีฆ้อง 3 ที โห่ร้องเอาชัยและเวียนเทียน

วันรุ่งขึ้นเป็นวันบวชนิยมบวชตอนเช้า หลังจากถวายภัตตาหารพระเมื่อเช้าแล้ว มีการสร่งน่านาค แต่งตัวนาค แล้วแห่นาคเดินจากบ้านไปวัด อาจมีกลองยาวหรือแตรวงนำขบวนและมีการร้องเพลงบวชนาค ซึ่งเป็นเพลงที่ผู้ชายและผู้หญิงที่ร่วมขบวนแห่กันร้องโต้กันไปมา เนื้อหาของเพลง จะเป็นการกระเช้าแห่ย่นาค เช่น พ่อนาคต้องบวชทดแทนพระคุณบิดามารดาเป็นเวลานาน สาวคนรักของนาคจะฝากให้ใครดูแลหรือพ่อนาคต้องบวชนานมีคนรักเป็นใครอยู่ที่ไหน ขอให้บอกโยมจะได้ช่วยดูแล เช่น

เมื่อแห่มาถึงวัดจะมีการแห่รอบโบสถ์ 3 รอบ แล้วบิดามารดาและญาติผู้ใหญ่จะช่วยกันจูงนาคเข้าโบสถ์ เพื่อให้พระอุปัชฌาย์ พระคู่สวด ทำพิธีบวชให้ต่อไป หลังจากบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว จะมีการสวดพระพุทธรูปมนต์เย็นที่บ้าน ถ้าเจ้าภาพฐานะดีอาจจะมีการแสดงฉลองตอนกลางคืน เช่น ลิเก หรือเพลงโคราช วันรุ่งขึ้นตอนเช้าจะนิมนต์พระสงฆ์และพระบวชใหม่ฉันจังหันที่บ้าน หรืออาจจะหุงข้าวต้มแกงไปเลี้ยงพระที่วัด หลังจากเลี้ยงพระแล้วจะสร่งน้ำพระบวชใหม่อีกครั้งจึงเสร็จพิธี

(4) การลาสิขาบท การบวชของชาวไทยเบ็ญนิยมบวชนาน 1 พรรษา คนที่บวชไม่ครบพรรษาจะถูกเรียกว่าเป็นคนไม่เต็มคน ก่อนจะลาสิขาบทจะหาฤกษ์ดี หาวันดี แล้วนำกรวยใบตองบรรจุดอกไม้ ธูป เทียน ไปกราบลาพระอุปัชฌาย์และเจ้าอาวาส ซึ่งพระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสจะซักผ้าสังฆาฏิออก แล้วนำน้ำมันตีไปอาบ หลังจากนั้นจะแต่งกายเป็นฆราวาส ถึงแม้จะลาสิขาบทไปแล้วทิศที่สึกใหม่จะคงอยู่ที่วัดอีก 3 วัน เพื่อช่วยทำงานในวัด เช่น รดน้ำต้นไม้ กวาดลานวัด ทำความสะอาดโบสถ์ วิหาร ศาลา วัด ทำความสะอาดห้องส้วม ห้องน้ำ เป็นต้น หลังจากนั้นจะเดินทางไปกราบผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าที่เคยใส่บาตรประจำขณะที่ตนเป็นพระสงฆ์อยู่ จึงจัดได้ว่าเป็นการแสดง ความกตัญญูของชาวไทยเบ็ญ ที่มีความกตัญญูต่อสถานที่และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เมื่ออยู่วัดครบ 3 วันแล้วจึงกลับบ้านและไปกราบขอพรจากญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถืออีกครั้งด้วย

3) ประเพณีการแต่งงาน “แต่งงาน” เป็นคำที่ใช้พูดเป็นสามัญในภาคกลาง หมายถึง ทำพิธีให้บ่าวสาวอยู่กันเป็น ผัว เมีย คำที่มีความหมายอย่างเดียวกับการแต่งงานนี้มีพูดหลายอย่าง เช่น มีเรือน มีครอบครัว และสมรส จะมีขั้นตอน การทาบทามสู่ขอ และพิธีแต่งงาน บางครอบครัวแต่งแบบเรียบง่ายถ้าหนุ่มสาวตกลงปลงใจจะอยู่กินด้วยกัน ก็จะทำให้ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมาตกลง และผูกข้อมือ เลี้ยงดูผู้ที่มางานเป็นอันเสร็จพิธี ปัจจุบันมีพิธีการขั้นตอนมากขึ้นตามสมัยนิยม แต่ยังคงพิธีแบบชาวไทยเบ็ญอยู่ด้วย

(1) การทาบทามสู่ขอ วิธีชีวิตของชาวไทยเบ็ญในอดีต ทุกชีวิตต่างประกอบอาชีพทำนา หาเลี้ยงชีพตลอดเวลาช่วงกลางวัน โอกาสที่ชายหนุ่มจะพบปะพูดคุยเกี่ยวกับหญิงสาวมีน้อย แต่ในโอกาสงานบุญ งานวัด งานตรุษ สารท และเวลาค่าคืนที่บ้านหญิงสาวจะจุดตะเกียง สว่างไสวทำงานได้ถนัดบ้าน เช่น ทอผ้า ตำข้าว กรองแฉก กะเทาะเปลือกกะหล่ำ เป็นต้น ชายหนุ่มจะไปเที่ยวบ้านหญิงสาว ช่วยกันทำงานหรือนั่งคุยเป็นเพื่อนขณะหญิงสาวทำงาน เป็นโอกาสได้พบปะเกี่ยวกับกันหรือบางครั้งเพื่อนบ้านในหมู่บ้านมีงานบวช งานศพ หญิงสาวจะไปช่วยงานที่บ้านเจ้าภาพ เช่น ไปช่วยทำอาหาร ทำขนม เป็นต้น ก็เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ชายหนุ่มได้มีโอกาสพบปะพูดคุยทำความรู้จักกัน เมื่อรู้จักกันแล้วถ้าชายหนุ่มพึงพอใจจะติดตามไปพูดคุยพบปะกับหญิงสาวถึงบ้านในโอกาสต่อไปเพื่อศึกษานิสัยใจคอ และเมื่อชายหนุ่มตกลงใจต้องการหญิงสาวนั้นเป็นคู่ชีวิต ชายหนุ่มจะบอกบิดามารดาให้จัดหาเจ้าแก่ไปทาบทามสู่ขอ เจ้าแก่ที่จะไปทาบทามจะเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม นำเคารพนับถือ ในการทาบทามนั้นฝ่ายหญิงสาวก็จะมีผู้ใหญ่ที่นับถือเป็นพยานรับรู้ด้วย เมื่อทาบทามแล้วเห็นว่าฝ่ายหญิงไม่รังเกียจก็จะมีการพูดจาสู่ขอ และนัดหมายวันที่จะหาฤกษ์ยามยามดีเพื่อกำหนดและวันแต่งงานต่อไป ในการทาบทามสู่ขอนี้จะมีการตกลงเรื่องสินสอดและของหมั้น บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิงอาจเรียกร้องเอาสินสอดเป็นเงินเป็นทอง หรือเป็นเรือนหอ เรียกว่า มาดเป็นเงิน มาดเป็นทอง หรือมาดเป็นเรือนหอ ซึ่งจะใช้เป็นเรือนเพื่ออยู่อาศัยต่อไป

(2) การหมั้น เมื่อได้มีการทาบทามและสู่ขอแล้ว ก็นิยมที่จะให้พระสงฆ์ที่เคารพนับถือหรือหมอดูกำหนดฤกษ์ยามยามดีเพื่อกำหนดวันหมั้น และวันแต่งงานต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพระสงฆ์หรือหมอดูจะกำหนดว่าวันที่เหมาะสมสำหรับวันหมั้นหรือวันแต่งงานนั้นต้องเป็นวันพุธ เพราะตามประเพณีจะไม่จัดงานมงคลในวันจุม ซึ่งวันพุธนั้นหมายถึงวันอธิบดี วันธงชัย และวันจุมหมายถึงวันอุบาทว์ วันโลกาวินาศ ตามปฏิทินทางจันทรคติซึ่งแต่ละปีจะแตกต่างกันไป และต้องเป็นวันข้าวขึ้น ไม่นิยมจัดงานมงคลในวันแรม และวันพระ สำหรับเดือนที่นิยมจัดงานแต่งงานจะนิยมกำหนดให้จัดในเดือนคู่ เช่น เดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนสิบสอง อีกทั้งไม่นิยมจัดงานแต่งงานระหว่างเข้าพรรษา

เมื่อได้ฤกษ์ยามยามดีสำหรับการหมั้นแล้ว ฝ่ายชายจะจัดเจ้าแก่และเตรียมเงินทอง และของหมั้นตามที่ฝ่ายหญิงเรียกร้องนำไปทำพิธีที่บ้านฝ่ายหญิง ซึ่งอาจจะหมั้นไว้

นาน 3-5 ปี แล้วจึงแต่งงานแต่ส่วนมากจะนิยมหมั้นแล้วแต่งงานเลย หนุ่มสาวบางคู่ที่ชอบพอกัน แต่บิดามารดาของหญิงสาวไม่ชอบหนุ่มผู้นั้น อาจจะเพราะยากจนหรือบิดามารดาและญาติผู้ใหญ่อาจจะชอบชายหนุ่มคนอื่นมากกว่าหญิงสาวอาจจะหนีตามชายหนุ่มไป ซึ่งทำให้บิดามารดาของฝ่ายหญิงอับอายมาก เมื่อหนีไปอยู่ด้วยกันระยะหนึ่งแล้ว ฝ่ายชายจะจัดผู้ใหญ่ไปขอขามต่อบิดามารดาของฝ่ายหญิง ซึ่งจะไม่กล้าเรียกร้อเงินขอขมานี้มากนัก

(3) การแต่งงาน เมื่อใกล้ถึงวันกำหนดแต่งงาน ทั้งบ้านฝ่ายชายและบ้านฝ่ายหญิงจะมีการเตรียมตำข้าว หาดิน ลงปลา หาดักปลา เพื่อเตรียมทำอาหารในวันทำงาน เนื้อสัตว์ที่ใช้ทำอาหารของชาวไทยเบ็ญนิยมใช้ปลา จะไม่มีการฆ่าหมู วัว หรือควาย อาหารที่ทำเลี้ยงพระและเลี้ยงแขกในงานแต่งงานจะเป็นอาหารพื้นบ้านง่ายๆ เช่น แกงหัวค้อ (ค้อ คือ ปาล์มชนิดหนึ่ง ขึ้นตามธรรมชาติ แถบลุ่มแม่น้ำป่าสัก) แกงหัวลาน แกงขนุน แกงหน่อไม้ป่า ขนมหิน และแกงบอน จะเห็นว่าไม่มีอาหารประเภทใดเป็นอาหารต้องห้ามสำหรับงานแต่งงานเลย ต่างไปจากชาวไทยภาคกลางกลุ่มอื่น ที่มีอาหารบางประเภทจะไม่นิยมทำในงานแต่งงาน เช่น แกงเส้นแกงร้อน (แกงวันเส้น) แกงบอน เป็นต้น เพราะมีชื่อไม่เป็นมงคล ส่วนขนมหวานที่นิยมทำได้แก่ ลอดช่องน้ำกะทิ ข้าวตอก ข้าวโป่ง ข้าวเหนียวแดง อาหารทั้งคาวหวานนั้นจะจัดทำกันเองโดยมีเพื่อนบ้านช่วยกันทำ

ในการจัดงานแต่งงานของชาวไทยเบ็ญในอดีตจะจัดงาน 3 วันคือ วันแรกเป็นวันเตรียม วันต่อมาคือวันแต่งงาน และวันที่สามคือวันทำบุญบ้าน โดยวันเตรียมนั้นจะมีเพียงการจัดเตรียมทำอาหารบางอย่าง เตรียมของสำหรับจัดขบวนขันหมาก ทางบ้านเจ้าบ่าวเตรียมขบวนขันหมากคอยเวลาฤกษ์ดี เมื่อใกล้ได้ฤกษ์ดีตามกำหนดการแล้วทางบ้านเจ้าสาวจะยิงปืนหนึ่งนัดเพื่อเป็นสัญญาณว่าได้ฤกษ์ดีแล้ว เมื่อฝ่ายเจ้าบ่าวได้ยิงเสียงปืนจากบ้านเจ้าสาว ก็จะมีปืนขึ้นหนึ่งนัดเป็นการตอบรับทราบและเริ่มเคลื่อนขบวนขันหมากเดินทางไปยังบ้านเจ้าสาว ในขบวนขันหมากของฝ่ายเจ้าบ่าวจะประกอบด้วยผู้ถือธูปธูป 1 ตัว เหล้าขาว 1 ขวด และมีผู้สูงอายุเป็นผู้ถือร่มกางให้แก่ผู้ถือธูปธูปและปลาปิ้ง เดินนำหน้าขบวนไป ถัดไปจะเป็นหญิงสาวที่ยังไม่มีประจำเดือนเป็นผู้ถือผอบสิน (ผอบสินสอด) เป็นขันสินสอดหุ้มด้วยผ้าแพรสีทอง ถัดมาหรืองานใส่ขนม ข้าวโป่ง ขนมหินนาเล็ด จำนวน 50 จาน หรือ 100 จาน ตามจำนวนที่ฝ่ายสาวเจ้าสาวเรียกร้อ เจ้าบ่าวจะเดินอยู่หลังขบวนขันหมาก และในขบวนขันหมากของชาวไทยเบ็ญในอดีตจะไม่มีต้นกล้วยและต้นอ้อย

เมื่อขบวนขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ทางฝ่ายเจ้าสาวจะไม่ยอมให้ขบวนของเจ้าบ่าวขึ้นบ้านได้ง่ายๆ จะมีการถามโต้ตอบกันเป็นการสนุกสนาน เช่น มาทำไม มีวัตถุประสงค์อย่างไร คำตอบ คือ “วันนี้วันดีเป็นศรีวัน พระยารวัน จะเอาช้างมาเกยจะเอาเขมมาให้” หรือ “วันนี้วันดีจะมาเอาสะใภ้บ้านนี้” เป็นต้น จะมีการถามโต้ตอบกันเป็นเวลานานไม่ยอมให้ฝ่ายเจ้าบ่าวขึ้นบ้านจนกว่าฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำเหล้ามาให้ เมื่อได้เหล้าเป็นการแลกเปลี่ยนแล้วจึงปล่อยให้ขบวนขันหมากขึ้นบ้าน แต่ก่อนที่เจ้าบ่าวจะขึ้นบ้านจะมีเด็กซึ่งส่วนมากจะเป็นน้องของเจ้าสาวเป็นผู้

ตักน้ำล้างเท้าให้เจ้าบ่าวที่เชิงบันได จะมีก้อนหินก้อนใหญ่ปูด้วยใบควมวางอยู่ เจ้าบ่าวจะก้าวไปยืนบนก้อนหิน แล้วเด็กจะตักน้ำล้างเท้าให้ เจ้าบ่าวก็จะตอบแทนน้ำใจด้วยเงินเล็กน้อย ซึ่งการล้างเท้าเจ้าบ่าวด้วยวิธีนี้ยังยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาจากจนปัจจุบัน เมื่อขึ้นบ้านแล้วจะมีการกั้นประตูเงิน ประตูทอง เพื่อเป็นสิริมงคลและการสนุกสนานแก่แก่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะเจรจาหรือโต้ตอบเป็นกลอนและต้องจ่ายเงินค่าเบิกदानแก่ฝ่ายเจ้าสาว

ขบวนขันหมากเมื่อขึ้นไปบนเรือพร้อมทั้งมอบขันหมากแก่ฝ่ายเจ้าสาวแล้ว ฝ่ายเจ้าสาวจะมอบแป้งกระสอบหนึ่งถุง (ดินสอพองปั้นเป็นเม็ดเล็กๆ บรรจุในซองกระดาษแก้วสีต่างๆ) เป็นขำร่วย จากนั้นเจ้าแม่ฝ่ายเจ้าสาวจะตรวจนับสินสอดที่ฝ่ายเจ้าบ่าวนำมา เพื่อดูว่าครบถ้วนตามที่ฝ่ายเจ้าสาวมาตไว้ เมื่อตรวจนับสินสอดว่าครบถ้วนสมบูรณ์ถูกต้องจึงจะทำพิธีผูกข้อมือโดยบิดามารดา ฝ่ายเจ้าสาวจะผูกข้อมือเจ้าบ่าว เรียกว่าผูกเอาเขย และมอบเงินรับไหว้ และบิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวจะผูกข้อมือเจ้าสาว เรียกว่าผูกเอาสะใภ้ หลังจากนั้นจะเชิญญาติผู้ใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้องมาผูกข้อมืออวยพรแก่บ่าวสาว เมื่อเสร็จพิธีผูกข้อมือจึงจะยกสำรับอาหารมาเลี้ยงร่วมงานและจะมีพิธีเกี่ยวกับบ่าวสาวอีกครั้งในตอนเย็น คือพิธีมอบที่นอน หรือพิธีส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาว เป็นที่สังเกตว่าพิธีแต่งงานของชาวไทยเบ็งไม่มีพิธีรดน้ำหรือหลั่งน้ำสังข์ แต่ในระยะเวลาดังกล่าวจนถึงปัจจุบันจะมีพิธีหลั่งน้ำสังข์เพราะจำแบบอย่างไปจากคนใต้ (คนลพบุรี)

เมื่อถึงเวลาเย็นจะมีพิธีสวดพระพุทธรูปมนต์เย็น เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์แล้วจะทำพิธีมอบที่นอนหรือพิธีส่งตัวที่บ้านเจ้าสาว พิธีจะเริ่มโดยผู้อาวุโสคู่สามีภรรยาเป็นผู้ครองเรือนที่ดีเป็นผู้มีศีลมีธรรมจะกราบพระแล้วนอนบนที่นอน นอนหลับตา เมื่อมีคนทำเสียงไปขึ้นแสดงว่าเช้าของวันใหม่แล้วคู่สามีภรณยานั้นจะตื่นขึ้นมาและเล่าความฝันกันว่าฝันดีพบเห็นแต่สิ่งดีงาม ฝันเห็นแก้วเงินทองมากมาย แสดงว่าคู่บ่าวสาวที่จะเป็นคู่สามีภรรยาคู่นี้จะเจริญรุ่งเรือง และร่ำรวยต่อไป หลังจากนั้น บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายจะสั่งสอนเจ้าบ่าวและเจ้าสาวให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นสามีเป็นภรรยาที่ดีต่อกันและกัน ฝ่ายหญิงไม่ให้ขึ้นเสียงเรียกสามีว่า “ไอ้” ฝ่ายชายก็ไม่ให้ขึ้นเสียงเรียกภรรยาว่า “อี” ไม่ให้ด่าพ่อแม่ของกันและกัน ผู้เป็นภรรยาต้องไม่นอนสูงกว่าสามี และเมื่อภรรยากราบสามีก่อนนอน ผู้เป็นสามีต้องให้ศีลให้พรแก่ภรรยาด้วย

(4) รุ่งขึ้นหลังจากวันแต่งงานจะมีพิธีทำบุญบ้านโดยนิมนต์มาฉันจังหันที่บ้าน บ่าวสาวจะตักบาตร ขนมหันหมากที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดมานั้นจะนำมาถวายพระ เพราะมีข้อห้ามไม่ให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวกินขนมหันหมากนั้น หลังจากเลี้ยงพระแล้วจะมีพิธีประพรมน้ำพุทธรูปเพื่อความสิริมงคลแก่ทุกคนจึงถือเป็นเสร็จพิธีแต่งงาน หลังจากแต่งงาน 2-3 วัน เจ้าสาวจะจัดหาผ้าไปไหว้บิดามารดาของสามีรวมทั้งญาติผู้ใหญ่ของสามีด้วย สำหรับครอบครัวใหม่หลังจากแต่งงานฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง หรือบางครอบครัวที่ฝ่ายชายเป็นลูกคนเดียว บิดามารดาของฝ่ายชายอาจตกลงว่าต้องการให้ลูกสะใภ้ไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายชาย หรือทั้งคู่จะสร้างบ้านแยกเรือนไปอยู่กันตาม

ลำพังสามภรรยา อย่างไรก็ตามฝ่ายชายจะต้องอยู่บ้านฝ่ายหญิงอย่างน้อย 3 คืนก่อนแล้วจึงจะแยกเรือนไปดำเนินชีวิตครอบครัวใหม่ต่อไป

4) ประเพณีการตาย ในสมัยก่อนถ้าคนตายโหง ตายทั้งกลม เด็กทารกตาย จะนำไปฝังและไม่นำเข้าบ้าน จะฝังประมาณ 3 ปีแล้วจะขุดมาเผาแต่ก่อนจะเผาฝังบนกองฟอน(นำฟืนมากองแล้วเผากลางแจ้ง) ปัจจุบันเผาที่เมรุ การเผาผีไม่นิยมเผาวันศุกร์และวันพระ ถ้าตายปกติจะเก็บศพไว้ตามกำลังทรัพย์ ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจะมานอนเป็นเพื่อนที่บ้านคนตายจนถึงเช้าทุกวัน จนกว่าจะเผาเป็นประเพณีจนถึงทุกวันนี้

(1) ประเพณีการทำศพของชาวไทยเบ็้งในอดีตจะนิยมเผา นอกจากศพที่เกิดจากการถูกฆ่าตาย ตกต้นไม้ ฟ้าผ่า ตกน้ำตาย คลอดบุตรตาย หรือตายด้วยอุบัติเหตุต่างๆ จะนำศพฝังไว้ 3-5 ปี แล้วจึงจะทำพิธีเผาภายหลัง

(2) การต่ออายุ เมื่อมีผู้เจ็บป่วยหนักมักจะทำพิธีต่ออายุโดยการนิมนต์พระสงฆ์ทำพิธีที่บ้าน มีการทำบุญเลี้ยงพระ แล้วนิมนต์พระสงฆ์สวดต่อชะตา ชักบังสุกุลเป็น เป็นการสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ป่วยให้มีขวัญกำลังใจดีขึ้น มีจิตใจแจ่มใส ทำให้รู้สึกสบายขึ้น เป็นการยืดอายุของผู้ป่วยไปอีกสักระยะหนึ่ง

(3) การบอกทางคนใกล้สิ้นใจ เมื่อผู้ป่วยมีอาการหนักมาก เห็นว่าจะไม่มีทางรอดมีอาการใกล้สิ้นใจ ญาติพี่น้องที่อยู่ใกล้จะบอกทางแก่ผู้ป่วย บอกให้ผู้ป่วยนึกถึงพระอรหันต์ นึกถึงพระรัตนตรัยหรือบอกให้ท่องพุทโธฯ หรือญาติพี่น้องจะกล่าวนำดังๆ ให้ผู้ป่วยได้ยินคำว่าพุทโธฯ นั้นเป็นพุทธานุสติ หรือบอกให้ผู้ป่วยนึกถึงบุญกุศลที่เคยทำมา เพื่อจิตใจจะได้สบายและเชื่อว่าเมื่อจากไปแล้วจะไปสู่ภพภูมิที่ดี

(4) การจัดการศพ เมื่อผู้ป่วยสิ้นใจ การจัดการศพในเบื้องต้น คือการทำ ความสะอาดศพ โดยการอาบน้ำศพให้สะอาดด้วยน้ำต้มใส่มะขาม ใบฝรั่ง ซึ่งการอาบน้ำศพนี้จะทำกันเป็นการภายในเฉพาะลูกหลาน และญาติใกล้ชิดเท่านั้น ต่อจากนั้นจะแต่งตัวศพด้วยการทาขมิ้น ผัดแป้ง หวีผม โดยจะหวีไปทางตรงข้ามเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ใส่เสื้อผ้าชุดที่ตายชอบ หรือชุดที่สวยงาม โดยใส่เสื้อผ้ากลับด้านหน้าไปไว้ข้างหลัง จะต่างกับการใส่เสื้อผ้าของคนที่มีชีวิตอยู่ จัดทำกรวยใบตองใส่ดอกไม้ ธูป เทียน ใส่มือพนมไว้เพื่อให้ผู้ตายนำไปบูชาพระจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และบอกกับศพว่าใครขอก็ไม่ให้ นอกจากนั้นจําเงินเหรียญใส่ในปากศพ แล้วใช้ผ้าขาวและด้ายมัดตราสังศพ มัดเป็นเปลาะๆ ให้แน่นหนา ถ้าผู้ป่วยเสียชีวิตตอนเย็นทำโลงไม่ทันจะใช้ผ้าขาวคลุมไว้ก่อน หรือเอามุ้งครอบไว้คอยเผาระวังไม่ให้แมวข้ามศพ เพราะมีความเชื่อว่าถ้าแมวข้ามศพจะทำให้ผีแรงหรือผีดู ถ้าทำโลงเสร็จทันจะเอาเสื้อหรือที่นอนของผู้ตายอยู่ข้างล่าง ใส่ใบฝรั่ง โขลก หรือใบชา หรือปูนขาวใส่ลงในโลงศพเพื่อให้ดูดกลิ่น แล้วจึงทำพิธีเบิกโลงก่อนนำศพลงโลง ซึ่งเป็นหน้าที่ของสัปเหร่อโดยใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกเป็นปากกา มีลักษณะเป็นไม้คียบเหมือนไม้ปั้งปลา 8 อัน นำไปคียบตามขอบโลงด้านละ 2 อัน แล้ว

นำด้ายสายสิญจน์มัดโยงตามไม้คิบบากกาทั้ง 8 อัน ทำกระทงใบฝรั่ง (อาจจะเป็นเพราะหาได้ง่าย) 4 กระทงใส่ข้าวดำ (ข้าวคลุกดินหม้อ) ข้าวแดง (ข้าวคลุกปูนแดง) นำกระทงข้าวดำ-ข้าวแดงวางลงในโลงเป็นเครื่องสังเวย ทำนํ้ามนต์ธรณีสารพรมที่โลงศพ แล้วใช้เทียนจุดด้ายสายสิญจน์ที่โยงไว้ระหว่งไม้คิบบากโลงให้ด้ายสายสิญจน์ขาดเป็นช่องๆ เป็นการแสดงว่าได้ตัดขาดจากญาติพี่น้องลูกหลานให้หมดต่อจากนั้นจึงม้วนสายสิญจน์และนำไม้คิบบากโลงทั้งหมดใส่ลงในโลงด้วย หลังจากนั้นจะยกโลงไปตั้งบนเรือนหันศีรษะไปทางทิศตะวันตกเพื่อทำพิธีสวดศพต่อไป

(5) การสวดศพ ชาวไทยเบ็ญในอดีตจะตั้งศพเพื่อบำเพ็ญกุศลที่บ้าน ไม่นิยมไปตั้งที่วัดเหมือนปัจจุบัน และจะตั้งศพบำเพ็ญกุศลเพียง 1-3 วัน เนื่องจากในอดีตยังไม่มียาฉีดป้องกันศพเน่าเปื่อย จึงต้องรีบเผา ตลอดระยะเวลาตั้งศพสวดนั้นจะจูดรูป หรือจูดตะเกียง หรือหม้อไฟตลอดเวลาไม่ให้ดับ ลักษณะหม้อไฟ คือ หม้อตาลภายในบรรจุด้วยฝ้ายแล้วจุดไฟไว้ และขณะที่ตั้งศพไว้ที่บ้านนั้นเมื่อถึงเวลาอาหาร ญาติของผู้ตายจะจัดสำรับอาหารไปวางข้างโลงศพและเคาะโลงศพเรียกให้กินอาหาร หรือเมื่อพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมก็จะเคาะโลงเรียกให้ฟังพระสวดด้วย

เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน จะมีการบอกข่าวต่อๆ กันไป ญาติพี่น้องหรือคนรู้จักเมื่อทราบข่าวก็จะมาแสดงความเสียใจและช่วยเหลือการงานทุกอย่าง บางคนจะถือข้าวสาร พริก ผัก ปลา นำไปช่วยเจ้าภาพด้วย เป็นน้ำใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน ซึ่งผู้มาร่วมงานศพนี้มักจะอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพตลอดคืนเพื่อให้เจ้าภาพเกิดความอบอุ่นใจและคลายความเศร้าโศก เมื่อพระสวดอภิธรรมจบแล้วอาจมีการเล่นสวดพระมาลัยโดยชาวบ้าน 2 คน เป็นผู้สวด ซึ่งชาวไทยเบ็ญในอดีตจะชอบมากเพราะมีทำนองไพเราะ ส่วนหนุ่มสาวที่มาช่วยงานจะเล่นเบียร์ในโอกาสอื่นๆ เช่น วันสงกรานต์ผู้ชายจะริบเอาสิ่งของเสื้อผ้า หรือสิ่งของอื่นของฝ่ายที่แพ้ แต่การเล่นเบียร์ในงานศพผู้แพ้จะถูกตี โดยตีที่แขนหรือขา ถ้าฝ่ายแพ้เป็นหญิงสาวที่หนุ่มพึงพอใจ ชายหนุ่มจะตีเพียงเบาๆ ถ้าหญิงสาวเป็นฝ่ายชนะและผู้แพ้เป็นฝ่ายชายหนุ่มที่หญิงสาวพึงใจ ฝ่ายหญิงจะใช้นิ้วหนีบแขนหรือใช้เล็บหยิกเบาๆ

(6) การเผาศพ เมื่อสวดศพวันสุดท้ายแล้วจะหามศพไปทำพิธีที่วัด ถ้าเป็นศพพ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ หลังจากหามศพลงจากบ้านแล้วจะคว่ำไองน้ำ 1 ใบ ขบวนศพที่หามไปนั้นจะนำหน้าศพด้วยหม้อไฟ (หม้อตาลใส่ฝ้ายจุดไฟ) และมีธูปธูปสามนิ้วปักไว้ 1 ลูก กระทงใบฝรั่งหรือกระทงใบตองใส่ข้าวดำ ข้าวแดง และสตางค์กระทงละ 1 บาท แต่ละกระทงจะปักธูปสามเหลี่ยม ขณะที่หามศพไปก็จะโรยข้าวตอกไปตลอดทางเป็นการนำสู่สวรรค์ และตลอดทางที่หามศพไปจะไม่มีการหยุดพักระหว่างกลางทาง

เมื่อศพลงจากบ้านไปแล้วจะมีหม้อเสกทำพิธีเสกเป่าไล่ผีร้าย หรือสิ่งไม่ดีออกจากบ้านและเพื่อให้หมดเคราะห์หมดโศก หลังจากนั้นจะต้มนํ้าร้อนมาล้างบ้านบริเวณที่ตั้งศพด้วย เมื่อหามศพไปถึงศาลาวัดจะตั้งศพให้หันศีรษะไปทางทิศตะวันตก นิมนต์พระสงฆ์ทั้งวัดสวด

มาตिका และจัดพิธีพาดผ้า (ทอดผ้าไตร) โดยจะเชิญญาติผู้ใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้องมาครบถ้วน ลูกหลาน ทำพิธีทอดผ้าครั้งละ 10 คน บางครั้งผู้ไปร่วมงานเป็นที่เคารพนับถือผู้ตายมากอาจจะจัดหาผ้าไตรนำไปเองและขอร่วมพิธีพาดผ้าด้วย เมื่อเสร็จแล้วจะมีพระสงฆ์จูงศพไปยังป่าช้าซึ่งอยู่ห่างวัดพอสมควร ถ้ามีลูกหลานผู้ชายบวชหน้าไฟก็จะร่วมขบวนจูงศพไปยังป่าช้าด้วย เมื่อศพถึงป่าช้าจะเดินเวียนซ้ายรอบเชิงตะกอน ซึ่งจัดทำโดยเอาไม้ปักหลักสี่มุมเอาไว้วางเป็นคอกหมูและเอาฟืนใส่จนเต็ม เป็นลักษณะเมรุกลางแจ้งซึ่งชาวไทยเบิ่งเรียกว่า เมรุหัวโล้น นำกระทงข้าวดำข้าวแดง ซึ่งมีเงินใส่ทุกกระทง นำไปวางที่มุมเชิงตะกอนทั้งสี่มุมเป็นการซื้อที่ให้แก่ผู้ตาย หลังจากนั้นจะทำพิธีโยนผ้าข้ามโลงศพไป-กลับ 3 ครั้ง เป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาโดยไม่ทราบวัตถุประสงค์ เมื่อถึงเวลาจะเผาศพ สัปเหร่อจะนำมะพร้าวมาผ่าเอาน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ สำหรับมะพร้าวล้างหน้าศพนี้มีความเชื่อว่าผู้ที่ชอบกัดฟันขณะนอนหลับถ้าได้กินเนื้อมะพร้าวนี้แล้วจะทำให้หายกัดฟันได้ จึงมีบางคนเอาไปกิน ถ้าไม่มีผู้ใดต้องการก็จะทิ้งหรือเผาไฟ หลังจากนั้นสัปเหร่อจะหักแขน หักขาศพแล้วเอาซอนไม้ใหญ่ทับไว้ แล้วจึงจะเริ่มพิธีศพ ด้วยการนิมนต์พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ใส่ฟืน โดยเริ่มจุดไฟจากหม้อไฟแล้ววางที่เชิงตะกอน เมื่อพระสงฆ์ทั้งหมดใส่ฟืนจุดไฟหมดทุกรูปและกลีบวัดแล้ว ผู้ที่มาร่วมงานจึงใส่ฟืนจุดไฟ ซึ่งส่วนใหญ่ชาวไทยเบิ่งในอดีตเมื่อผ่านไปเผาศพมักจะถือมิดและฟืนท่อนเล็กๆ ไปด้วย 1 ท่อน แม้เจ้าภาพจะมีซีโต้แจกแขกที่มาร่วมงานก็ตาม ซึ่งปกติชาวบ้านจะทำได้ใช้เอง เมื่อจะเผาศพเจ้าภาพจะเอาไม้มาตัดเป็นท่อนสั้นๆ เอาไม้เสียบเพื่อแจกผู้มาร่วมใช้ใส่ฟืนจุดไฟ ซึ่งเทียบกับปัจจุบันก็คือการที่ชาวบ้านจัดเตรียมดอกไม้จันทน์ไว้ให้แขกนั่นเอง

หลังจากใส่ฟืนเสร็จแล้วขณะเดินจะกลับบ้าน เมื่อเดินจากไปได้สักครู่จะหันกลับไปทางเชิงตะกอนแล้วก้มเอามิดขีดพื้นดินเป็นเส้นตรงตามแนวขวางแล้วเดินจากไป โดยไม่หันหลังกลับไปมองเบื้องหลังเป็นการแบ่งเขตแดนไม่ให้ผีตามมา หรือเป็นการแบ่งเขตที่อยู่ของมนุษย์ไม่ให้ผู้ที่ตายข้ามเขตแดนมา และก่อนจะกลับบ้านจะต้องไปล้างมิด ล้างมือ ล้างเท้า ล้างหน้า หรือบางคนเดินทางผ่านแม่น้ำจะอาบน้ำก่อนกลับบ้าน เพราะเชื่อว่าได้ชำระสิ่งไม่ดีออกจากตัว

การกำหนดวันเผาศพของชาวไทยเบิ่งจะห้ามเผาศพวันพระ และวันคู่ จะเผาศพเฉพาะวันคี่ ห้ามเผาวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอังคาร การแต่งกายของผู้ไปร่วมงานศพจะแต่งกายสีใดก็ได้จะไม่ถือว่าผิดธรรมเนียมประเพณีแต่อย่างใด ประเพณีการแต่งกายสีดำ หรือสีขาว-ดำ ไปงานศพในเวลาต่อมานั้นได้รับแบบอย่างจากคนใต้ (คนลพบุรี)

(7) การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย หลังจากเผาศพ 3 วัน จะทำพิธีกลับธาตุหรือกลับธาตุโดยจะนิมนต์พระสงฆ์ไปที่เชิงตะกอน เชียร์กระดูกเป็นรูปคนนอนศีรษะไปทางทิศตะวันตก พระสงฆ์สวดบังสุกุลตาย พรมน้ำมนต์ที่กระดูก แล้วเชียร์กระดูกกลับไปเป็นรูปคนนอนหันศีรษะไปทางตะวันออก แล้วพระสงฆ์สวดบังสุกุลเป็นเพื่อแสดงการเกิด แล้วจึงเก็บกระดูกใส่โกศกลับไปทำบุญที่บ้านเป็นการทำบุญครบ 7 วัน ถ้าเป็นกระดูกบิดา มารดาจะเก็บใส่โกศไว้บนหิ้งบูชา

หรือเก็บไว้ที่วัดเมื่อถึงวันตรุษสงกรานต์แต่ละปีจะนำโกศที่ใส่กระดูกไปวัด เพื่อให้พระสงฆ์สวดบังสุกุล หรือนิมนต์พระสงฆ์ไปทำบุญที่บ้านเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว นับเป็นการทำบุญใหญ่ ประจำปี

2.2.6 ความเชื่อ

1) ชาวไทยเบ็ญจโกศสูงมีความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษสมัยโบราณจนถึง ลูกหลานในปัจจุบัน โดยที่ความเชื่อส่วนใหญ่เป็นความเชื่อแบบมหาย เช่น เชื่อเรื่องผี เชื่อในสิ่งที่เกิด จากความกลัวในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ โดยมีความเชื่อที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไทยเบ็ญจโกศสูง เมื่อได้กระทำไปแล้วเกิดความสบายใจ เช่น ความเชื่อเรื่องการบูน เป็นความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ คล้ายๆกับการดูดวงทั่วไป แต่การบูนจะในเรื่องของความเจ็บป่วย การรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิด จากผีป่วนตายายหรือผีบรรพบุรุษ ผู้ทำพิธีจะถามว่าต้องการอะไรแล้วผู้ป่วยก็จะนำสิ่งของนั้นมาแก้ไข ในสิ่งที่เกิดขึ้นโดยผู้ทำพิธี จะเป็นผู้หญิงที่ได้รับการยกครูมาจากคนก่อนๆความเชื่อเรื่องการเลี้ยงเจ้า บ้านจะทำกันในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ที่ศาลหลวงพ่อเพชร ซึ่งถือกันว่าหลวงพ่อเพชรเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่ บ้านโคกสูง ของที่ใช้ทำพิธีก็จะมีกระแต เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วก็นำกระแตไปวางที่ทาง 3 แพร่ง ทำพิธีนี้เพื่อบูชาหลวงพ่อเพชรและเพื่อให้ชาวบ้านกินดีอยู่ดี ความเชื่อเรื่องการรับขวัญข้าว เมื่อเกี่ยว ข้าวขึ้นยั้งเสร็จสิ้นแล้ว ผู้หญิงจะเป็นผู้ทำพิธีโดยมีจกรกล้ารับขวัญข้าว ความเชื่อเรื่องการแห่ดอกไม้ จะทำกันในวันสงกรานต์ ดอกไม้ที่จะใช้แห่เป็นดอกไม้สดต่อมามีการนำกระดาดมาตัดดอกไม้แทน โดยจะร่ำแห่รอบต้นไม้ 1 คืบ รุ่งเช้าก็นำดอกไม้ไปวนรอบโบสถ์ 3 รอบ แล้วจึงนำไปถวายพระสงฆ์ ในโบสถ์ จากนั้นมีการละเล่น เพลงพิชฐาน (การขอพรเป็นทำนองเพลง) ความเชื่อเรื่องการสวดพระ มาลัย จะสวดในงานศพเพื่อให้สดีแก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่ ให้กลัวบาปโดยจะสวดจนถึงเช้า มีผู้สวดประมาณ 5-10 คน ไม่ใช่พระสวดแต่จะเป็นผู้ชายสูงอายุและเป็นที่น่านับถือ จะนั่งสวดกันเป็นวง จะผลัดกัน เป็นผู้นำและผู้รับไปเรื่อยๆจนกว่าจะเลิก

2) ชาวไทยเบ็ญจโกศสูงมีทั้งความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล และความเชื่อที่มีเหตุผล ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องผีประเภทต่างๆ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เรื่อง ศาลเจ้า เทวดา เทพเจ้า การ เวียนว้ายตายเกิด ความเชื่อด้านไสยศาสตร์เกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง การสัก การเสกเป่า การรด น้ำมนต์ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ การทำนายทายทัก เรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับกลาง สังฆรณ์ ความฝัน ความเชื่อเรื่องอาหารการกินบางชนิด ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องการขอฝน และความเชื่อเกี่ยวกับสวัสดิมงคลในการดำเนินชีวิต (เสาคกน้ำมัน เคล็ดการ ตักข้าว เคล็ดการตัดไม้ฯ) เป็นต้น

3) ความเชื่อเรื่องผี ชาวไทยเบ็งที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ยังมีความเชื่อเรื่องผียู่ บางคนที่เชื่อมากบางคนก็เชื่อ้อย่างต่างกันไป ส่วนพวกที่ไม่เชื่อก็มี แต่ก็บอกว่าไม่เชื่อแต่ไม่หลบ ผีที่ ชาวไทยเบ็งเชื่อว่ามีจริง เคยเห็นเคยได้ยินคำเล่าสือได้แก่ ผีปู่ตายาย ผีปอบ ผีพราย ผีนางไม้ ผี โพรงหรือผีเป่า ผีกระสือ ผีตายโหง ผีโรง ผีปะกำและผีตะมอย เป็นต้น นอกจากนี้บางคนยังเชื่อเรื่อง กุมารทองและรักษมอีกด้วย ชาวไทยเบ็งมีความเชื่อเรื่องผีสรุปเป็นแนวคิดได้ 4 ข้อ คือ

เชื่อว่าผีบางประเภทมีจริง ชาวบ้านบางคนเคยประสบพบเห็น

เชื่อว่าผีบางประเภทมาสิงเข้าร่างของคนได้ สามารถขับไล้ให้ผีออกไปได้

เชื่อว่าผีบางประเภทให้โทษ บางประเภทให้ทั้งคุณหรือโทษได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

กับการกระทำของคน หรือการเซ่นไหว้ผี

ตัวอย่างผีที่สำคัญๆ ที่ชาวไทยเบ็งเชื่อ ดังนี้

ผีบ้านผีเรือนหรือผีปู่ตายาย ชาวไทยเบ็งไม่นิยมตั้งศาลบูชาผีบ้านผีเรือน ผีปู่ตายาย หรือศาลเจ้าที่ แต่เชื่อว่ามีผีประจำอยู่บ้านเรือน ผีอาจจะให้คุณหรือโทษแก่ผู้อยู่ในบ้าน ได้ ฉะนั้นเมื่อจะทำสิ่งใดที่บ้านต้องบอกกล่าวให้ท่านรับรู้

ผีปอบ ชาวไทยเบ็งมีแนวความเชื่อเรื่องผีปอบว่า ผีปอบมีจริง ชาวบ้านบางคนเคยเห็นและผีปอบมาสิงคนในหมู่บ้านคนที่ถูกผีเข้าบางคนยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ชาวไทยเบ็งตำบลดโคกสลุงเล่าว่า คนในหมู่บ้านเคยถูกผีปอบเข้า คนที่ถูกผีเข้าจะแสดงอาการแปลกๆ แตกต่างกันไปบาง

คนแก้ผ้าเดินอย่างไม่อายใคร บางคนทำท่าขี้น้ำวิ่งรอบๆ ตีขาเหมือนลงเส้มน้ำ บางคนจะซาตามมือตามเท้า ตัวสั้น บางคนอยากกินของคาวๆ ถ้าใครอยากกินของคาวๆ เช่น ปลาดิบๆ เนื้อดิบๆ มักเชื่อว่าเป็นผีปอกมาเข้าสิง คนที่ถูกเข้ามักจะตื่นและมีกำลังมาก ใครจับไม่ค่อยอยู่ บางคนพูดจาเพื่อเจ้อ ตีอกชกหัว ชาวบ้านต้องหาทางแก้ไขด้วยการขับไล่ผีให้ออกจากร่างของคนที่ถูกผีเข้า แต่ละหมู่บ้านมักจะมีผู้รู้หรือพ่อหมอช่วยเหลือคนถูกผีเข้า วิธีไล่ผีมักจะทำคล้ายๆ กัน คือ เสกน้ำมนต์รด บางทีถ้าผีคือไม่ยอมออกก็ใช้แสตไล่ผีหมอบบางคนใช้ไฟลมาจี้ตามลำตัว ตามสี่ข้างคนที่ถูกผีเข้าพร้อมกับคาถาเพื่อไล่ผี บางครั้งใช้คนขึ้นเหยียบขย่มไล่ผีก็มี บางทีก็จับคนที่ถูกผีเข้าโกนหัวก็ทำให้ผีออกได้ บางคนถูกไล่จนอาเจียนออกมา ผีก็ออกพ้นตัว ส่วนคนที่ถูกแรงผีคือไม่ยอมออกง่ายๆ ก็อาจถูกหวายตีไล่ผี เมื่อผีออกคนนั้นจะหายเป็นปกติ แต่จะจำเหตุการณ์ตอนที่ถูกผีเข้าไม่ได้ เมื่อไล่ผีออกแล้วพ่อหมอมักจะคล้องตะกรุดเพื่อกันผีไม่ให้เข้าคนนั้นอีก นอกจากนี้ยังมีวิธีกันผี ไล่ผีด้วยการใช้ใบหนวด มาวางไว้ใต้ที่นอนของผู้ป่วย หรือเหน็บประตูบ้านกันไม่ให้ผีมาเอาตัวผู้ป่วยป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยตาย

ผีนางไม้ ส่วนใหญ่จะเชื่อผีนางตะเคียนมากที่สุด เชื่อว่าตามต้นไม้หรือต้นตะเคียนใหญ่จะมีผีประจำอยู่ ใครไปทำอะไรไม่ดีจะถูกลงโทษ เล่ากันว่ามีชาวบ้านคนหนึ่งเป็นชาย เข้าก็ออกไปไร่ไปนา ตอนขากลับเดินผ่านต้นตะเคียน เกิดปวดปัสสาวะจึงปัสสาวะไปรดที่ต่อตะเคียน พอกลับมาบ้านมีอาการปัสสาวะไม่ออกปวดทรมานมาก พี่น้องพากันนำส่งโรงพยาบาลให้แพทย์ตรวจก็ไม่พบสิ่งใดผิดปกติ แต่พอกลับมาบ้านก็ปัสสาวะไม่ออกอีก จนต้องไปหาหมอในหมู่บ้านดูว่าเป็นอะไร หมอหรือผู้รู้ประจำหมู่บ้าน ซึ่งมักเป็นชายที่เคยบวชเรียนมีวิชาความรู้กว่าชาวบ้าน วิธีตรวจก็ทำได้หลายวิธี เช่น ใช้กรรไกรเสก หมอจะถือกรรไกรให้นำทางไปหาสาเหตุว่าเกิดที่ไหน พอพบก็จะหาทางแก้ไข กรณีชายคนนี้หมอให้ใช้ธูปแดงไปปักบูชาตามต่อตะเคียนกล่าวขอขมาลาโทษจึงหายเป็นปกติ บางคนเล่าว่าเคยถูกผีนางตะเคียนแกล้ง เขาเคยออกเรือไปวางเบ็ดตอนกลางคืนพายเรือผ่านต้นตะเคียนใหญ่รู้สึกกลัวหัวเรือยวบลงก็รู้ว่าผีนางตะเคียนมาเหยียบหัวเรือ จึงรีบท่องคาถาบอกกล่าวขอร้องอย่ามาทำร้ายตนจึงรอดพ้นนางตะเคียนมาได้ บางคนตัดต้นไม้ตะเคียนมาทำเสาบ้าน อยู่ต่อมาเสาตะเคียนตกน้ำมัน ชาวไทยเบ็งเชื่อว่าเสาดกน้ำมันเพราะมีผีสิงอยู่ ต้องทำพิธีแก้มีฉะนั้นคนในบ้านจะอยู่ไม่สุขและมีอันตรายร้ายแรงเกิดขึ้นกับคนในบ้าน บางบ้านที่มีเสาดตะเคียนตกน้ำมันตอนกลางคืนอาจได้ยินเสียงคนร้องไห้ให้ช่วยก็มี สมัยโบราณเมื่อชาวไทยเบ็งบุกป่าฝ่าดงมาบุกเบ็งป่าทำไร่และยกบ้านเรือน บางคนตัดไม้ตะเคียนขนาดใหญ่มาสร้างบ้านจะต้องทำพิธีสะกดต้นไม้ กันผี ไล่ผีก่อน จึงนำมาสร้างบ้านได้ ผีนางไม้อีกพวกหนึ่งที่ชาวบ้านเชื่อกันมาก คือผีนางตานี เชื่อกันว่าเป็นผีสวย สาวสวยมักอยู่ตามดงกล้วย จะปรากฏกายให้เห็นแต่ไม่ค่อยทำร้ายใคร

ผีกระสือ ชายไทยเบ็งเล่าว่าเคยเห็นผีกระสือเข้ามาในหมู่บ้าน จะมาตอนค่ำๆ หรือตอนกลางคืน มองเห็นเป็นดวงไปแวบๆ ลอยไปลอยมาให้เห็นมักวนเวียนบริเวณใต้ถุนบ้าน บางทีก็ถูกินดื่บไตใส่ฟุงของสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใต้ถุนบ้านจนตายก็มี

ผีพราย หรือผีเงือก ผีพรายหรือผีพรายน้ำหรือผีเงือกจะเหมือนๆ กัน เชื่อกันว่าจะมีผีเงือกอยู่ประจำวังน้ำ เวลาใครไปหาปลา ลงเล่นน้ำหรือถ่ายสิ่งปฏิกูลลงน้ำ อาจจะถูกผีเงือกหลอกได้ คนโบราณจะมีเคล็ดกันและแก้ผีเงือกต่างๆ กันไป เช่น เวลาชาวบ้านจะซักมุ้งในคลองหรือแม่น้ำจะต้องใช้ผ้าดำหรือด้ายสีดำมัดมุ้งก่อนนำไปซักหรืออาจใช้มุ้งหม่มตัวคนก่อนนำลงไปซักในแม่น้ำ มีฉะนั้นอาจจะถูกผีเงือกดูดให้จมลงไปในเวลาซักมุ้ง นอกจากนี้ยังเชื่อว่าบางครั้งผีเงือกอาจมาทำสัตว์เลี้ยงที่ลงน้ำเช่นน้ำจันตายได้ วิธีไล่ผีเงือกทำได้ง่ายๆ โดยใช้ขี้เถาจากเตาดีเหล็กมาโรยลงในน้ำบริเวณที่เชื่อว่า มีผีเงือกอาศัยอยู่แล้วออกปากพูดไล่ให้ไป ผีเงือกจะอยู่ไม่ได้ต้องหนีไปจากที่นั้น หรือแก้เคล็ดว่าถ้าเห็นวัวควายกำลังถูกผีเงือกดึงให้จมน้ำ ให้รีบใช้มิดปาดใบหูของสัตว์ให้เลือดไหล จึงจะรอดพ้นผีเงือกได้ หรือถ้าเป็นคนถูกผีเงือกดูดก็ต้องทำให้เลือดไหลผีจึงจะปล่อยและหนีไป

ผีปะกำหรือประกำ ชาวบ้านโคกสูงสมัยโบราณเชื่อถือผีชนิดนี้เพราะมีอาชีพเกี่ยวกับการคล้องช้าง เชื่อว่าก่อนจะออกไปคล้องช้างจะต้องประกอบพิธีกรรมตั้งศาลาทำพิธี เช่นสรวงบูชาผีปะกำก่อน จึงจะเกิดผลดีต่อการออกไปคล้องช้าง จะไม่มีภัยอันตรายและคล้องช้างได้ตามต้องการ

4) การประกอบพิธีกรรมด้านความเชื่อ

ตัวอย่างการประกอบพิธีกรรมด้านความเชื่อของชาวไทยเบิ่งโคกสูง และรายชื่อครูภูมิปัญญา

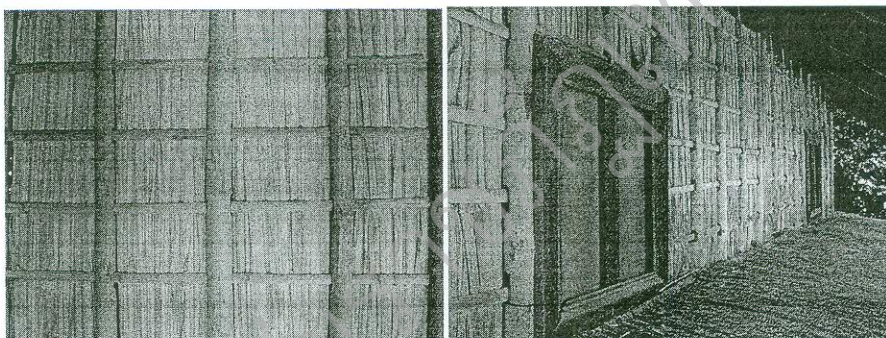
(1) การบูน เป็นความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติคล้ายๆ กับการดูดวงของชาวไทยเบิ่งในเรื่องของการทำนายทายทักความเจ็บไข้ได้ป่วย ความสำเร็จ ความสมหวังในเรื่องที่คาดหวังว่าจะสำเร็จตามที่หวังไว้ของแต่ละคน

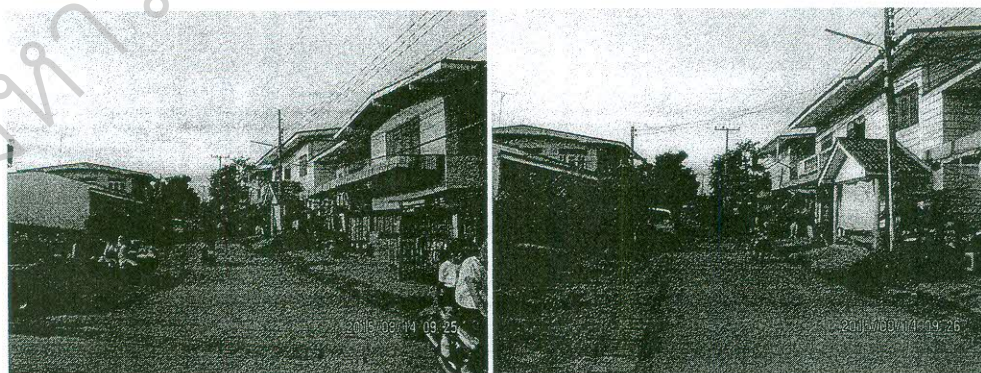
เครื่องประกอบพิธีกรรม “การบูน” ประกอบไปด้วย ข้าวสาร 1 ถ้วย หมาก 1 ซีก พลุ 1 คำ ไข่ 1 ฟอง เงินค่าครูไม่ระบุจำนวน (ตามแรงศรัทธา)

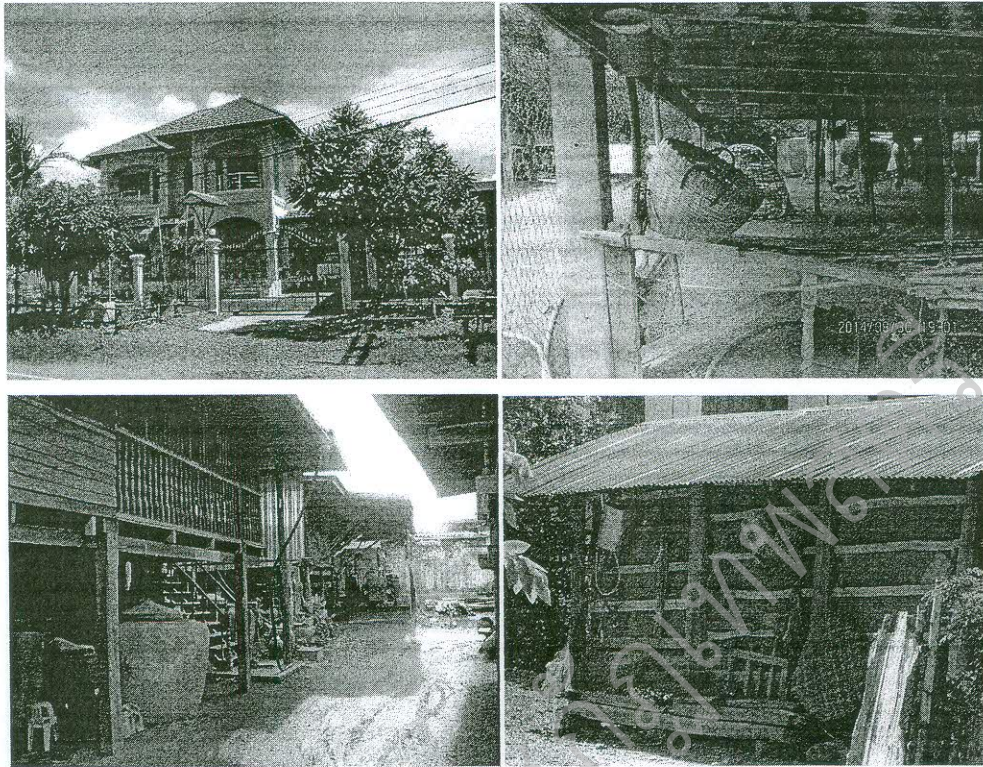
พิธีกรรม “การบูน” ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้สืบทอด (เฉพาะเพศหญิงเท่านั้น) และปัจจุบันยังมีผู้ที่ทำ “การบูน” ได้เพียง 3 คน ซึ่ง การทำพิธีกรรม “การบูน” จะต้องทำ

ปลอดภัย อาจเกิดอันตรายจากเพลิงไหม้ เพราะประมาณ 50 ปีที่แล้ว ได้เกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ในชุมชน สาเหตุเกิดจากบ้านต้นเพลิงกำลังมีงานแต่งงานซึ่งเกิดจากความประมาท บ้านที่เป็นฝาค้อหลังคามุงแฝกจึงเป็นเชื้อไฟอย่างดีประกอบกับมีลมพัดทำให้ไฟลุกลามติดบ้านอื่นๆ ในชุมชนทั้งหมด

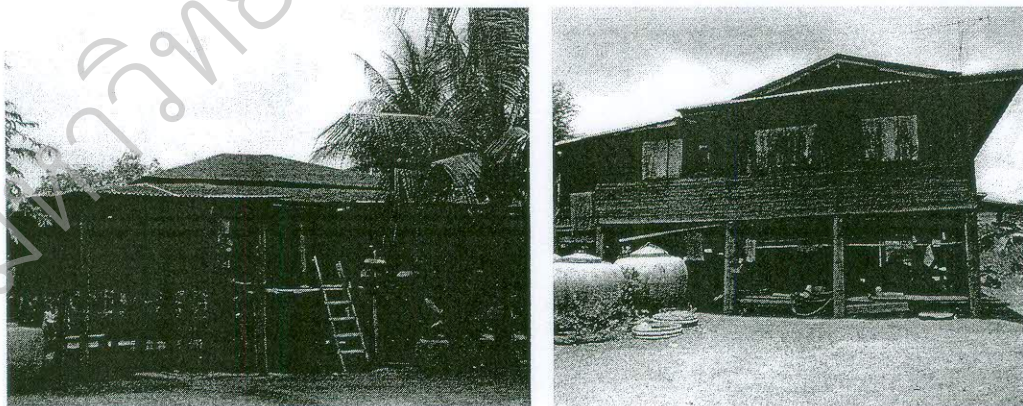

ต่อมาการสร้างบ้านหลังใหม่จึงเปลี่ยนไปใช้สังกะสีมุงหลังคา เพื่อเป็นการป้องกันการเป็นเชื้อเพลิง ใช้ไม้เป็นฝาบาน การสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านปรับเปลี่ยนอีกครั้งในช่วงเวลาที่ได้รับเงินเวนคืนจากการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ วิธีคิดของชาวบ้านคือบ้านไม้เป็นบ้านเก่า จึงถมที่ให้สูงแล้วปลูกตึก บางหลังรื้อบ้านไม้ออกและสร้างตึก

ปัจจุบันการตั้งบ้านเรือนของคนในชุมชนนิยมอยู่กันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มปลูกบ้านเรือนติดๆกันหลายหลัง ลักษณะเป็นบ้านใต้ถุนสูง บางบ้านมียั้งฉางสำหรับเก็บข้าว บ้านส่วนใหญ่เป็นเรือนไทยปั้นหยา หลังคาบ้านมุงสังกะสี มีระเบียง บ้านบางหลังไม่กั้นห้องนอน หรือบางหลังกั้นห้องนอน 1-2 ห้องเท่านั้น ไม่มีมุ้งลวด เหล็กดัด ใช้มุ้งการนอนเพื่อกันยุง ส่วนบ้านที่ปลูกใหม่บางหลังปลูกบ้านปูนชั้นเดียวปลูกบนดินที่ถมสูง บางหลังปลูก 2 ชั้น

บ้านทรงปั้นหยาของชาวไทยเบ็งโคกสลุงยังพอมิให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน สร้างเมื่อประมาณปี 2500

ในช่วงเวลากลางคืนชุมชนชาวไทยเบ็งโคกสลุง จะก่อไฟใช้กาบมะพร้าวไต้ยุงไม่นิยมใช้ยากันยุง แสดงว่าการปรุงอาหารที่เป็นแกงกะทิ ได้กะทิจากการคั้นน้ำกะทิจากมะพร้าวที่ชาวบ้านชูดเอง

ชาวไทยเบ็งนิยมปลูกเรือนไต้ถุนสูง ไต้ถุนบ้านสามารถใช้ประโยชน์ ได้นานาประการ เหมือนกลุ่มชนอื่นๆ ซึ่งใช้ในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การทอผ้า การจักสาน เป็นต้น ญาติพี่น้องจะนิยมปลูกบ้านในบริเวณใกล้เคียงกัน เดิมประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ทำนาเป็นหลัก ปัจจุบันจะมีน้อยลง เนื่องจากวัยหนุ่มสาวจะเข้าไปทำงานในต่างจังหวัดกันหมด ผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้วจะออกมาอยู่ในครอบครัวหรืออยู่บ้านของฝ่ายหญิง ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย

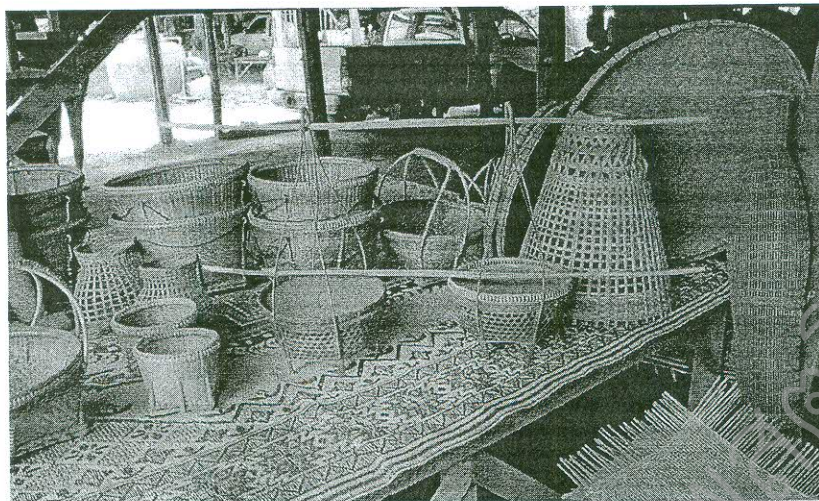
2.4 ศึกษาภูมิปัญญาต่างๆ ของชาวไทยเบ็ง

2.4.1 ภูมิปัญญาด้านอาชีพ การทำไร่ทำนา ทำสวน คำว้าวคำควาย หาปลา หาของป่า เป็นต้น

2.4.2 ภูมิปัญญาด้านเครื่องมือประกอบอาชีพ เครื่องมือการเกษตร ไถ คราด คอม คันฉวยหรือขอลาย คันหลาว พลั่วสาดข้าว กระบุง ตะกร้า กระด้ง กะโล้ เข่ง เครื่องสีข้าวด้วยมือ ครก กระต้อม กะปอง ยุงข้าว เครื่องมือจับสัตว์ ลอบ ไซ สุ่ม ช้อง อีจู้ ลัน อีแอบ ตะแกรง สวิง แห ข่ายดักปลา เบ็ดราว กระชัง แร้วหลุม ข่ายนกคุ้ม ดั่งดักแย้ หน้าไม้

ในอดีตนั้นชาวไทยเบ็งมีความเป็นอยู่ที่ใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติ จึงได้มีการคิดค้นเครื่องใช้ต่างๆขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักสาน ผ้าทอ ซึ่งล้วนเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ชาวไทยเบ็งได้อนุรักษ์ไว้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยเบ็ง

เนื่องจากหมู่บ้านชาวไทยเบ็งอยู่ติดแม่น้ำป่าสักและเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์คนในหมู่บ้านจึงได้ทำอุปกรณ์การจับสัตว์น้ำเพื่อเป็นการประกอบอาชีพประมงและนำมาเป็นอาหาร เช่น อีจู้ ไซ ลอบ จัน ชูด นอกจากงานหัตถกรรมด้านการประมงแล้ว ยังมีงานหัตถกรรมชนิดอื่นๆอีก เช่น ตะกร้า กระบุง เพื่อนำมาใช้ในครอบครัวและสามารถยึดเป็นอาชีพเสริมได้

เครื่องจักสานเป็นเครื่องใช้ที่ชาวบ้านในชนบทใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นเป็นเครื่องที่ใช้ตอบสนองความต้องการใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวชนบทได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเราจึงพบงานหัตถกรรมประเภทจักสานได้ทั่วไป กลุ่มคนไทยเบ็ญจโคก สลุง ประชาชนส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ โดยเฉพาะการทำนาข้าว และมีการทำมาหากินโดยการพึ่งพาธรรมชาติ เช่น การจับปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติ จึงพบว่าชาวบ้านทั่วไปก็ยังคงใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นเครื่องจักสาน ผู้ทำงานจักสานแหล่งนี้มีการเรียนรู้และได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ได้แก่ บิดามารดาหรือบุคคลอื่นในครอบครัวในหมู่บ้านเป็นผู้สอน โดยการให้ทำตามและเรียนแบบเครื่องใช้ที่มีอยู่

ปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไปจากสมัยก่อน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉพาะนาข้าวซึ่งเป็นพื้นที่ทำมาหากินของชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องถูกน้ำท่วม ไม้ไผ่ป่าที่ชาวบ้านนำมาเป็นวัสดุในการจักสาน ที่ขึ้นอยู่ริมแม่น้ำป่าสักก็ถูกท่วมเช่นกัน เหล่านี้จึงทำให้เกิดอาชีพใหม่ เกิดการใช้เครื่องมือเครื่องใช้แบบใหม่ ที่หาซื้อได้ง่ายกว่า สะดวกและรวดเร็ว การทำงานจักสานจึงเปลี่ยนไปตามกระแสของวิถีชีวิตที่ต้องการประกอบอาชีพเพื่อดำรงอยู่ในสังคมใหม่ จึงทำให้ผู้ที่ทำงานจักสานที่เคยทำกันทุกครัวลดจำนวนลงไป

ตัวอย่างรูปแบบของการจักสานของหมู่บ้าน

กระบุง เป็นภาชนะใส่สิ่งของประเภทพืชพันธุ์ต่างๆสานด้วยดอกไม้ไผ่ผูกมัดด้วยหวายปากกลม ก้นเหลี่ยมมีขอบหนาหรือมีสีขาเพื่อความแข็งแรงป้องกันการกระแทก รูปทรงของกระบุงแตกต่างกันไปตามความนิยม และตามลักษณะการใช้สอย ด้านข้างมีหูถักด้วยหวายสำหรับร้อยเชือกเพื่อใช้คล้องกับไม้คานเวลาหอบ ปากกระบุงมีขอบไม้ไผ่ประกบอยู่สองชั้น มัดด้วยเส้นหวายเป็นช่วงๆทำให้สวยงามทนทาน การสานกระบุงจะทำเป็นลายที่บอบอย่างประณีต ลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง

ของกระบุงที่โคกสูงคือส่วนล่างมีแกนไม้แทรกขึ้นมา 8 ชั้น เรียกว่าตอกจ้งม้งเพื่อให้ความแข็งแรงแก่กระบุง ส่วนกันมีไม้ไผ่เหลาเป็นเส้นขัดกากบาททำให้น้ำหนักได้ดีขึ้น

ตะกร้า เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่สำหรับใส่สิ่งของต่างๆ การสานตะกร้าจะทำอย่างประณีต ปากตะกร้ากว้างเป็นวงรี กันสอบเล็กน้อยเป็นรูปสี่เหลี่ยม จ้งม้งเป็นแกนตั้ง 8 เส้น ตรงส่วนล่างของตะกร้าทำให้มีความแข็งแรงและสวยงาม ส่วนบนมีหูหิ้วถักด้วยหวายเป็นเส้นตรงขึ้นไปจากจ้งม้ง ตะกร้าของบางท้องถิ่นมีลักษณะคล้ายกระบุงขนาดเล็กที่มีหูหิ้ว ชาวบ้านใช้ตะกร้าใส่สิ่งของไปวัด หรือใส่สิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว

พัด เป็นอุปกรณ์เอนกประสงค์ของชาวบ้าน สานด้วยตอกไม้ไผ่ ผู้มีฝีมือจะใช้ไม้ไผ่เพียงชิ้นเดียวสานให้เป็นตัวพัด มีลักษณะเป็นหน้าเหลี่ยม กว้างประมาณ 1 ฟุต ความยาวของด้ามมีหลายขนาดแล้วแต่การใช้สอย ปกติชาวบ้านจะใช้พัดโบกวีทำให้เย็นสบาย ใช้พัดไฟเตาหุงข้าวในครัว ใช้โปกไถยุ่งหรือแมลงวัน เป็นต้น

กระดั่ง เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ ลักษณะแบน มีขอบสูงขึ้นมาเล็กน้อย สานด้วยลายขัดยอกสองข่มหน้า เส้นตอกที่สานใช้ผิวไม้ไผ่ปล่อยข้อไม้ไว้หนึ่งข้อ เมื่อสานเสร็จข้อตอกจะเป็นแนวกลางกระดั่งโดยตลอด แนวกลางนี้ในเวลากระเทยข้าวส่วนที่เป็นกากจะแยกออกไปจากส่วนดีโดยมีแนวสันข้อไม้ไผ่เป็นตัวแยก นอกจากนี้กระดั่งยังใช้สำหรับตากสิ่งของ เช่น พริก ถั่ว ถั่วลิสง เป็นต้น ชาวบ้านมักจะเก็บกระดั่งไว้ในที่สูง เช่น แขนงข้างฝาบ้าน บนเพดาน เหนือเตาไฟในครัวคว้นไฟจะรมอยู่ตลอดเวลาช่วยรักษาเนื้อไม้ไผ่ไม่ให้มอด แมลงกัดกิน และช่วยให้เส้นตอกแน่นสีคล้ำดูสวยงาม

กะโล่ เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ มีขนาดใกล้เคียงกับดั่ง แต่กรรมวิธีการสานแตกต่างกัน กะโล่สานด้วยตอกไม้ไผ่ลายสอง เส้นตอกใหญ่กว่า ไม้ไผ่ที่ใช้ผิวไม้จึงไม่มีข้อไม้เป็นลายเหมือนกระดั่ง กะโล่จะใช้สำหรับตากพืชไร่ เช่น พริก ถั่ว หัวหอม และเมล็ดพืชต่างๆใช้ในการโบกวีข้าว ไม่ใช่กะโล่ในการกระจายข้าว เพราะไม่มีสันข้อตอกสำหรับแยกเมล็ดข้าวและกากแยกกัน การเก็บกะโล่จะเก็บในที่สูงคล้ายกระดั่ง

แข่ง เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ สำหรับใส่สิ่งของและเพื่อการขนส่งพืชไร่ไปยังสถานที่ต่างๆ การสานแข่งจะใช้เส้นตอกที่ทำจากผิวไม้ไผ่รวกซึ่งมีความแข็งแรง มีลักษณะปากกลม บางครั้งใช้เชือกหรือยางรถทำเป็นหูสำหรับหิ้วติดที่ขอบ ตัวแข่งมีความแข็งแรงทนทานเพิ่มขึ้น

ตะแกรง มีลักษณะคล้ายฝาชีด้านหงาย ทำด้วยไม้ไผ่สานตาห่างๆ เพื่อน้ำจะได้ไหลผ่านได้สะดวกในเวลาโหวปลาและยังขังปลาอยู่ได้ ขอบตะแกรงจะทำอย่างแน่นหนา แข็งแรงโดยมีขอบสองชั้นเพื่อความคงทนและเป็นที่ยับขณะใช้ตะแกรงร่อนสิ่งของหรือช้อนหาปลา แหล่งที่ใช้ตะแกรงได้ดีจะต้องมีผืนน้ำไม่กว้างนัก เช่น ในหนองน้ำแคบๆ หรือในละเลิงควาย บางครั้งเมื่อวิดน้ำ

ในบ่อหรือในหนองเพื่อจับปลา จะวิดน้ำใส่ตะแกรงกรองปลาหรือสัตว์ต่างๆ ไม่ให้หลุดรอดไปได้ ตะแกรงมีขนาดแตกต่างกันไปตามความแตกต่างกันไปตามประสงค์ในการใช้

ข้องหรือตะข้องเป็นภาชนะสำหรับใส่สัตว์น้ำ เช่น ปลา กบ ปู เป็นต้น ทำด้วยไม้ไผ่สาน มีรูปแบบต่างๆ หลากหลายตามหน้าที่ใช้สอยและความนิยมของชาวบ้าน ส่วนมากตัวข้องจะโป่งพอง คอคอด ปากแคบ ฝาปิดข้องทำเป็นงาหรือบางที่ก็ใช้กะลาหงายปิดปากไว้ ป้องกันสัตว์กระโดดออกตัวข้องจะสานทึบ ส่วนล่างมีขาสี่ขา หรือมีขาแบนแนบกับตัวเพื่อให้ความแข็งแรง ส่วนบนจะมีหูสำหรับหิ้วหรือสะพาย

ส้อมไก่ เป็นอุปกรณ์สำหรับขังไก่หรือสัตว์เลี้ยงบางชนิดให้อยู่ในบริเวณจำกัด ส้อมไก่มีลักษณะคล้ายขันคว่ำ มีขนาดเล็กใหญ่ตามความต้องการ สานด้วยผิวไม้ไผ่เป็นช่องห่างๆ การสานจะสานเวียนออกจากส่วนหัวแล้วแผ่โค้งออกไปยังตีนส้อม ที่ตีนส้อมสานตอกติดกันเป็นแผงหนาประมาณ 15 - 20 เซนติเมตร เพื่อความแข็งแรงและป้องกันไม่ให้ลูกไก่ลอดออก หัวส้อมมีช่องวงกลมสำหรับล่องลงไปจับไก่ได้

ทุและกระชัง กระชัง เป็นภาชนะสำหรับขังปลา ทำด้วยไม้ไผ่รูปทรงกลมรียาว หัวท้ายตัด สานโปร่ง มีฝาปิดเปิดได้ สำหรับใส่ปลาหรือสัตว์น้ำ กระชังที่ใช้ขังปลามักแขวงแขไว้ใต้น้ำ ปลาจะได้มีอาหารกินไม่ตายได้ง่าย บางที่ใช้ท่อนไม้ไผ่มีปล้องความยาวเท่ากับตัวกระชังขนานสองข้าง เป็นท่อนให้กระชังลอยตัวอยู่ในน้ำ

ด้วงดักแด้ เป็นเครื่องมือดักสัตว์ของท้องถิ่นซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ดอน ตัวด้วงทำด้วยไม้ไผ่ส่วนล่างเรียกลูกด้วง ใช้ปล้องไม้ไผ่ขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5 เซนติเมตร เจาะรูผูกลูกด้วงติดกับขาด้วงซึ่งทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ 80 เซนติเมตร เหลาโคนแหลมเพื่อปักลงดิน มีเชือกผูกจากลูกด้วงมาผูกตีสอง เชือกเชือกต่อกับโล และผูกเชือกกับส่วนบนของขาด้วงตามลำดับ การดัก เมื่อพบรูแด้ใช้ไล่น้ำขาด้วง ดึงตีสองมาปิดช่องลูกด้วง จัดบ่วงภายในให้เรียบร้อย ดักด้วงให้ครบรู ครั้นแด้ไผลขึ้นมาจากรู พบผาตีสองขวางอยู่ที่ดินออก ก้นด้วงจะตีตีสองถึงเชือกบ่วงภายในลูกด้วงรัดคอหรือลำตัวแด้เอาไว้

2.4.3 ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าและการแต่งกาย งานหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อของชาวไทยเบ็งคือ ผ้าทอ การทอผ้าขาวม้าและถุงย่ามนี้เป็นสิ่งที่สวยงามมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ คือลายข้างกระแต ถ้าเป็นลายผ้าขาวม้าจะเป็นสีตามสีผ้า ถ้าทุกคนสังเกตชาวบ้านจะสะพายย่ามกันทุกคนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่จึงเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบ็งที่รักษาไว้

1) เครื่องทอผ้าเรียกว่า “หูก” เป็นที่ทอผ้าโบราณแบบทอมือที่คนไทยเบ็งโคกสลุงใช้ทอผ้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้ทอผ้าขาวม้า ผ้านุ่ง ผ้าห่มไว้ใช้ในครัวเรือนเมื่อก่อนใช้ฝ้ายที่ปลูกเองทำเป็นเส้นด้าย แต่ปัจจุบันไม่มีฝ้ายจึงใช้เส้นด้ายที่หาซื้อจากท้องตลาดทั่วไป

การทอผ้า ในอดีตชาวบ้านปลูกฝ้ายไว้ทอผ้า มีการทอผ้าขาวม้าและนุ่งใช้เองโดยใช้กี่แบบโบราณ ต่อมาระยะหลังซื้อด้ายดิบจากตลาดในเมืองมาข้อม และต่อมาถึงปัจจุบันใช้ไหมประดิษฐ์ ปัจจุบันประชากรประมาณร้อยละ 50 ทอผ้าใช้ในครัวเรือนเอง เปลี่ยนเครื่องมือเป็นกี่กระตุกตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 ถึงปัจจุบัน เนื่องจากเคลื่อนย้ายได้ง่าย ใช้งานง่าย การทอผ้าจะใช้เวลาที่ว่างเว้นจากการทำไร่นาสวนใหญ่ทอผ้าได้ที่บ้านในเวลากลางวันเพราะอุปกรณ์ต่างๆ อยู่ใต้ถุนบ้าน

งานทอผ้าเป็นหัตถกรรมอีกแบบหนึ่งของชาวไทยเบิ่ง การสืบสานวัฒนธรรมทอผ้าต้องใช้เวลายาวนาน ตั้งแต่ทอเพื่อใช้สอยในครัวเรือน เป็นงานศิลปหัตถกรรมในครัวเรือน ช่วงหลังถึงปัจจุบันนอกจากทอเพื่อใช้ในครัวเรือนแล้วยังสามารถทอเพื่อขายในหมู่บ้านและส่งขายในต่างถิ่นด้วย ผ้าที่ชาวไทยเบิ่งทอ ได้แก่ ผ้าขาวม้า ฝ้ายย้อม ฝ้ายลูก ฝ้ายปลอกที่นอน เป็นผ้าตัดเสื่อ

การทอผ้าของชาวไทยเบิ่ง แม้กระทั่งทุกวันนี้ไม่อาจเรียกว่าอาชีพได้ เพราะช่างไทยเบิ่งทอผ้าไว้ใช้ส่วนตัว ในปัจจุบันอาจมีบางรายที่ทอเพื่อจำหน่าย แต่ก็มีเพียงส่วนน้อย กลุ่มชาวไทยเบิ่งเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีการทอผ้าในวิถีชีวิต คือ เมื่อเสร็จสิ้นจากการทำนา ผู้หญิงชาวไทยเบิ่งจะทอผ้าไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ผ้าห่ม ผ้าปูนอน หมอน ยาม ผ้าขาวม้า ฝ้ายนุ่ง ผ้าทอ ส่วนมากทอจากฝ้าย มีการทอไหมบ้าง แต่ไหมที่ทอไม่ใช่เป็นไหมที่เลี้ยงเองแต่ซื้อเส้นไหมจากที่อื่น

ขั้นตอนในการทอผ้า แต่เดิมมีการปลูกฝ้ายเพื่อใช้ในการทอผ้า จะปลูกฝ้ายในช่วงระหว่างการปลูกข้าว โดยจะปลูกในไร่หรือบริเวณรอบบ้านที่มีเนื้อที่ว่าง ฝ้ายจะมีระยะการเจริญเติบโตประมาณ 6-7 เดือน และจะเจริญเติบโตเต็มที่หรือแตกสมอราวๆ เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม เป็นช่วงฤดูหนาว การเก็บฝ้ายต้องเก็บฝ้ายที่สมอแตกเต็มและมีปุ๋ยสะอาด ในระหว่างเก็บต้องระวังไม่ให้ติดเศษใบไม้ เศษหญ้า ปุยฝ้ายต้องแห้ง ถ้าปุยเปียกเพราะถูกน้ำค้างต้องนำมาตากแดดให้แห้ง แล้วมาทำเป็นเส้นด้าย

การทำเส้นด้าย อีวฝ้ายหรือหีบฝ้าย ดัดฝ้าย ดิวฝ้าย เช็นฝ้ายหรือปั่นด้าย

ที่ทอผ้า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าแบบพื้นบ้าน อุปกรณ์ต่างๆ ของที่ทำด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ เช่น กระจวยเป็นแกนไม้ยาวใช้ม้วนผ้าทอที่เสร็จแล้ว พิมพ์เป็นแผงซี่ไม้เล็กๆ จำนวนมากสำหรับสอดด้ายและใช้กระทบตบให้ด้ายพุ่งที่ทอแน่นเป็นผืนผ้า กระจวยใช้สำหรับใส่ด้ายพุ่งสอดทอผ้า และหัวชักहुกสำหรับผูกปลายด้ายยืนแล้วถ่วงให้เส้นด้ายตึงในขณะทอผ้า

อุปกรณ์ในการทอผ้า จะมี ไน ระวียง กระจวย หัวด้าย กระจสม หัวชักहुก อี๊ กวักหรือตัวกฝ้าย

การย้อมสีเส้นด้าย หลังจากที่ได้เส้นด้ายแล้ว ถ้าไม่ต้องการย้อมสีก็นำไป “ฆ่าด้าย” คือการที่นำเส้นด้ายลงไปต้มกับข้าว แล้วนำไปตากบนราวไม้ไผ่ เมื่อแห้งหมาดแล้ว นำมาทรีให้กระจายเพื่อไม่ให้ด้ายติดกัน การฆ่าด้ายทำให้ด้ายมีความเหนียวแน่นขึ้นและไม่เป็นขน ถ้าต้องการย้อมสีก็จะนำมาย้อมสี ในสมัยก่อนการย้อมสีมักจะใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น รากไม้ แก่นไม้ และ ลูกไม้ชนิดต่างๆ ตลอดจนดินเหนียว เป็นต้น ต่อมาเริ่มมีสีสังเคราะห์ สีวิทยาศาสตร์ ผู้ที่ทอผ้าจึงหันมาใช้สีดังกล่าวย้อมผ้า เพราะกรรมวิธีในการย้อม ย้อมง่าย ง่าย สะดวก สีไม่ตก สีติดทนนาน ราคาไม่แพง ได้สีตามที่ต้องการ มีสีหลากหลาย ปัจจุบันนี้ ผ้าทอของชาวไทยเบ็งจะใช้สีค่อนข้างเข้มและเป็นสีที่ตัดกัน เช่น เขียว-แดง น้ำเงิน-แดง เป็นต้น

ประเภทของผ้าทอ ผ้าทอโบราณ มีผ้าเย็บที่นอน ผ้าพื้นที่ใช้เย็บเสื้อผ้า ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ย่อม ผ้าทอในปัจจุบัน มีผ้าขาวม้า ย่อมและผ้าถุง

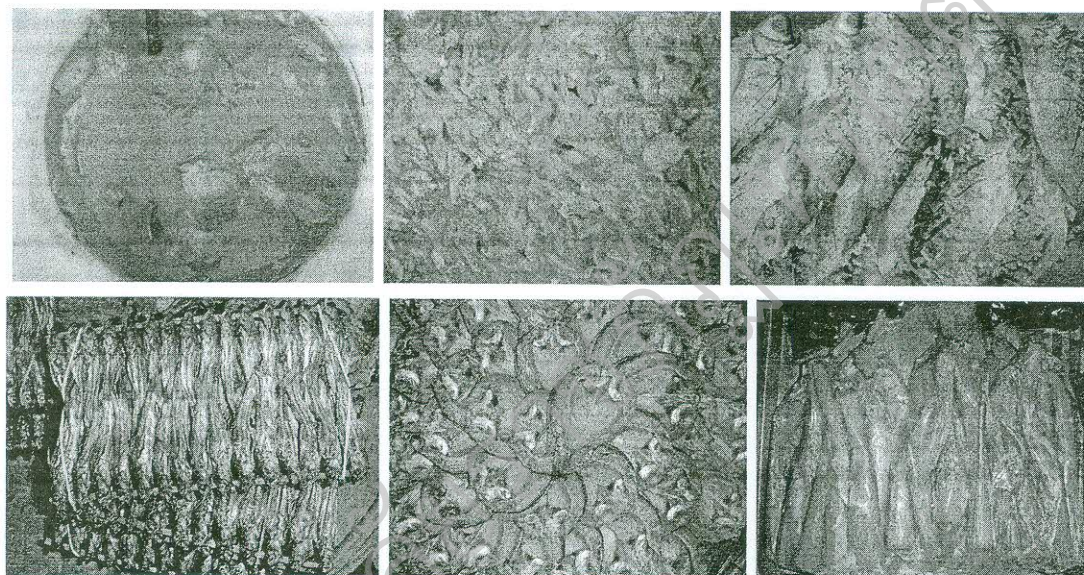
2) การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบ็งในอดีต ปัจจุบันผู้มีอายุประมาณ 60 ปีขึ้นไปยังคงแต่งอยู่คือ ผู้หญิงนิยมตัดผมทรงดอกกระพุ่ม ไม่นิยมแต่งหน้า ใส่เสื้ออีแปะ เสื้ออีหัว(เหมือนเสื้อสายเดี่ยว) เสื้อ กระจอม นุ่งผ้าโจงกระเบน หรือผ้าโด่ง(ผ้าถุง) ผ้าขาวม้าเป็นสไบเฉียง สะพายย่าม(หมวก) นิยมกินหมากและใช้สีผึ้ง ผู้ชายใช้เสื้อคอกลม เป็นผ้าป่าน นุ่งผ้าโจงกระเบนหรือกางเกงขาก๊วย กางเกงแพร กางเกงขาสั้น กางเกงขายาวหรือผ้าถุงตาหมากรุก มีผ้าขาวม้าพาดบ่าหรือเคียนเอว ยังมีบางคนที่ยกหมากอยู่

วัฒนธรรมที่เด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยเบ็งโคกสูง ได้แก่ การแต่งกาย สิ่งที่น่าประทับใจสิ่งหนึ่งของชุมชน คือ ได้เห็นชาวบ้านที่อยู่ในบ้านเรือนนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อคอกระเช้า เป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินเป็นปกติ ผู้เฒ่าผู้แก่มีความเคยชินกับการแต่งตัวแบบนี้ เพราะนุ่งผ้าถุงไม่ถนัดจึงนุ่งโจงกระเบน ส่วนใหญ่เป็นสีเรียบๆ ไม่มีลวดลาย นอกจากมีเสื้อคอกระเช้าแล้ว มีเสื้ออีหัวที่สายเสื้อเล็กมีความกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร คล้ายเสื้อสายเดี่ยวที่วัยรุ่นสาวๆ ชอบใส่ ในความจริงคุณยายแก่ๆ มีเสื้อสายเดี่ยวใส่มานานแล้ว และมีเสื้ออีแปะ ลักษณะคล้ายเสื้อยกทรงของสตรีแต่มีสายใหญ่กว่า ชาวบ้านที่ใส่เสื้อคอกระเช้า เสื้ออีหัว เสื้ออีแปะ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

การสะพายย่าม เป็นลักษณะเด่นอีกอย่างของชาวไทยเบ็งโคกสูง หากชาวบ้านเดินทางไปไหนจะสะพายย่าม เพราะย่ามสามารถใส่สัมภาระต่างๆ ได้ดี ย่อมของชาวไทยเบ็ง

โคก สลุงมีลักษณะพิเศษกว่าย่ำที่อื่น คือ มีช่องที่ซ่อนสำหรับสิ่งของสำคัญ เช่น เงิน คนทั่วไปถ้าไม่สังเกตจะไม่รู้ คิดว่าเหมือนย่ำทั่วไป และที่ย่ำมีสวดลายการทอผ้าจากฝีมือของชาวบ้าน

2.4.4 ภูมิปัญญาด้านอาหาร ชาวไทยเบ็ญใช้วัตถุดิบที่ได้จากธรรมชาติมาผลิต และปรุงอาหาร ทำง่าย กินง่าย อาหารสดใหม่ หรือเก็บรักษาไว้กินนานๆ เช่น ตากแห้ง ทำเค็ม ดองเปรี้ยว โดยไม่ใช้สารปรุงแต่ง กินข้าวเจ้า ผักพื้นบ้าน ดังคำกล่าวที่ว่า “กินปลาเป็นหลัก กินผักเป็นพื้น” ไม่นิยมกินอาหารใส่กะทิหรือทอด อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบ็ญ เช่น แกงบอน แกงบุก แกงหัวลาน แกงมันนก ต้มไก่บ้านเครื่องดำ ต้มอึ่ง แกงสามสิบ แกงแย้เหมือดเปราะ เป็นต้น

อาหารการกิน ชุมชนชาวไทยเบ็ญโคกสลุงกินข้าวเจ้า รับประทานอาหารพื้นบ้านที่ปรุงจากพืชผักที่หาได้ง่าย เช่น แกงบอน แกงไข่น้ำ พริกทะเลือ ผัดข้าวโพด ต้มจืดผักตำลึง ผัดบวบ แกงปลา ผังต้มจิ้มน้ำพริกที่หาได้ริมรั้วหรือสวนครัว เป็นต้น ชุมชนชาวไทยเบ็ญโคกสลุง รับประทานข้าวเจ้ากับอาหารพื้นบ้านที่หาเครื่องปรุงจากท้องถิ่น การหุงต้มส่วนใหญ่ใช้เตาถ่าน ถ่านที่ได้จากการตัดไม้จากหัวไร่ปลายนามาเผาถ่านใช้กันเอง เช่น แกงไข่น้ำ ไข่น้ำเป็นพืชที่ลอยขึ้นอยู่ในบึงหรือหนองน้ำนิ่ง มีสีเขียว มีลักษณะเป็นเม็ดเล็กๆ ชาวบ้านจะซอมน้ำนี้ แล้วเอาผ้าขาวบางกรอง ล้าง 2-3 ครั้ง พืชชนิดนี้มีบางฤดู

ชาวไทยเบ็ญโคกสลุง มีวิธีการทำมาหากินจากประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้จากการบอกเล่าของคนรุ่นก่อนที่เป็นมรดกสืบทอดกันต่อมา ได้แก่ การหาอึ่ง ชุมชนไทยเบ็ญโคกสลุงจะนำอึ่งมาปรุงเป็นอาหาร มีวิธีการหาอึ่งโดยดูจากปริมาณของน้ำฝนว่าตกมากน้อยเพียงไรอึ่งจึงออกจากรูให้ชาวบ้านจับ ส่วนการหาแย้มีวิธีการได้แย้ที่มีรสชาติอร่อย โดยให้ฝนตก 1-2 ครั้ง มีหญ้ามีอาหารให้แย้กินก่อนจึงจับแย้ เพราะจะทำให้แย้มีความมัน และการดักแย้ถ้าฝนตกหนักตอนกลางคืนไม่ไปดักแย้ เช้าวันรุ่งขึ้นไปดักได้เพราะจะสังเกตเห็นรูใหม่ของแย้ได้ง่าย ถ้าช่วงเวลาสายแดดออกแย้

จะออกจากกรุ การคัดเลือกพันธุ์ข้าว ชาวบ้านดูข้าวที่มีความอุดมสมบูรณ์ เมล็ดสวย แล้วเซ็นข้าวเข้ายังฉางเพื่อเก็บไว้ทำพันธุ์

ชาวไทยเบิ่งได้อาหารจากแหล่งต่อไปนี้

1) แหล่งอาหารธรรมชาติ ชาวไทยเบิ่งได้อาหารจากแหล่งธรรมชาติอย่างมากมายเหลือคณานับ เพียงแต่ใช้แรงงานและเวลาโดยไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินซื้อ แหล่งอาหารธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่

อาหารจากป่า ได้แก่ สัตว์ต่างๆ เช่น หมูป่า แอ้ นก กระรอก ฯลฯ จำพวกผักพืชต่างๆ เช่น เห็ดต่างๆ กลอย บุก สะเดา หน่อไม้ ยอดหวาย ยอดลาน ลูกตาล ลูกหว้า ย่านาง สามสิบ ฯลฯ ส่วนจำพวกแมลงที่ใช้เป็นอาหารมา เช่น มดแดง ไช้มดแดง จักจั่น ตั๊กแตน เป็นต้น

อาหารจากนา การทำนาเป็นอาชีพอีกอาชีพหนึ่งของชาวไทยเบิ่ง ผลพลอยได้จากการทำนาที่ได้อาหารมา เช่น ผักบุงนา ผักแว่น กบ เขียด ปู หอย หนุณา แมงดานา ฯลฯ

อาหารจากแหล่งน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำป่าสัก ห้วย น้ำซับ หนอง บึง อาหาร ที่ได้จากแหล่งนี้ คือ ปลาสดพันธุ์ต่างๆ ปู หอย กุ้ง ผักกะเฉด และดอกโสน ฯลฯ

2) ผลผลิตจากคร้วเรือน ได้จากการปลูกผักต่างๆ ภายในบริเวณบ้านเพื่อความสะดวกในการนำมาใช้ประกอบอาหารไม่จำเป็นต้องเข้าไปเก็บในป่า ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางไป-กลับ เพราะป่ามักจะอยู่ไกลจากบ้านพักอาศัย ลักษณะการปลูกมีการปลูกเป็นผักสวนครัว เช่น พริก กระชาย ข่า โหระพา กะเพรา ตะไคร้ แค มะเขือต่างๆ แมงลัก มะกรูด มะนาว หรือปลูกในลักษณะริมรั้ว เช่น ตำลึง กระจิน ชะอม และมะขาม ซึ่งปลูกไว้เก็บกินยอด นอกจากพืชผักแล้วยังมีผลผลิตจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นอาหาร เช่น ไก่ ได้ทั้งเนื้อไก่และไข่ไก่ ส่วนหมูไม่นิยมเลี้ยงแม่ตามหมู่บ้าน จะมีการเลี้ยงตัว กระบือ แต่ไม่นิยมนำเนื้อตัวเนื้อกระบือมาประกอบอาหารโดยให้เหตุผลว่ารู้สึกสงสารที่นำสัตว์เหล่านั้นใช้งานแล้วยังกินเนื้อของมัน บ้างก็ให้เหตุผลว่ากระบือมีกลิ่นแรงไม่อร่อย

ผักที่ใช้ประกอบอาหาร

ตัวอย่าง ผักจากธรรมชาติและผลผลิตจากคร้วเรือนที่ใช้ประกอบอาหาร

ได้แก่

ใบแมงลัก(ผักอีตุ้) - แกงเลียง	ดอกแค ยอดแค - แกง ผักจิ้ม
ยอดฟักทอง - แกงเลียง	กระจิน - ผักจิ้ม
ฟักทอง - แกงเลียง	โหระพา - แกง
ผลฟักทองอ่อน - แกงเลียง	กะเพรา - แกง
บวบ - แกงเลียง	ขมิ้น - แกง
ใบตำลึง - แกงต่างๆ	มะนาว - ประูรสแกงน้ำพริก
หน่อไม้ต่างๆ - แกงหน่อไม้เปรี้ยว	กระเจี๊ยบเขียว - ผักจิ้ม

ไผ่ตง ไผ่หวาน ไผ่ป่า – ต้มจิ้มน้ำพริก	ยอดหวาย – แกง
หยวกกล้วย – แกง ผักจิ้ม	เห็ดป่า – แกง
โใบมะกรูด – น้ำพริกแกง ใส่ปลาร้าสับ	สามสิบ – แกง จิ้มน้ำพริก
หัวลาน (ยอดลาน) – แกง	ผัก – แกง ขนมหัก
มะกรูด – น้ำพริกแกง	มันนกก – แกง
กระชาย – น้ำพริกแกง	ผักเสี้ยน – ดอง
ใบย่านาง – โขลกคั้นน้ำใส่แกง	ผักกูด – ผักจิ้ม
ขนุนอ่อน – จิ้มน้ำพริก แกง	มะเขือ – แกง ผักจิ้ม
ต้นบุก – แกง ทำขนมบุกรอจิ้มน้ำพริก	ผักบุง – ผักจิ้ม แกง
หัวปลี – ผักจิ้ม แกง	ใบยอ – แกง
โใบชะพลู – แกง	ข่า – น้ำพริกแกง
มะรุ้ม – แกง	ขี้เหล็ก – แกง
ดอกโสน – ผักจิ้ม	ผักกระเฉด – แกง ผักจิ้ม ยำ
ผักหวาน – แกง	ชะอม – แกง จิ้มน้ำพริก
ตะไคร้ – น้ำพริกแกง	เพกา (ลิ้นฟ้า) – ผักจิ้ม

ชาวไทยเบิ่ง กินข้าวเจ้าเป็นหลัก และกินในลักษณะหุงเป็นข้าวสวย หากกินในลักษณะแปรรูป คือ ขนมจีนกินกับแกงน้ำยาป่า แกงน้ำพริก ขนมจีนมิใช่เป็นอาหารที่กินประจำเหมือนกินข้าวสวย เพราะขนมจีนต้องใช้วิธีการแปรรูป ต้องใช้เวลาและแรงกายมากกว่าการหุงข้าวสุก อีกทั้งกินแล้วไม่อิ่มท้องเหมือนกินข้าวสวย ดังนั้นผู้ใช้แรงงาน ทำงานหนักจึงไม่กินขนมจีนเป็นอาหารหลักเหมือนกินข้าว ขนมจีนกับแกงต่างๆ จึงนิยมกินในงานมงคลต่างๆซึ่งมีความหมายให้คู่บ่าวสาวอยู่ยาวนานเหมือนเส้นขนมจีน

เครื่องปรุงรสที่มีความสำคัญต่ออาหารต่างๆ ของชาวไทยเบิ่ง คือ ปลาร้า โดยใช้น้ำปลาร้าแทนน้ำปลา ใช้น้ำปลาร้าแทนกะปิในพริกแกงของชาวภาคกลาง การทำปลาร้าจึงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทุกครัวเรือนทำกันประจำปี ได้ถุนบ้านเป็นที่สำหรับเก็บปลาร้าซึ่งอัดไว้เต็มไห

แกงต่างๆ ที่ชาวไทยเบิ่งนิยมทำกัน เช่น แกงหัวล้าน แกงหัวปลี แกงขนุน แกงเต่าร้าง แกงมะเขือเปราะ แกงหน่อไม้ส้ม (หน่อไม้ดอง) แกงหัวค้อ แกงกุงสด แกงไก่ใส่หน่อไม้ แกงยอดหวาย แกงหยวกกล้วย แกงเสียง แกงส้มผักกระเฉด แกงหน่อไม้ แกงบอน แกงวุ้นเส้นใส่ผักหวาน แกงเห็ดใส่มะขามอ่อน แกงไก่สามสิบ แกงไข่น้ำ เป็นต้น

ตัวอย่างเครื่องปรุงและวิธีการทำแกงไข่น้ำ

เครื่องปรุง ประกอบด้วย ไข่น้ำ เนื้อหมู พริกแกงทั่วไป ข้าวคั่ว ลูกมะสัง

น้ำปลา น้ำมะขาม

วิธีการทำแกงไข่น้ำ

1. นำไข่น้ำมาคั่วพร้อมใส่น้ำมะขามเปียกลงไป คั่วเพื่อให้สุก
2. นำหมูมาย่างให้สุกแล้วหั่นเป็นชิ้นตามความชอบ
3. ใส่น้ำพริกแกง ลูกมะสังผ่าครึ่งคว้านเอาแต่เนื้อใน น้ำปลา และข้าวคั่ว
4. รับประทานได้

การกินหมาก นอกจากเรื่องการแต่งกายของคนในชุมชน วัฒนธรรมที่เด่นของชุมชนอีกอย่างคือ ผู้เฒ่าจะกินหมาก ริมฝีปากแดงมีน้ำหมากเอิ้ม แล้วบริเวณใกล้ที่นั่งมีถุงย่ามใบใหญ่ ภายในถุงย่ามมีวัสดุอุปกรณ์ในการกินหมากของคุณยายอยู่ในย่าม ที่พิเศษคือมีผ้าไว้เช็ดน้ำหมาก และกระป๋องใบเล็กภายในกระป๋องมีถุงพลาสติกบุ มีฝาปิดทับปากถุงสำหรับใส่น้ำหมาก คนในชุมชนไม่บ้วนน้ำหมากเรียกราด สิ่งที่สังเกตจากการกินหมากของชาวไทยเบ็งคือถุงสูงที่แตกต่างที่อื่นคือ หนึ่งอุปกรณ์ในการกินหมากทั้งหมดถูกบรรจุในถุงย่าม สอง ทุกคนมีผ้าผืนเล็กไว้เช็ดน้ำหมากที่ริมฝีปาก สาม ความมีระเบียบในการกินหมาก ทั้งเรื่องการเก็บอุปกรณ์ การพูดคุยกับผู้อื่นขณะกินหมาก สี่ ความสะอาดของผู้กินหมากและสถานที่ ไม่มีการบ้วนน้ำหมากเรียกราด

2.4.5 ภูมิปัญญาด้านยานพาหนะ ในอดีตใช้ยานพาหนะ 2 ชนิดคือ พาหนะทางน้ำ ได้แก่เรือชนิดต่างๆ เช่น เรือหมู เรือพายม้า เรือมอด เรือต่อ เรือสำปั้น เรือแปะ เรือหางแมงป่อง เรือกระแซง พาหนะทางบกคือ เกวียน และเลื่อน ปัจจุบันยังคงมีการใช้เรือเพื่อหาปลาเป็นส่วนใหญ่

2.4.6 ภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพรและหมอยาพื้นบ้าน นิยมใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ โดยแบ่งเป็นหลายประเภทเช่น ใช้กับเด็ก ใช้ทำความสะอาดสมานแผล ใช้แก้พิษ เป็นยาบำรุง รักษาฝี หมอน้ำมัน โดยมีสูตรยาต่างๆหลายขนาน บางครั้งมีคาถากำกับอีกด้วย

สมุนไพรที่นิยมใช้ในพื้นที่ของชาวไทยเบ็ง รวบรวมจากคำบอกเล่าที่เคยใช้วิธีการนี้กับลูกหลานของตนจดจำบอกต่อมาหลายรุ่น เช่น

- 1) ประเภทใช้กับเด็ก ได้แก่
 - น้ำผึ้ง น้ำ และน้ำมัน ใช้เป็นอาหารบำรุงเด็ก

- รังหมากร่างไฟปน โรอยสะตือเด็กอ่อนไม่ให้เน่า
- ผิวมะกรูด ตำกับพิมเสน ตำแล้วปั้นเป็นก้อนใช้ทาหลังและท้อง หลังป้อนข้าว

แก้คลื่นขว ก้นท้องอืด

- ตานหม่อน ใช้กวาดลิ้น
- ตะไคร้ กระจ๊ะยม มะนาว กวาดคอเด็กเมื่อเป็นหวัด
- รากตาลสารพัดชนิด แก้ซาง
- รากเจ็ดตระพังซี ใช้เถาและรากสีเหลืองฝนเหล้าทาท้อง แก้ท้องขึ้น ท้องเสีย

ใช้ผสมน้ำข้าวข้าวให้กิน

- มะขามใช้สะกัดฝนกับน้ำปูน กินแก้ท้องเสีย
- ยอดสะแก 5 - 7 ยอด เคี้ยวพ่นใส่ปากแก้ท้องเสียในเด็กเล็ก
- กะเพราทั้ง 5 ยอด (ต้น ดอก ใบ ผล ราก) ใช้ต้มกิน แก้ซาง
- พริกไทย ดีปลี เจตมูลเพลิงแดง ใช้รากฝนน้ำหรือเหล้า ใช้เป็นยากวาดคอ

2) ใช้ทำความสะอาดและสมานแผล

- หนุมานประสานกาย สมานแผล
- ใบตำลึง ใบมะลิ โขลกทาแผลอัสกีไอ
- เปลือกฝรั่ง ฝนน้ำทารักษาแผลเปิด
- เปลือกขี้หนอน ผสมขี้เถาใช้เป็นสบู่
- ใบส้มโอ ส้มซ่า ต้มอาบน้ำสระผม แก้หวัด

3) ใช้แก้พิษ ได้แก่

- เบียร์จืด ใช้ต้น ใบ แก้วยาเบื่อ ยาเมา ยาพิษ ยาแก้ปวดเมื่อย
- น้ำเกลือ มะขาม และหัวไหล ให้กินหลังคลอด เรียกน้ำนม ถ่ายท้อง
- ตับเต่าน้อย ตับเต่าใหญ่ ข้าวเย็นยากอ ต้มกินขณะอยู่ไฟ ชับน้ำคาวปลา
- ตะโกนา แก่นขี้เหล็ก เถาวัลย์เปรียง รากแสมสาร สมอ มะขามไก่ ประคำไก่
- มะขาม ข่า ต้มอาบน้ำขณะอยู่ไฟ

4) ตำรับยา ได้แก่

สูตรยาตานขโมย ของพ่อริน ยิงยง อยู่บ้านโคกสูง ใช้แก้ซาง ตานขโมย เด็ก
ผอม ก้นปอด ตัวเหลือง ตาเหลือง กินข้าวไม่ได้ อูจจระเม็กเส้นหมื่นคาว ฯลฯ ใช้สมุนไพรรสหรือแห้ง
ทั้งต้นและใบตัดเป็นท่อนใส่ต้นปืบหรือกลั่นเอาน้ำยาให้ดื่ม เพื่อเพิ่มความขลังของตัวยา เมื่อเอาตัวยา
ใส่ปืบ สวดคาถาพระเจ้าห้าพระองค์ก่อนจึงต้ม สูตรยาประกอบด้วย

- ตานขโมย เป็นไม้พุ่ม มีลูกสีเขียวเป็นพวง เมื่อแก่มีสีดำ
- ตานหม่อน เป็นเถา ใบสีขาว

- ตานเสี้ยน ต้นใหญ่ลูกยาวคล้ายสมอ ใช้ใส่ส้มตำให้มีรสเปรี้ยว
- ตานอีริน ต้นกลมเล็กๆ ลำต้นแข็ง ใบเป็นแฉก ขึ้นตามพื้นดินกลางทุ่ง
- ตานดำ มีก้านสีดำ
- ตาลโตนด ใช้รากล
- กะล่ำอึก เป็นไม้พุ่ม ต้นและผลมีหนาม ใช้รากลด้วยดี

5) หมอพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของชาวโคกสูง เป็นการรักษาที่ใช้พืชสมุนไพรและความเชื่อผสมผสานกัน ชาวโคกสูงจะมีหมอประจำหมู่บ้าน เพื่อให้คนในหมู่บ้านสะดวกในการรักษาโรคเนื่องจากคนสมัยก่อนเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะออกไปหาหมอก็ไม่สะดวกเนื่องจากไม่มีพาหนะในการรักษาเดินทาง คนในหมู่บ้านจะแบ่งการรักษาออกเป็น 2 ประเภท

(1) การรักษาแบบการกระทำ เช่นการจับเส้น การทอยยาหม้อ การรักษาด้วยสมุนไพร

(2) การรักษาโดยใช้ความเชื่อ คือ การรักษาด้วยมนต์คาถาเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยทางด้านจิตใจของผู้ป่วยที่มารักษาเพื่อให้มีกำลังใจมากขึ้นในการต่อสู้กับโรคที่เกิดขึ้นกับตนเอง

2.4.7 ภูมิปัญญาด้านการปลูกสร้างบ้านเรือน เป็นเรื่องผสมผสานระหว่างเรือนเครื่องผูกและเรือนเครื่องสับ โครงเรือนใช้ไม้จริง เช่น ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้ประดู่ ไม้ตะเคียน ฝาเรือนเป็นเครื่องสับ เช่นฝาฟาก ใช้ไม้ไผ่มาสับและแผ่อกให้เป็นแผ่น ฝาคือใช้ใบค้อสอดไปตรงกลางโดยใช้ไม้ไผ่ประกบด้านนอก ฝาขัดแตะใช้ไม้ไผ่มาสานขัดกัน ต่อมานิยมเปลี่ยนเป็นฝาไม้กระดาน หลังคามือก่อนมุงแฝก ต่อมาเปลี่ยนเป็นสังกะสีหรือกระเบื้องแทน นิยมสร้างบ้านเรือนใต้ถุนสูง หลังคาทรงปั้นหยาในปัจจุบัน

2.4.8 ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมพื้นบ้าน หมู่บ้านไทยเบ็ญเป็นหมู่บ้านที่มีความงามทางศิลปกรรมที่แตกต่างจากที่อื่นๆโดยผลงานทางศิลปะเกิดขึ้นจากความคิดจากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาเป็นเอกลักษณ์ซึ่งแตกต่างจากที่อื่น การทำเครื่องดนตรีก็เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างหนึ่งที่นำไม้ไผ่มาทำ คือ จิ้งห้อย ทำจากไม้ไผ่ นำมาหลาวและทำให้มีลิ้น โดยทำมาตีให้เกิดเสียงสร้างความเพลิดเพลิน นอกจากเครื่องดนตรีแล้วยังมีการทำของเล่น เช่น จิ้งโป๊ะ ว้าว ธนู รวมทั้งการละเล่นเพลงพื้นบ้านซึ่งเพลงพื้นบ้านของไทยเบ็ญต่างจากที่อื่น เป็นการละเล่นที่มีเพลงในการร้องแก้กันระหว่างชายหญิง เช่น การละเล่นเพลงโคราช รำโทน ซึ่งมีโทนเป็นเครื่องดนตรีประกอบ (ครูภูมิปัญญา ได้แก่ นายสุข เกิดสูง นายยาม เสนาะสูง นายเมื่อน พริกสูง) นอกจากเครื่องดนตรีแล้วยังมีการละเล่นเพลงพื้นบ้านซึ่งเพลงพื้นบ้านของไทยเบ็ญ ต่างจากที่อื่น เป็นการละเล่นที่มีเพลงในท่าร้องแก้กันระหว่างชายหญิง เช่น การละเล่นเพลงโคราช รำโทน ซึ่งมีโทนเป็นเครื่องดนตรีประกอบ และเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของชาวไทยเบ็ญคือผ้าทอ ชาวไทยเบ็ญจะทอผ้าใช้เองในครอบครัวชาวไทยเบ็ญ

จะมีภาษาพูดคล้ายๆ ภาษาเพลงโคราชแต่จะลงท้ายด้วยคำว่าเบ๊ง เช่น ไปไหนมาเบ๊ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยเบ๊ง

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ คือ นายเมื่อน พริกสลุ กับนายสุข เกิดสลุ ซึ่งข้อมูลของครูภูมิปัญญาสรุปได้ดังนี้

1) นายเมื่อน พริกสลุ ได้อธิบายเกี่ยวกับการทำธนู ซึ่งธนูเป็นของเล่นที่เด็กๆ นำมาใช้หมุนเวียงไปในอากาศ เพื่อให้เกิดเสียง โดยธนูที่ใช้โบราณจะมีเสียงดังดีกว่า แต่ปัจจุบันโบราณค่อนข้างที่จะหายากและมีความเปราะ แตกง่ายมาก ครูภูมิปัญญาได้เกิดความคิดที่จะนำสายรัดพลาสติกมาประยุกต์ใช้โบราณแทนซึ่งเมื่อทดลองทำก็ปรากฏว่า ธนูมีเสียงดังดี จึงได้นำสายรัดพลาสติกมาใช้แทนโบราณจนถึงทุกวันนี้ การละเล่นธนูนี้จะนำมาใช้ในการประกวดแข่งขันเพื่อฟังเสียงของธนูแต่ละคนถ้าของใครมีเสียงที่ไพเราะกว่าคนอื่นก็จะเป็นผู้ชนะ

2) นายสุข เกิดสลุ ครูภูมิปัญญาในการทำจิ้งโปะ เป็นของเล่นที่เด็กๆ ที่นำมาใช้ในการแข่งขันว่าของใครจะเสียงดังและยิงได้ไกลกว่ากัน ในการทำจิ้งโปะจะใช้ไม้ไผ่รวกซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีอยู่มากในท้องถิ่น ซึ่งนำมาในการทำของเล่นชนิดนี้

ในการทำว้าวจุฬา ซึ่งการเล่นว้าวจุฬานั้นจะเล่นกันในช่วงที่มีลม และในการนั้นถ้าอยากให้อาวมีเสียงดังและไพเราะก็จะมีกรติดธนูไว้ที่หัวว้าวด้วย เป็นของเล่นที่เด็กๆ ที่นำมาใช้ในเล่นแข่งกันว่าของใครจะขึ้นสูงกว่ากันและดังกว่ากัน

ประโยชน์ที่ได้จากของเล่นแต่ละชนิด ได้แก่ 1) เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน 2) เพื่อความสามัคคีในกลุ่ม 3) เพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรง และ 4) เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดผลประโยชน์ซึ่งเป็นการนำภูมิปัญญามาใช้ได้อย่างแท้จริง

2.5 วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยเบ๊งโคกสลุ

ชาวไทยเบ๊งโคกสลุสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้มากมาย สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์เด่นชัด บอกความเป็น “ไทยเบ๊งโคกสลุ” สังเกตได้เมื่อแรกเห็นดังนี้ คือ

2.5.1 ภาษา

1) ชาวไทยเบ๊งมีภาษาพูดคล้ายภาษาไทยภาคกลาง แต่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างไป และนิยมลงท้ายประโยคด้วยคำว่า เบ๊ง ต๊อก เหว่ย เตอ มีคำเฉพาะของไทยเบ๊งโคกสลุ เช่น กะเหลิน เป็น กะแหล่ง กะป้ง กุง ขะแยะ ขยุบ ฟ้าแขยบ หน้าเดิน หัวจก รดถีบ ลูกกะเล็ก เป็นต้น มีผู้เรียกว่าภาษาไทยโคราช ด้านวรรณกรรมเก่าแก่พบมีรูปแบบตัวอักษรที่เขียนคือ “อักษรไทยและอักษรขอม” เป็นส่วนใหญ่ วัสดุที่ใช้เขียนเป็นสมุดไทยดำ สมุดไทยขาว (สมุดข่อย) บนโบราณ เนื้อหาเป็นคำสอน คติธรรม ตำรายา ตำราหมอ เป็นต้น

2) สำเนียงการพูด ออกเสียงเหน่อ ออกเสียง ร ล ชัดเจน มีคำพูดที่แปลกจากภาษากลางบ้างบางคำ ซึ่งชาวบ้านพยายามจะพูดภาษากลางที่ชัดเจน แต่บางครั้งก็หลุดมีคำว่า “เบ๊ง”

“ด็อก” “เห่วย” “เตือ” เช่น ไม้ใช้ด็อก (ไม้ใช้) ของใครเห่วย (ของใคร) ขอเบ็ง (ขอบ้าง) ไปเต็ด (ลาก่อน) เป็นต้น

3) มีนามสกุลเฉพาะของคนโคกสูง นามสกุล “สูง” สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยเบ็งโคกสูงอย่างหนึ่ง คือ นามสกุลมีคำว่า “สูง” อยู่ท้ายหรือขึ้นต้นนามสกุลเสมอ ที่ชุมชนแห่งนี้มีนามสกุลที่มีคำว่า “สูง” ประมาณ 70 นามสกุล ซึ่งถือว่าเป็นคนที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่นี่ เช่น เอื้อสูง อ่อนสูง สูงอยู่ สูงใจดี เขียวสูง ชมสูง เป็นต้น ในอดีตคนในชุมชนแต่งงานกับคนในชุมชน ในระยะหลังลูกหลานไปเรียนในเมืองอื่นหรือที่กรุงเทพฯ หรือผู้ไปทำงานตามโรงงานหรือชาวบ้านได้ไปเช่าหรือซื้อที่ทำกินจากที่อื่นที่อยู่นอกชุมชน เพราะพื้นที่ทำกินน้อยลง ได้รู้จักกับคนนอกมีความรักชอบพอกัน พ่อแม่ญาติพี่น้องเห็นดีเห็นงามจึงแต่งงาน มีเขย มีสะใภ้ จึงมีนามสกุลอื่นในชุมชนบ้าง

2.5.2 การแต่งกายและของใช้ที่จำเป็น

ผู้หญิงนุ่งผ้าโจงกระเบน เป็นผ้าทอมือสีเข้ม เช่น สีดำ สีน้ำตาล สีกรมท่า คาดเข็มขัดเงิน เข็มขัดทอง หรือเข็มขัดนาก สวมเสื้อตัดเย็บจากผ้าฝ้ายทอมือ เสื้อที่นิยมใช้ เรียกว่า เสื้อ “คอกระโจม” และเสื้อ “อีแปะ” ผู้หญิงชาวไทยเบ็งจะใช้เสื้อประเภทนี้ไปวัด แต่งงานใช้สไบเฉียงห่มทับเสื้อ ตัดผมทรงดอกกระพุ่ม ไม่นิยมตัดผมและแต่งหน้าเพียงใช้แป้งเม็ดบรรจุกระป๋องทาหน้า นิยมกินหมากทำให้ปากแดง ใช้สีผึ้งทาปากเพื่อไม่ให้ปากแห้ง การบำรุงผิวใช้ขมิ้นผสมกับดินสอพองทาตัวและทาหน้า สำหรับเครื่องประดับนิยมใช้ทองมากกว่าเพชรพลอย และนิยมใช้ตุ้มหูมากกว่าสร้อยและแหวน สะพายย่ามแทนกระเป๋า ของที่ใส่ในย่าม ได้แก่ เครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ข้าวห่อ และอื่นๆ

ผู้ชายนุ่งกางเกงขาก๊วย กางเกงขาสั้น กางเกงขายาว หากอยู่บ้านนุ่งผ้าถุงและไม่สวมเสื้อเมื่อออกนอกบ้านสวมเสื้อคอกลม ปกฮาวาย หรือปกเชิ้ต มีผ้าขาวม้าพาดบ่า เหมือนสไบ ตัดผมทรงดอกกระพุ่มสะพายย่ามไม่สวมรองเท้า ปัจจุบันชาวไทยเบ็งแถบลุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดลพบุรี แต่งกายแบบเดียวกับคนไทยในท้องถิ่นอื่นๆ

2.5.3 เครื่องดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

ที่นิยมเล่นเพื่อความสนุกสนาน ใช้เกี่ยวพาราฮีเพื่องานพิธีกรรม และใช้ในกิจกรรมพิเศษต่างๆ

1) โทน มีรูปร่างคล้ายกลองยาวขนาดเล็กทำด้วยดินเผาหรือไม้ ขึงด้วยหนังงูหนังห้อย ดึงให้ตึงด้วยเชือกหนังใช้ตีเพื่อให้จังหวะในการร้อง รำเพลงโทน หรือเพื่อประกอบในพิธีต่างๆ

2) กลองยาว เป็นกลองซึ่งหนังหน้าเดียว มีสายสะพายคล้องบ่า นิยมเล่นในงานบวช งานบุญต่างๆ

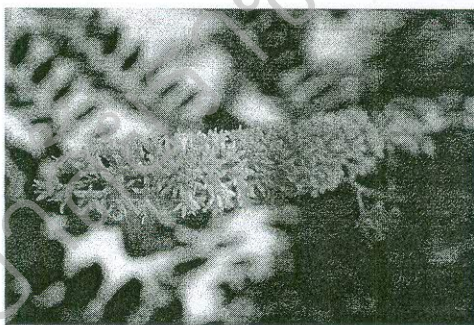
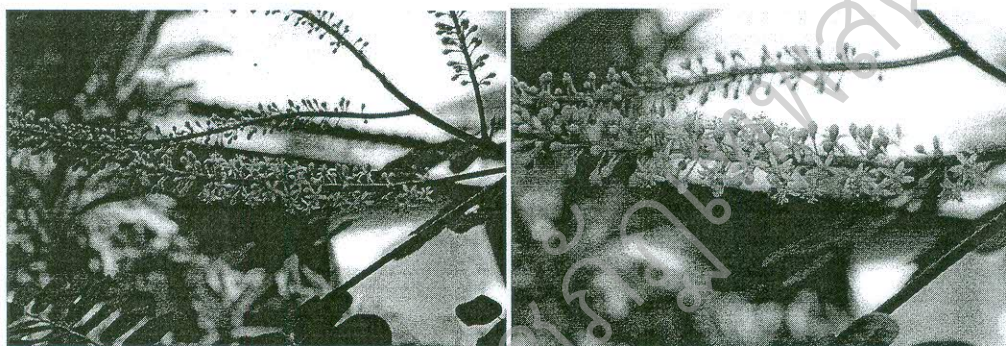
3) จิ้งห่องหรือเพี้ยะ เป็นเครื่องดนตรีกึ่งตีกึ่งเป่า ทำจากไม้ไผ่ หรือเหล็ก(ทำจากเหล็กจะเรียกว่าเพี้ยะ) จะเขาะร้องตรงกลางเป็นลิ้นไปในตัว เวลาเล่นจะประกบลิ้นจิ้งห่องเข้ากับปาก ตีที่ปลายข้างหนึ่งด้วยนิ้ว อาศัยกระพุ้งแก้มเป็นกล่องเสียง นิยมเล่นประกอบกับการเป่าปี่ นับเป็นเครื่องดนตรีที่มีค่ายิ่ง แต่น่าเสียดายที่ขาดผู้สืบทอด ปัจจุบันโคกสลุงยังมีคนทำจิ้งห่องได้แต่ยังไม่สามารถเล่นเป็นเพลงได้

4) เพลงพื้นบ้าน เป็นเพลงร้องที่สืบทอดกันมาหลายอายุคน ชาวบ้านเป็นผู้แต่งเนื้อเพลงเอง เช่น เพลงรำโทน เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงระบำบ้านไร่ เพลงโนเน เพลงพิชฐาน เพลง

ข้าเจ้าหงส์ เพลงก๋อม เพลงโคราช เพลงแห่นาค จะนิยมเล่นในช่วงตรุษ สงกรานต์ในสมัยก่อน
ปัจจุบันมีการฟื้นฟู และมีกลุ่มเด็กเยาวชนเป็นผู้สืบสาน

ตัวอย่างเนื้อร้องเพลงหอมดอกมะไฟ

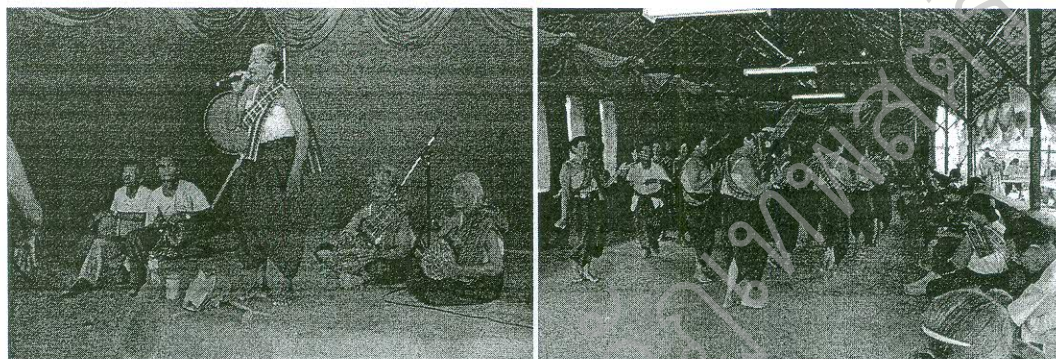
“...หอมเอ๋ย แต่กลิ่น เอยมา หอมดอกมะไฟ
หอมเอ๋ย แต่กลิ่น เอยมา หอมดอกมะไฟ
เพลงหอมแต่กลิ่นนี้มีมานาน ตั้งแต่โบราณปู่ย่าตายาย
หอมเอ๋ยดอกมะไฟ ดอกมะไฟหอมเอ๋ย...”

ดอกมะไฟเป็นดอกไม้ที่เคยมีในชุมชนไทยเบ็งและได้หายสาบสูญไปหลายสิบปี
เพิ่งไปค้นหาและนำกลับมาปลูกใหม่อีกครั้งเมื่อปี 2553 และที่เห็นเป็นดอกชุดแรกที่ออกดอกเมื่อปีที่แล้ว .

5) รำโทน เป็นการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ ดั้งเดิมของชุมชนชาวไทยเบ็ง
โคกสลุง แต่เดิมไม่มีเนื้อร้อง ปัจจุบันมีเนื้อร้อง หรือชาวบ้าน เรียก “เล่นเพลงโคราช” ตามประเพณี
จะมีการละเล่นในวันสงกรานต์ วันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ในพิธีเลี้ยงเจ้าบ้านพ่อหลวงเพชร หรือ
วันที่มีกิจกรรมพิเศษ ได้มีการพัฒนาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรื โดยมีการใส่
เนื้อร้องเข้ากับดนตรี มีโขนตีให้จังหวะ และตบมือ ส่วนผู้รำจะรำตามจังหวะ ปัจจุบันการรำโทนมีการ
เล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และเทศกาลอื่นแล้วแต่จะกำหนด เดิมเล่นตั้งแต่เดือน 3 ถึงฤดูทำนา
เล่นในเวลากลางคืนทุกวัน ชาวบ้านที่เป็นผู้เฒ่าเล่าว่า เล่นตอนกลับจากไร่นา เลี้ยงวัวควายแล้ว ตอน
เย็นจะได้ยินเสียงโขนเสียงรำมะนาเล่นกันเป็นกลุ่มๆ หมู่สาวใช้เวทีแห่งนี้ได้เกี่ยวพาราสีกัน คน

สมัยก่อนเล่นรำโทนไม่มีการกินเหล้าเมายา ปัจจุบันรำโทนของชุมชนไทยเบ็ญโคกสูง ยังดำรงความเป็นอัตลักษณ์อยู่เนื่องจาก 1) เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ที่มีมาช้านาน 2) ผู้ร้องรำต้องมีปฏิภาณไหวพริบสามารถตอบโต้ได้ทันที เพราะบางครั้งเป็นเพลงร้องแก้หรือเกี่ยวพาราสิระหว่างชายหญิง 3) เป็นเพลงที่ร้องรำสดๆ ผู้ร้องต้องมีความจำดี หรือทั้งร้องทั้งแต่งในเวลาเดียวกัน และ 4) เป็นการรวมตัวของผู้สูงอายุมากกว่า 30 คน และแต่ละคนมีอายุมากกว่า 70 ปี ผู้ที่ร้องรำเป็นพ่อเพลงแม่เพลงของชุมชนไทยเบ็ญโคกสูง

6) เพลงพื้นบ้านที่ร้องรำกันในสมัยก่อนได้แก่ เพลงหอมดอกมะไฟ (ต้นไม้ชนิดหนึ่งปัจจุบันในหมู่บ้านไม่มีแล้ว) เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงโนเนน เพลงแห่นาค เป็นต้น ปัจจุบันในชุมชนมีพ่อเพลงแม่เพลง ชาวบ้านหนุ่มสาวทั่วไปร้องเพลงได้น้อย มีแต่ผู้สูงอายุที่ร้องได้สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่กำลังจะหายไปพร้อมกับผู้สูงอายุของชุมชน หากไม่มีผู้นำที่ให้ผู้เฒ่าผู้แก่รวมตัวกันและส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวของชุมชนให้มีการอนุรักษ์และถ่ายทอดให้เด็กรุ่นต่อไป การอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า มีความโดดเด่นเหล่านี้ไว้ได้ ซึ่งปัจจุบันผู้นำชุมชนได้ส่งเสริมสนับสนุน เชื้อมโยงและถ่ายทอดให้นักเรียนภายในชุมชน

ตัวอย่างเพลง ที่คุณยายคิด ขยันถลุง อายุ 78 ปี ร้อง

“มาผูกสมักรรักกันเถอะจอมขวัญคนงาม
จะผิวขาวหรือผิวดำ จะชั้นต่ำหรือชั้นสูง ทุกคนเกิดมาหมายมุ่ง
อยากเป็นดาวรุ่งทุกคนละหนอ เราผูกสมักรรักกัน
อยู่ใต้เงาจันทร์ดวงเด่น เข้าวัดเข้าวาเข้าเพล
หุงข้าวประเคนสักวันละหม้อ
จะเป็นเหยื่อหนอนเสียวันไหน
จะห่างไกลจากโลกนี้ เราสร้างสมความดี
ความสามัคคีเกิดก่อ จะอยู่รุ่งเรืองใน
เมืองมนุษย์ไปสักกี่วันหนอ”

7) เอกลักษณ์ของชาวไทยเบิ่งโคกสลุง

- (1) ภาษาพูด ที่มีเสียงเหน่อ ออกเสียง ร, ล ชัดเจน มีคำเฉพาะ เบิ่ง ต็อก เหว่ย เตื่อ เป็นต้น
- (2) มีนามสกุลเฉพาะของคนโคกสลุง ที่มีคำว่า “สลุง” อยู่ท้ายหรือขึ้นต้น นามสกุลเสมอ
- (3) การแต่งกาย การใช้ยามและ ผ้าขาวม้า คำขวัญชาวไทยเบิ่งโคกสลุง “ผ้าขาวม้างาม ถูยยามสวย ล้อมด้วยพริกกันน้ำ แหล่งวัฒนธรรมไทยเบิ่ง”

2.6 การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม

2.6.1 การขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาบนฐานชุมชนตำบลโคกสลุง ดำเนินงาน ดังนี้

1) เริ่มจากความประสงค์ของผู้นำชุมชนที่ต้องการสืบทอดวัฒนธรรม “ไทยเบิ่ง” แก่ชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็น “วิถีชีวิตปกติใกล้ตัวของดีของบ้านเรา” และ “มีความรู้สึกหวงแหนและกลัวจะหายไป” เป็นการย้อนอดีตอยากให้ตกทอดไปสู่ลูกหลานเพราะเชื่อว่าลูกหลานจะ “มีความปลอดภัยในชีวิตและมีความสุข” โดยเห็นว่า ผู้สูงอายุในบ้านเรามีความรู้ความสามารถภูมิปัญญาพื้นบ้านมากมายเรียกว่า “ครูภูมิปัญญา” ซึ่งวัฒนธรรม/ประเพณีไทยเบิ่ง ได้แก่ 1) การละเล่นพื้นบ้าน เพลงโคราช/การแต่งกาย/รำโทน/เล่นว่าว/การตัดกระดาษ 2) อาหารพื้นบ้าน ข้าวพื้นบ้าน/ปลาร้า ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้จัดเป็น “ห้องเรียนภูมิปัญญา” เป็นการจัดทำหลักสูตรเรียนรู้นอกโรงเรียน (ภายใน 2 ปี) เป็นการศึกษาบนฐานของชุมชน อยาขอให้เด็กได้เรียนรู้การ

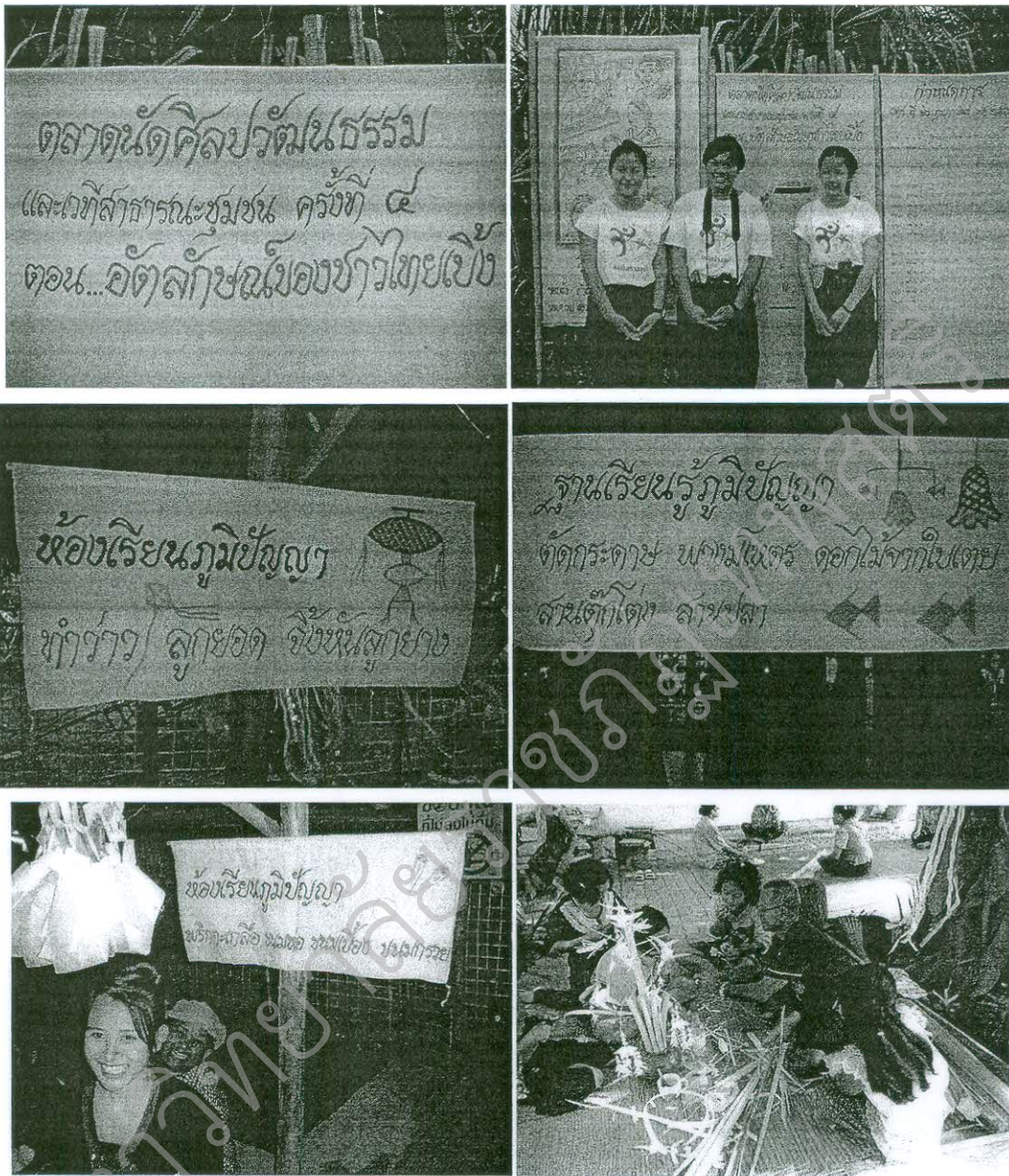
ดำรงชีวิตบนวิถีชีวิตของวัฒนธรรมไทยเบ็ญ และด้านสุขภาพซึ่งพบว่าผู้สูงอายุตำบลโคกสูงส่วนใหญ่มีอายุยืนและมีสุขภาพดี

2) กระบวนการสร้างกลุ่มเครือข่าย และกระบวนการขับเคลื่อน

(1) กลไกการขับเคลื่อน มีการจัดตั้งกลุ่มภาคีเครือข่าย โครงสร้างกลไกการบริหารจัดการ ปรีกษาหารือกัน และหามติร่วมกันในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลพบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี พัฒนาชุมชนจังหวัด พมจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) พอช. มูลนิธิเด็ก สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี บริษัท โลเคิล อไลค์ เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูง โรงเรียนวัดหนองตามิ่ง โรงเรียนวัดโคกสูง โรงเรียนบ้านเขาขวาง โรงเรียนโคกสูงวิทยา กลุ่มโฮมสเตย์ไทยเบ็ญบ้านโคกสูง กลุ่มแปรรูปผ้าทอพื้นบ้านตำบลโคกสูง สถานีตำรวจภูธรโคกสูง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเกาะเกี่ยวรวมกลุ่ม “คนภูมิปัญญา” ประมาณ 50 คน เปิดเวทีให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ได้แก่ รำโทน การทอผ้า และการตัดกระดาษ เป็นต้น

(2) มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ ไม่อยากให้วัฒนธรรมพื้นบ้านสูญหายไปซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตน และอยากให้คนในตำบลมีความสุข โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกในโครงการ “เยาวชนรวมพลังรักถิ่น” ทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นทีมและมีความสามัคคี การเปิดตลาดนัดวัฒนธรรมเห็นภาพเด็กสนุกสนาน และเด็กได้เรียนรู้ จากการสืบค้น เช่น ค่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเปลือกไทยเบ็ญ ค่ายผู้นำเพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพาไปศึกษาดูงาน เป็นต้น

(3) เปิด “ห้องเรียนภูมิปัญญา” เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นหลักสูตร การศึกษาบนฐานชุมชน (การศึกษานอกโรงเรียน) ใช้ “วัฒนธรรมคู่กับการพัฒนา” ซึ่งคาดว่าสามารถนำไปใช้ได้ประมาณปี 2557 ขณะนี้อยู่ระหว่างการทดลองหลักสูตรและจะถอดบทเรียนหลักสูตรในปี

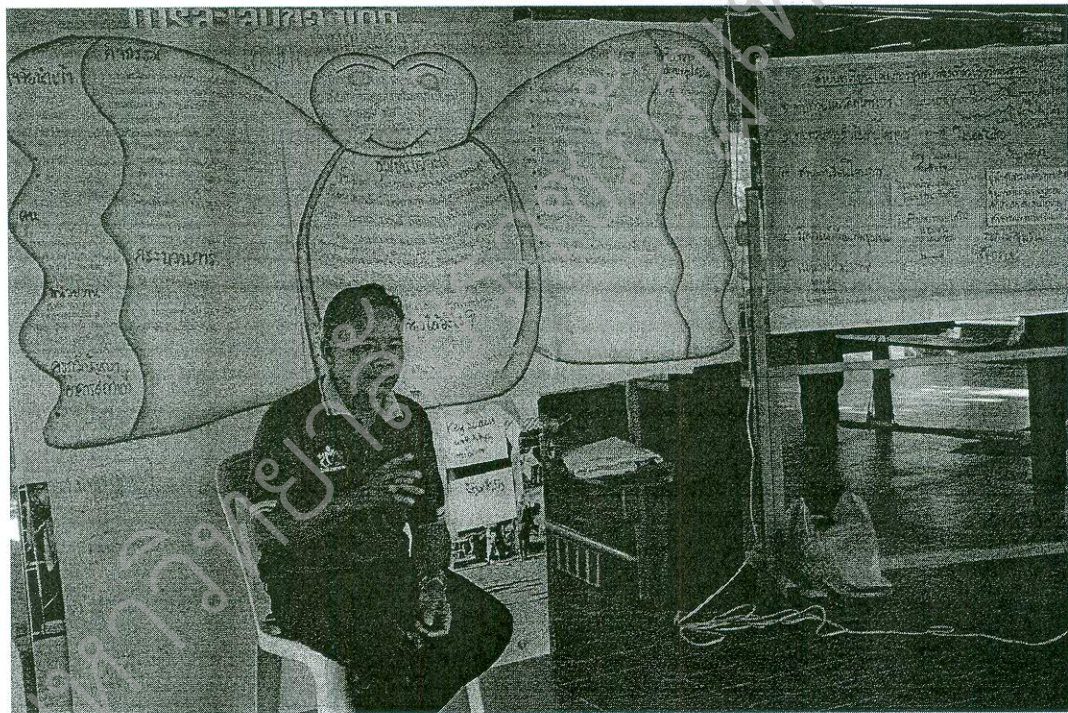

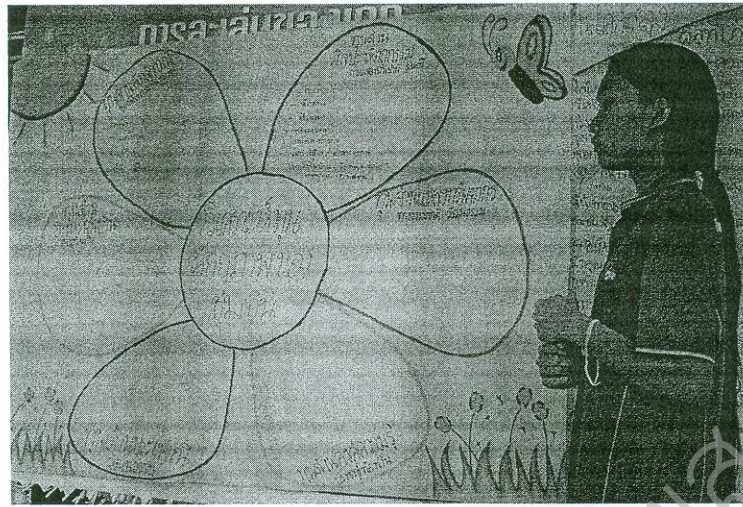
(4) การเรียนรู้ภายในครอบครัว “พ่อสอนลูก”

3) องค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้การจัดการการศึกษาบนฐานชุมชน ตำบลโคกสูง

จากการมีเวทีพูดคุยและมีการพูดคุยกันบ่อยๆ และเวทีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้แก่ เวทีการแสดงทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน จนกระทั่งมีการต่อยอดโดยใช้ “วัฒนธรรมคู่กับการพัฒนา” ทำให้คนตำบลโคกสูงได้เรียนรู้ ดังนี้

(1) วัฒนธรรมพื้นบ้านสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิด “ความภาคภูมิใจ” รากเหง้าของตนเอง “ดีใจที่เห็นคุณค่า” และภาคภูมิใจที่ได้

(3) “วัฒนธรรมคู่กับการพัฒนา” ทำให้เกิดการต่อยอดจากการอนุรักษ์ วัฒนธรรมพื้นบ้านใช้เป็นวิถีชีวิตเพื่อปกป้องให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและเป็นเกราะป้องกัน ค่านิยมที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนตำบลโคกสูง และพบว่าเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการ เรียนรู้การเป็นผู้นำชุมชน มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว นำไปสู่การ พัฒนาโครงการการจัดการการศึกษาบนฐานชุมชนตำบลโคกสูง

(4) ด้านสุขภาพ อาหารพื้นบ้านเป็นอาหารที่ปลอดภัยปราศจากสารเคมี ผสมผสานสารอาหารที่มีประโยชน์ สามารถปลูกกินเองและหาได้ในธรรมชาติ ทำให้พบว่า คนใน ชุมชนมีอายุยืนอยู่จำนวนมาก “อาหารดี...สุขภาพดี”

ผลการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภา วัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ได้ผลการวิจัยโดยสังเขป ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพการณ์ดำเนินการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภา วัฒนธรรมตำบลโคกสูงที่ผ่านมาในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน

1.1 สถานการณ์และบริบทในพื้นที่

ตำบลโคกสูงเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยรวมกัน ลักษณะหมู่บ้านใหญ่ เชื่อกันว่าดินแดนนี้มีคนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยและได้สร้างสมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปี ตั้งแต่ศตวรรษที่ 13-14 จนถึงปัจจุบันเรียกว่า วัฒนธรรมไทยเบ็ญ” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมและเป็นวิถีชีวิตที่ทำให้คนอยู่ดีมีสุข มีคนสุขภาพดีและอายุ ยืนเป็นจำนวนมากเนื่องจากวัฒนธรรมการบริโภค วัฒนธรรมประเพณีที่ตึงตังยึดเหนี่ยวทางด้าน จิตใจ ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความสามัคคี แต่วิถีชีวิตในปัจจุบันพบว่าค่านิยมของคน โคกสูงเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยมที่เข้ามาในชนบทอย่างรวดเร็ว ทำให้วิถีชีวิตของคน โคกสูงโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เหมาะสม สัมผัสแห่งวัฒนธรรมของ ตนเอง คนตำบลโคกสูงกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่า หากไม่มีใครลุกขึ้นมาชักชวนให้คนโคกสูงอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม อาจจะทำให้ วัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวสูญหายไป เป็นการทำลายตัวตน และทำลายชาติ

จากการได้เริ่มทำการสืบค้นข้อมูลตำบลโคกสูงเบื้องต้น จากการสัมภาษณ์คนเฒ่า คนแก่ ทำให้เห็นความรู้ในตัวตนมากมาย ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารพื้นบ้าน การทำนา (ปลูกข้าวโคกสูง) การถนอมอาหาร (ปลาร้า) ประเพณีการเล่นพื้นบ้าน (การรำโทน การร้องเพลง ไคราช การตัดกระดาษ ว่าว) การอาชีพ (การทอผ้า) เป็นต้น จึงได้มีความพยายามที่จะอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยเบ็ญนี้ให้ตกทอดสู่คนรุ่นหลัง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนตำบลโคกสูง และมีความ

ภาคภูมิใจ “ความเป็นคนโคกสลุง” นอกจากนี้ การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเบิ่งเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ได้มีความพยายามที่จะใช้วัฒนธรรมไทยเบิ่ง จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เป็นศึกษาระบบนอกโรงเรียน และขณะนี้อยู่ระหว่างการทดลองหลักสูตร

โครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ เกิดจากคนที่มีจิตสาธารณะในพื้นที่ รวมตัวกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ประกอบด้วย แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครองค์กร ชุมชน โรงเรียน สาธารณสุข ต่อมามีผู้ให้การสนับสนุนและร่วมกันขับเคลื่อนต่อยอดการพัฒนาเพิ่มขึ้น ได้แก่

1.2 รูปธรรมความสำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา

รูปธรรมความสำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชนของตนเอง เป็นการนำข้อมูลด้านวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยได้รับการหนุนเสริมจาก สสส. ในโครงการการจัดการศึกษาบนฐาน ชุมชน เกิดการขับเคลื่อนด้วยพลังเครือข่ายในพื้นที่ โดยใช้แนวคิดประเด็น “วัฒนธรรมชุมชนเพื่อ การพัฒนา” เป็นการเชื่อมร้อยเครือข่ายกันในพื้นที่

1.3 ปัจจัยเอื้อและปัจจัยอุปสรรคของการขับเคลื่อนงาน

การขับเคลื่อนงานมีปัจจัยเอื้อและปัจจัยอุปสรรค ดังนี้

1.3.1 มีกลุ่มคนและนักวิชาการหลายกลุ่มที่ได้เคยเข้ามาศึกษา สืบค้น ทำ วิจัยนิพนธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่งโคกสลุงเป็นระยะๆ มาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ถึงปัจจุบัน เช่น คณะอาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัยต่างๆ การทำวิทยานิพนธ์ของ นิสิตระดับปริญญาโท รวมถึงนักประวัติศาสตร์อย่างอาจารย์ภูธร ภูมะธน เป็นต้น แต่ละกลุ่มได้ให้ ข้อคิดข้อเสนอและข้อสันนิษฐานจากการศึกษาและสืบค้นไว้หลายประเด็น คือ

1) อาจารย์ภูธร ภูมะธน เชื่อว่าคนไทยเบิ่งโคกสลุงไม่ได้อพยพมาจากที่ไหน เป็นกลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ตรงนี้มานานแล้วและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยเบิ่ง โคกสลุงกับชาวโคราช เช่น เรื่องการแต่งกาย การละเล่น โดยเฉพาะการฟังเพลงโคราช ชาวไทยเบิ่ง โคกสลุงจะชอบฟังเพลงโคราชมาก ภาษาพูดบางคำก็จะเหมือนคำโคราช เช่นคำว่า เตื่อ เบิ่ง เป็นต้น

2) กลุ่มอาจารย์และนิสิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดล ได้เข้ามาศึกษา เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเบิ่งโคกสลุง เมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยศึกษาจากเพลงพื้นบ้านที่ ชาวบ้านเคยเล่น เช่น เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงข้าเจ้าโหวง เพลงโนเนน เพลงแห่นาค เพลงกล่อมเด็ก และเพลงโคราช จากการศึกษา กลุ่มมหาวิทยาลัยมหิดลเชื่อว่าคนไทยเบิ่งโคกสลุงน่าจะเป็นกลุ่มกบฏ ในสมัยอยุธยาตอนปลายที่หนีภัยการเมืองมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บริเวณโคกสลุงปัจจุบันซึ่งเป็นบริเวณ ชายแดนระหว่างภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สืบเนื่องจากสำเนียงและภาษาที่ร้องเพลง ภาษาพูด ส่วนหนึ่งจะใช้ภาษาเหมือนกับคนภาคกลางแต่พูดแข็งๆ มีคำที่คล้ายภาษาอีสานบางคำ

สำเนียงการพูดออกเสียงหน่อเล็กน้อย วิธีการเล่นร้องเพลงพื้นบ้าน เพลงหอมดอกมะไฟคล้าย การเล่นเพลงพื้นบ้านของอยุธยา

3) อาจารย์สุรัชย์ เสือสูงเนิน เป็นคนไทยเบ็ญจกศสุงโดยกำเนิด มีความสนใจ อยากรู้รากเหง้าความเป็นมาของหมู่บ้านของตนเองว่าบรรพบุรุษของชาวโคกสุงเป็นใครมาจากไหน และเริ่มศึกษาสืบค้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2528 เมื่อครั้งเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับปริญญาตรี ทำให้ได้คำตอบแรกและอีกหลายๆ เรื่องที่น่าสนใจสืบค้นต่อ อาจารย์สุรัชย์ได้ศึกษาและสืบค้นมาโดยตลอดจนถึงการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท เรื่อง “การศึกษางานหัตถกรรมและวิถีชีวิตของ ชาวไทยเบ็ญจโคกสุง จังหวัดลพบุรี” โดยศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยเบ็ญจโคกสุง เกี่ยวกับ รูปแบบการใช้สอยงานหัตถกรรม ความเชื่อในการสร้างงานประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาว ไทยเบ็ญจโคกสุงที่มีความสัมพันธ์กับงานศิลปหัตถกรรม และการสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาของชาวไทย เบ็ญจโคกสุง โดยได้กล่าวถึงเรื่องราวและวิถีชีวิตของชาวไทยเบ็ญจโคกสุงไว้หลายเรื่อง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ของชาวไทยเบ็ญจโคกสุง เอกลักษณะของชาวไทยเบ็ญจโคกสุง สภาพทั่วไป ลักษณะภูมิ ประเทศ แหล่งท่องเที่ยว ประเพณีความเชื่อ วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัย ดนตรีและการละเล่น ภาษา นามสกุล การทอผ้า การจักสาน การแต่งกาย วัฒนธรรมการกิน การตั้งนามสถานที่ต่างๆ วัฒนธรรมการทำมาหากิน (การทำไร่ทำนา) อาจารย์สุรัชย์มีความเชื่อว่า ชาวไทยเบ็ญจโคกสุงน่าจะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ที่นั่นมานานแล้ว ตรงกับอาจารย์ภูธร ภูมะธน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ หลายอย่างที่ปรากฏอยู่ในวัดโคกสำราญ (วัดใหญ่) วัดประจำหมู่บ้านสร้างขึ้นวัดแรก เช่น ซากหิน ทรายที่เรียกว่า บัวกลีบขนุน หินทรายฐานโยนี และชิ้นอื่นๆ อีกหลายชิ้น รวมถึงหินศิลาแลงที่วางอยู่ที่ พื้นดินบริเวณใต้โบสถ์หลังเก่าจำนวนมาก เป็นสิ่งที่บอกว่าบริเวณนี้มีกลุ่มคนอาศัยอยู่มานาน และ น่าจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอม ไม่มีใครทราบมาก่อนที่จะซื้อบ้านโคกสุง ณ ที่แห่งนี้เคยซื้ออะไรมา ก่อน ภาษาที่คนไทยเบ็ญจโคกสุงพูดคล้ายภาษาภาคกลางมากกว่าภาคอีสาน แต่มีการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมกับชาวโคราชเท่านั้นและอีกสิ่งหนึ่งที่ยกได้ว่าชาวไทยเบ็ญจโคกสุงเป็นคนภาคกลาง คือ ชาวไทยเบ็ญจโคกสุงบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก และข้าวเหนียวเป็นอาหารรอง

4) จากการสืบค้น การสัมภาษณ์ของกลุ่มแม่ลัดข้าวเปลือกไทยเบ็ญจ จากนาย จำนง เพ็งสุง (ครูภูมิปัญญา) กล่าวว่า กลุ่มชาวไทยเบ็ญจโคกสุงเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่น กลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งสมัยก่อนไม่มีทางรถไฟรถยนต์ คงจะเป็นชาวที่ลื้อเล่าขานกันไป แต่เชื่อว่า “ไทยเบ็ญจ โคกสุง” เป็นบ้านป่าเมืองปิด การคมนาคมเขาไม่ถึง จะมีสินค้าเข้าไปขายในหมู่บ้านก็ในฤดูน้ำหลาก อาศัยแม่น้ำป่าสักเป็นเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ห่างจากหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร ชาวจีนชาวมอญเอา หม้อดิน โอ่งอ่าง กระจาด ถ้วยชาม เกลือ กะปิ น้ำปลา ฯลฯ ลงเรือมาแลกเปลี่ยนกับข้าวไร่ ข้าวเหนียว น้ำมันยาง ลูกใต้ ช่อชัน น้ำผึ้ง หนังสัตว์ ถ่าน ข้าวเปลือก ฯลฯ สมัยก่อนปู่ย่าตายายเล่นต่อๆ กันมา คนโคกสุงเคยเลี้ยงช้างหลวงไว้ใช้ในยามศึกสงคราม ช้างที่จำชื่อกันต่อๆ มาว่าพลายสุรินทร์หรือพระ

ยาสุรินทร์ พันธุ์คุ้ม พังล่อมวัง พังล่อมวังเชือกนี้ตั้งห้อง เมื่อทางราชการเรียกกลับกรุงเทพฯ แม่ล่อมวังปวดท้องวิ่งหนีกลับมาโคกสลุงมาตลอดถิ่นที่เคยอยู่ (กรุงเทพฯหรือกรุงธนไม่แน่ใจ)

5) นอกจากนี้มีผู้ได้ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เกี่ยวกับชาวไทยเบิ่งโคกสลุงร่วม 4 เล่ม ได้แก่ 1) การศึกษางานหัตถกรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่งโคกสลุง จังหวัดลพบุรี ของสุรัชย์ เสือสูงเนิน วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) การศึกษาคหกรรมปัญญาด้านศิลปกรรม และวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่งโคกสลุง จังหวัดลพบุรี ของสายยนต์ เสือสูงเนิน วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน การแสดงทางวัฒนธรรม และกระบวนการรื้อฟื้น วัฒนธรรมไทยเบิ่งโคกสลุง ของชาวนวิตย์ ตรีประเสริฐ วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ 4) การศึกษาเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเบิ่งโคกสลุง ของจุฑามาศ เทพเรณู วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.3.2 การใช้ปัจจัยเอื้อเป็นทุนและลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1) มีภูมิปัญญาที่อยู่ที่ตัวคนมากมาย ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีอายุยืนแข็งแรง สุขภาพดี โดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ อาหาร คือ มีข้าวไทยเบิ่งและการทำปลาร้า การละเล่นพื้นบ้าน คือ การติดกระดาษ / ว้าว/ การแต่งกาย/ รำโทน/ เพลงโคราช

2) มีโครงสร้างทีมกลไกที่เข้มแข็ง ผู้นำเข้มแข็งและกลุ่มคนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ เป็นกลุ่มคนในชุมชนที่มีความรู้ โดยเฉพาะฝ่ายการศึกษา(ครู) ให้การสนับสนุนหลักในการพัฒนาโครงการ สามารถใช้ความรู้ทางวิชาการร่วมกับงานในชุมชน

3) มีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งในอนาคตจะต้องทำหน้าที่เป็นแกนนำแถวสอง “สร้างโอกาสคนในชุมชน” และได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่าง ศึกษาดูงานเรียนรู้ที่ไบเทคบางนา เรียนรู้คู่กับผู้ใหญ่ และจากการได้ไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นๆ ทำให้เด็กและเยาวชนได้พบกับประสบการณ์ที่ดี เช่น มีคนมาชมเรื่องการแต่งกายและสำเนียงการพูดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยเบิ่ง ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

1.3.3 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1) อิทธิพลจากภายใน ได้แก่ คนในชุมชน หลายคนยังไม่เข้าใจความหมายคำว่า “ไทยเบิ่ง” และผู้นำทางความคิดยังมีน้อย

2) อิทธิพลจากภายนอก ได้แก่ สำเนียงการพูด มักจะโดนเพื่อนล้อ ทำให้อาย แก้ปัญหาด้วยการไม่พูดเลยเมื่อออกไปนอกบ้าน

1.4 สรรวจทุนชุมชน “วัฒนธรรมไทยเบิ่งมีอะไรบ้าง”

1.4.1 ประเพณี (เช่น ตักบาตรทำบุญตอนเช้า ใส่บาตรลูกอม ใส่บาตรลูกโยน ประเพณีแห่ดอกไม้ รับทองข้าว รับขวัญข้าว แรกนา (เดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ) ตักข้าวจากยุ้ง (ครั้งแรก) การแต่งงาน การบวชนาค เป็นต้น)

1.4.2 ความเชื่อ (เช่น การเรียกขวัญ การบูร (กานบูน) เลี้ยงเจ้าบ้าน เลี้ยงผีโรง หมอพื้นบ้าน พื้นที่บ้าน/ปลูกบ้าน/ยกเสาเอก เบิกโลง สวดพระมาลัย เป็นต้น)

1.4.3 การแต่งกาย (เช่น นุ่งโจงกระเบน เสื้ออีหิ้ว ผ้าขาวสะอาดเฉียง สะพายย่าม เป็นต้น)

1.4.4 ภาษา (เช่น ออกเสียงเหนือ มีคำเฉพาะ เช่น กะเหลนเป็น ลิเหลอ เป็นต้น)

1.4.5 นามสกุล (เช่น ขึ้นต้นด้วย “สกุล” หรือลงท้ายด้วย “สกุล” เช่น งานสกุล เงินสกุล เป็นต้น)

1.4.6 การละเล่นพื้นบ้าน (เช่น ลูกช่วง ตาตาราง เล่นห่ม เล่นเบี้ย เป่ายาง กระโดดเครือ รถล้อไม้ ม้าส่งเมือง ไก่ต้อ นางสู้ม นางข้าง นางควาย นางดั่ง เป็นต้น)

1.4.7 เพลงพื้นบ้าน (เช่น เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงระบำบ้านไร่ เพลงโนเนน เพลงพิชฐาน เพลงรำโทน เป็นต้น)

1.4.8 อาหารพื้นบ้าน (หวาน/คาว) (เช่น แกง เช่น แกงบอน แกงไข่น้ำ แกงสามสิบ แกงแย้ใส่เปราะ แกงมันนกเหมือดตำลึง เป็นต้น ต้ม เช่น ต้มอึ่งใบมะขามอ่อนเครื่องตำ ต้มไก่บ้าน เครื่องตำ เป็นต้น ยำ เช่น ยำแย้ใส่เปราะ ยำไอ้เอ็บใส่มะม่วง เป็นต้น หมก เช่น ห่อหมกเห็ดกับพริก ตะเกลือ ห่อหมกปลา ห่อหมกหน่อไม้ เป็นต้น ขนม เช่น ขนมเบื้อง ขนมกรวย กระดัดงา ข้าวโปง นางเล็ด สาकुกวอน เป็นต้น)

1.4.9 เครื่องจักสาน (เช่น กะเตง กะโล่ ตะแกรง กะดั่ง ช้อง เป็นต้น)

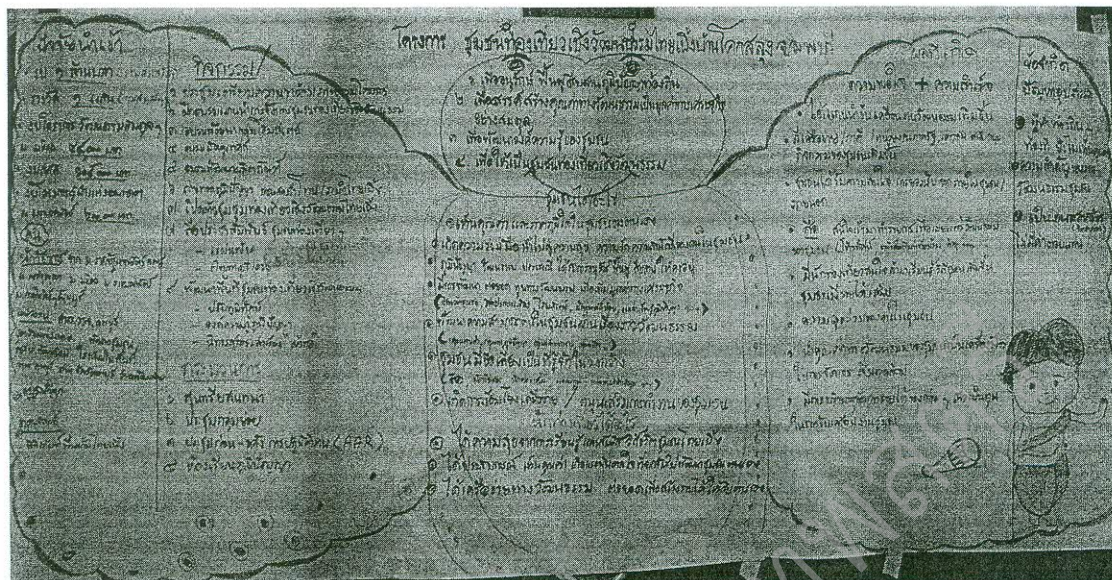
1.4.10 เครื่องมือหาคิน (เช่น บก เช่น แร้ว ด้วง กะดั่งบาน เป็นต้น น้ำ เช่น สุ่ม ฉมวก แหเลน ข่าย แห ลอบ ไซ ลัน อีจู้ เป็นต้น)

1.5 ชุมชนได้รับอะไรจากการจัดการท่องเที่ยว

1.5.1 รายได้/งบประมาณ (รายได้จากนักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์ กลุ่มอาชีพ ร้านค้า กลุ่มทำอาหาร แหล่งเรียนรู้ครูภูมิปัญญาฯ งบประมาณจากหน่วยงาน (พัฒนาพิพิธภัณฑฯ พัฒนา ศักยภาพบุคลากร พัฒนาชุมชน)

1.5.2 โขว์/อวด (วิถีชีวิต (การละเล่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร อาชีพ ความเชื่อ ประเพณีแห่ดอกไม้ ประเพณีใส่บาตรลูกอม ฯลฯ) ของดี (พริกกันน้ำ ทางรถไฟลอยน้ำ โบราณสถาน/เรื่องเล่า อากาศที่บริสุทธิ์)

1.5.3 ใจ (ความสามัคคี: การรวมกลุ่มทำกิจกรรม จิตสำนึก: ความรักชุมชน คำชื่นชม: ชื่อเสียง)

1.6 นักท่องเที่ยวมาบ้านเรามาเที่ยวอะไรบ้าง

1.6.1 มาดูภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยเบิ่ง (เช่น ทอผ้า จักสาน ความเชื่อ(การบุญ) ตีเหล็ก หมอพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน ของเล่นพื้นบ้านจากใบตาล แกะสลักกะลาตาเดียว ตัดกระดาษ เป็นต้น)

1.6.2 มาดูวิถีชาวบ้าน (เช่น การแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน (รำ โขน) ประเพณีใส่บาตรลูกอม / ประเพณีแห่ดอกไม้ เป็นต้น)

1.6.3 มาเรียนรู้ประวัติความเป็นมา (เช่น วัดโคกสำราญ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบิ่ง คุรุภูมิปัญญา เป็นต้น)

1.6.4 สิ่งแวดล้อม (เช่น พลังกันน้ำ(ทางรถไฟลอยน้ำ เขาพญาเดินธง เป็นต้น)

1.7 นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ้านเราจะได้อะไรบ้าง

1.7.1 ได้รับความสุขวัฒนธรรม/ภูมิปัญญา (เช่น ภาษา การแต่งกาย การทำบุญตักบาตรตอนเช้า การเที่ยวชมบรรยากาศรอบหมู่บ้าน เป็นต้น)

1.7.2 เรียนรู้วิถีชีวิต/ร่วมทำอาหารพื้นบ้านกับนักท่องเที่ยว เช่น การแสดงรำโขน/ประเพณีแห่ดอกไม้/ประเพณีตักบาตรลูกอม ได้เรียนรู้จากคุรุภูมิปัญญาในด้านต่างๆ (เรื่องเล่า/ลงมือทำ) เป็นต้น

1.7.3 ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความเป็นอยู่ ทบสวนตัวเอง

1.7.4 ได้สินค้าพื้นบ้านที่มีคุณค่าและคุณภาพ เช่น ผ้าทอพื้นบ้าน (ย่าม ผ้าขาว) งานจักสาน (ของใช้ ของเล่นพื้นบ้าน) งานตัดกระดาษ (พวงมะโหด ดอกไม้กระดาษ) สินค้าแปรรูป (พวงกุญแจ กระเป๋า ถุงผ้า) เป็นต้น

1.7.5 มีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ได้เพื่อนใหม่

- 1.7.6 ความประทับใจ อยากกลับมาอีก
- 1.8 องค์ประกอบชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสูง
- 1.8.1 พิพิธภัณฑสถานบ้านไทยเบ็งบ
- 1.8.2 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
- 1.8.3 กลุ่มอาชีพ
- 1.8.4 โฮมสเตย์
- 1.8.5 มัคคุเทศก์
- 1.8.6 กลุ่มเมล็ดข้าวเปลือก
- 1.9 สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนไทยเบ็งบ้านโคกสูง
- 1.9.1 อยากให้ชุมชนมีความตื่นตัวแล้วอยากเข้ามาร่วมทำกับเรา
- 1.9.2 อยากเห็นคนโคกสูงมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาโคกสูง/ให้การต้อนรับแขกที่มาเที่ยวหรือแขกที่มาพักโฮมสเตย์เยอะๆ
- 1.9.3 ความสะอาดในหมู่บ้านหน้าบ้านใครหน้าบ้านมันให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- 1.9.4 คนในชุมชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและร่วมแรงร่วมใจช่วยกันฟื้นฟูวัฒนธรรมดีๆที่กำลังจะหายไปจากบ้านเราให้อยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป
- 1.9.5 ความพอดีที่มีอยู่ของชุมชน
- 1.9.6 คนในชุมชนยอมรับวัฒนธรรมของตนเองมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป
- 1.9.7 การยอมรับคุณค่าตนเองของทุกคนในชุมชน
- 1.9.8 อยากให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ/คุณค่าในสิ่งที่เราทำอยู่
- 1.9.9 พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่พร้อมรับนักท่องเที่ยว
- 1.9.10 ต้องการที่ที่จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอของเราให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นอย่างเต็มตัวมากกว่านี้
- 1.9.11 อยากจะเห็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเรา
- 1.9.12 อยากเป็นมัคคุเทศก์
- 1.9.13 อยากให้คนมาเที่ยวชุมชนบ่อยๆ จนมัคคุเทศก์พูดเก่งรู้จักการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กล้าแสดงออก รักชุมชน ไม่เกเร มีคนมาเป็นมัคคุเทศก์มากขึ้น เป็นชุมชนที่ใครๆ ก็รู้จัก
- 1.9.14 ต้องการให้คนทั้งประเทศรู้จักโคกสูง
- 1.9.15 มีระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่ยั่งยืนนักท่องเที่ยวจะกลับมา
- 1.9.16 อยากให้คนที่มาท่องเที่ยวได้รักษาวัฒนธรรมของชุมชน

1.9.17 อยากเห็นชุมชนที่มีรูปแบบที่มีอยู่จริง เช่น ในไทยเบ็งว่าการละเล่นโยนลูกช่วง เป็นต้น ไม่ใช่แค่คิดถ้ำ นักท่องเที่ยวจะมาอยากเห็นหรืออยากเล่นเราจะทำได้

1.9.18 อยากให้นักท่องเที่ยวประทับใจในสิ่งที่เรานำเสนอ

1.9.19 ฝันอยากทำ Home stay ครบวงจร อยากให้คนมาใช้บริการทุกวัน (เพราะติดใจ)

1.9.20 อยากให้นักท่องเที่ยวประทับใจแล้วกลับมาเที่ยว/มาพักซ้ำอีก

1.9.21 อยากให้มีนักท่องเที่ยวมาเรื่อยๆ

1.9.22 มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

2.1 การประเมินสถานการณ์ชุมชนตำบลโคกสูง

เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในตำบลโคกสูง และการกำหนดกรอบการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยใช้ทฤษฎีที่เรียกว่า SWOT มาเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์

2.1.1 การประเมินปัจจัยภายในชุมชนตำบลโคกสูง

1) จุดแข็ง (S: Strengths)

ปัจจัยภายในชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นจุดแข็งของชุมชน

(1) ตำบลโคกสูงเป็นชุมชนใหญ่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มของเครือญาติ

(2) มีวัฒนธรรมไทยเบ็งที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

(3) มีวิถีชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(4) มีกลุ่ม/องค์กรที่หลากหลาย เช่น สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการ

ชุมชน สภาวัฒนธรรมตำบล ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน สถาบันไทยเบ็งโคกสูงเพื่อการพัฒนา กลุ่มข้าวซ้อมมือ กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูปผ้าทอพื้นบ้าน กลุ่มผ้าคันมือ เป็นต้น

(5) มีหน่วยงานในชุมชนที่สามารถให้บริการได้ทั่วถึง และให้ความร่วมมือในการทำงานพัฒนา เช่น โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน 1 แห่ง สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ 1 แห่ง สถานีตำรวจภูธรตำบล เป็นต้น

(6) มีวัด 9 วัดที่เป็นศูนย์รวมใจคนของหมู่บ้าน คือ วัดโคกสำราญ วัดศรีมิ่งมงคลวราราม วัดพรหมประสิทธิ์ วัดเนินสว่าง วัดประชาสามัคคีธรรม วัดวิลาศประชาคุณาธาร วัดคันนาหินใน วัดห้วยยาง และวัดหนองโสน

(7) มีสถานที่ท่องเที่ยวในตำบล เช่น พนังกันน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ สถานีรถไฟ ทางรถไฟลอยน้ำ เป็นต้น

(8) มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การตีเหล็ก การจักสาน การแกะสลักกะลาตาเดียว ไม้มุงคล งานตัดกระดาษและตอกกระดาษ ความเชื่อเรื่องการบูรกรรมไกรและบูรไช เพลงพื้นบ้าน หมอพื้นบ้าน การทำของเล่นพื้นบ้านจากใบตาล อาหารพื้นบ้าน การทอผ้า ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นต้น

(9) มีแหล่งอาหารของชุมชน (เช่น ป่า เขา เขื่อน เป็นต้น)

(10) มีความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษาของชุมชนโดยใช้ “หลักสูตรท้องถิ่น” ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก เยาวชนและผู้สนใจ

(11) มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญเป็นศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน

(12) มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่หมู่ ๘ บ้านเขาขวาง โดยความร่วมมือของโรงเรียนและผู้นำชุมชน

(13) มีศาล “พ่อหลวงเพชร” เป็นสถานที่รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน

(14) มีกลุ่มแกนนำจิตสาธารณะขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง

(15) มีกระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งในระบบ / นอกกระบบ / ตามความสนใจ

(16) ตำบลโคกสูงได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 1 ใน 9 พื้นที่ ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

2) จุดอ่อน (W: Weaknesses)

ปัจจัยภายในชุมชนที่ทำให้เกิดความอ่อนแอ เป็นจุดอ่อนของชุมชน

(1) คนในชุมชน ผู้นำไม่รับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยชุมชน กฎระเบียบ กติกาของชุมชน

(2) ผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องที่ ขาดการประสานงานในการทำงานร่วมกัน แบ่งฝักแบ่งฝ่ายชัดเจน ส่งผลต่อการขาดโอกาสในการพัฒนาของชุมชน

(3) คนในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม/สาธารณะ

(4) คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออกในเวทีสาธารณะ ไม่รักการเรียนรู้ ขาดการพัฒนาศักยภาพตนเองเชื่อข้อมูลข่าวสารง่าย โดยขาดการพิจารณาข้อเท็จจริง

(5) คนในชุมชนไม่ใส่ใจในการดูแลตนเอง สภาพแวดล้อมของครอบครัว และชุมชน

- (6) คนในชุมชนมีภาวะเครียดเพิ่มขึ้นจากโรคภัย ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ
- (7) ค่านิยมในการเลี้ยงดูลูกของครอบครัวสมัยใหม่ไม่สอนทักษะในการดำรงชีวิตในเรื่องการดูแลตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคม
- (8) ค่านิยมของคนในชุมชนยังเน้น “วัตถุนิยม” ไม่ใช้ความพอเพียงในการดำเนินชีวิต
- (9) มีปัญหาครอบครัว เช่น การหย่าร้าง ท้องก่อนวัย ยาเสพติด ฯลฯ
- (10) พนันกันน้ำเชื่อนป่าสักฯ เป็นแหล่งรวมของกลุ่มวัยรุ่นน ขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้เกี่ยวข้อง
- (11) เป็นพื้นที่ที่นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อทำโรงงาน เหมือนแร่
- (12) ปัญหาหนี้สินครัวเรือน (ใน - นอกกระบบ)
- (13) คนในชุมชนติดการพนัน (หวยใต้ดิน , ไพ่ ฯลฯ)

2.1.2 การประเมินปัจจัยภายนอกชุมชนตำบลโคกสูง

1) โอกาส (O: Opportunities)

ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เอื้อประโยชน์ เป็นโอกาสของชุมชน

ทำงานของชุมชน

(1) มีหน่วยงาน ภาคี เครือข่าย ให้ความสนใจและเข้ามาหนุนเสริมการ

และนักท่องเที่ยว

(2) เป็นพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรม/วิถีชุมชน แก้มหาวิทยาลัยต่างๆ หน่วยงาน

วัฒนธรรม

(3) นโยบายจังหวัดลพบุรีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ประวัติศาสตร์

(4) นโยบายภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(5) กระแสของโลกนิยมการท่องเที่ยววิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) อุปสรรค (T: Threats)

ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานในชุมชน เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก

(1) นโยบายภาครัฐ ท้องถิ่น ไม่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาคน/ชุมชน เน้นการสร้างสาธารณูปโภคมากกว่า

(2) มลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม และอันตรายจากรถบรรทุกแร่ที่เข้ามาทำกิจการรอบๆ ตำบลโคกสูง

(3) การรุกคืบของกลุ่มทุนขนาดใหญ่

(4) สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มีผลกระทบต่อกลุ่มคนในชุมชน การเลียนแบบ ค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย

(5) ยาเสพติด

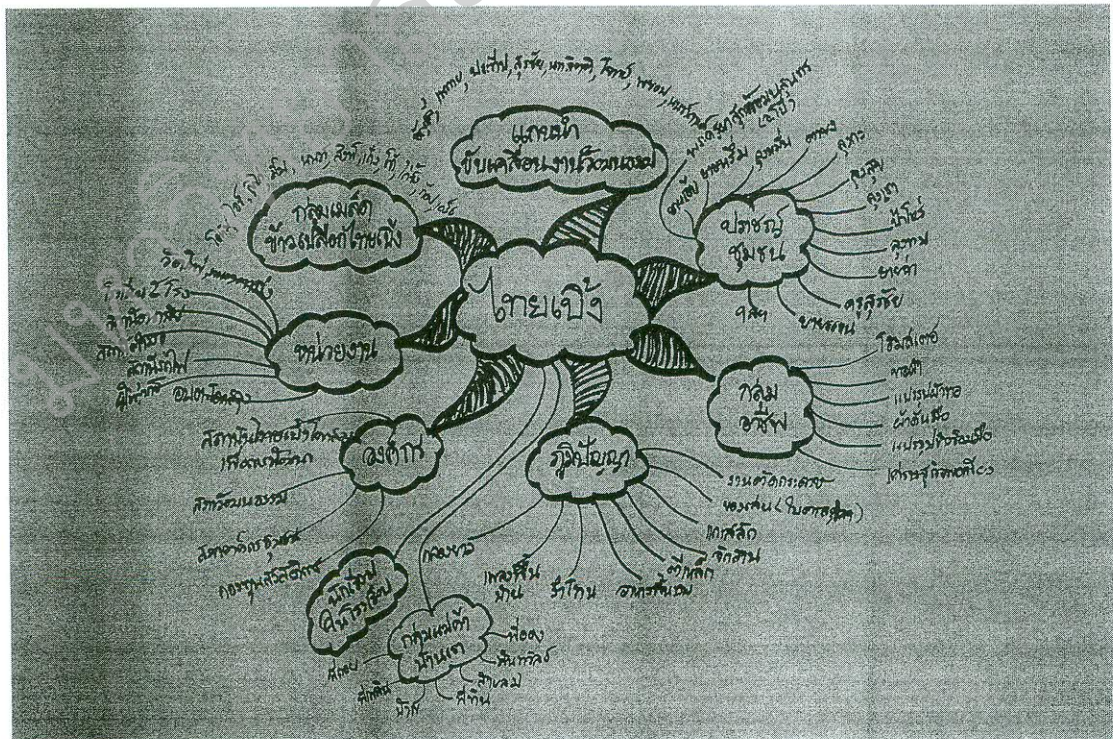
3. การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงเพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและพัฒนาการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกัน

3.1 การทบทวนเป้าหมายชุมชน

เป้าหมายที่อยากเห็น

3.1.1 การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

- 1) มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยว (วัฒนธรรม น่าสนใจ ต่อเนื่อง มีปฏิทินการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้เรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิต)
- 2) มีมัคคุเทศก์
- 3) มีกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน
- 4) มีผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 5) มี Home stay
- 6) สื่อ ประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

3.1.2 ชุมชนมีส่วนร่วม/ยอมรับ

- 1) ความสะอาด
- 2) กฎกติกาของชุมชน

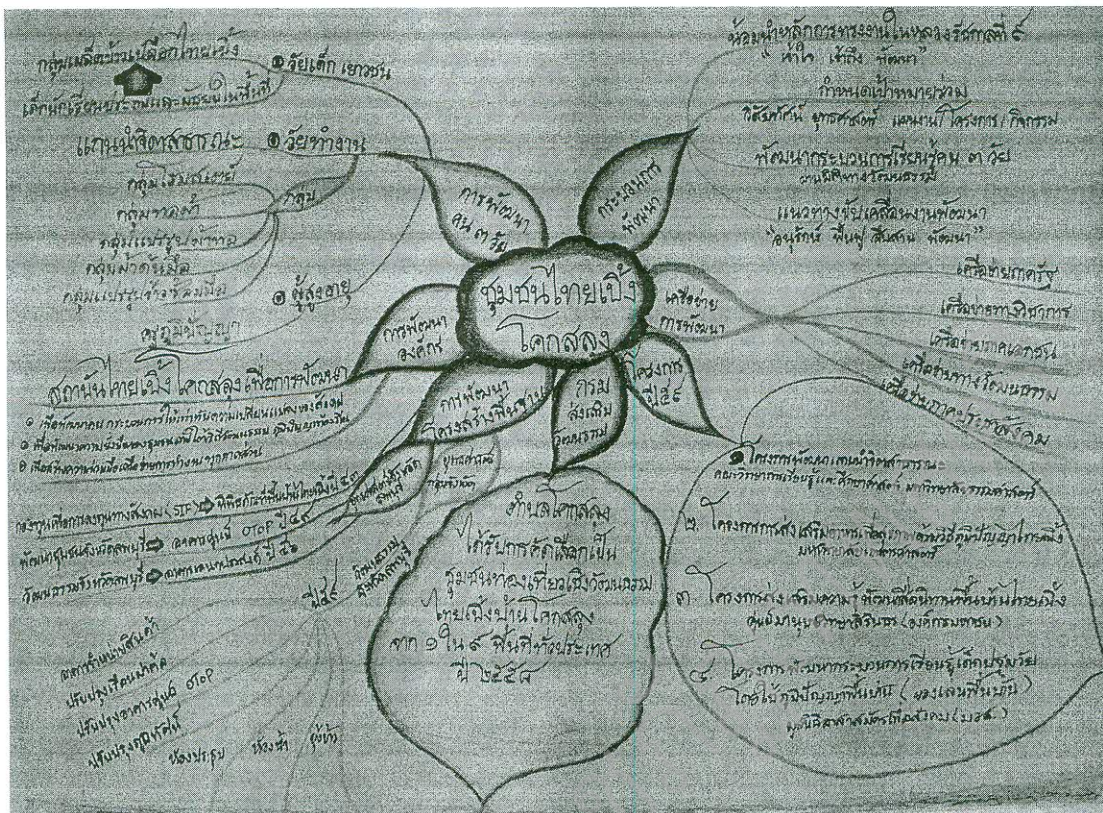
3.2 วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อเสนอ รายการกลุ่ม

3.2.1 กลุ่มอาชีพ

- 1) จุดแข็ง ได้แก่ มีการรวมกลุ่ม ผลิตสินค้าต่อเนื่อง พัฒนาสินค้าที่หลากหลาย สมาชิกเพิ่มขึ้น มีการทำบัญชี หักกำไรส่วนต่างเป็นกองทุนของกลุ่ม มีผ้าที่เป็นเอกลักษณ์
- 2) จุดอ่อน ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มมาไม่สม่ำเสมอ ขาดตลาดในการจำหน่ายสินค้า เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย สมาชิกใหม่ขาดทักษะด้านฝีมือ ขาดการสนับสนุนจากผู้นำ
- 3) ข้อเสนอ แนวทางต่อไปในการก้าวเดินที่มั่นคง ได้แก่ ตลาดในการจำหน่ายสินค้า ต้องการทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักติดตลาด ต้องการออกแบบสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยเบิ้ง โคนสูง มีโลโก้ที่เป็นเอกลักษณ์ พัฒนาการแปรรูปสินค้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ โลโก้ story: BRAND ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน พัฒนาช่องทางการสื่อสาร -ช่องทางการตลาด มหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ -เอกชน ตลาดในเมือง เพจ เว็บไซต์

3.2.2 กลุ่ม Home stay

- 1) จุดแข็ง ได้แก่ มีกองทุน มีกฎ ระเบียบ ข้อตกลงในกลุ่ม ไม่เอาเปรียบกันแบ่งนักท่องเที่ยวเท่ากัน มีกิจกรรมทำร่วมกัน เช่นทำความสะอาดพิพิธภัณฑสถาน กินข้าวล่อ เป็นต้น มีอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาลที่น่าสนใจ พานักท่องเที่ยวไปทำบุญตอนเช้า
- 2) จุดอ่อน ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภคยังไม่พร้อม ห้องน้ำยังไม่สะอาด การต้อนรับยังไม่ดีพอ การพูดนำเสนอยังไม่ดีพอ จำนวนบ้านพัก โฮมสเตย์ ยังมีจำนวนน้อย ยังไม่มั่นใจฝีมือทำอาหารของตัวเอง สิ่งแวดล้อมรอบข้างยังไม่พร้อม เช่น ช้างบ้านเสียงดัง สกปรก
- 3) ข้อเสนอ แนวทางต่อไปในการก้าวเดินที่มั่นคง ได้แก่ อยากร่วมกิจกรรมเสริมให้นักท่องเที่ยว เช่น ทำสปา ทำสบู่ ยาสระผม ครีมอาบน้ำ น้ำยาล้างจาน ใช้ในกลุ่มโฮมสเตย์ ทำปอกหมอน ผ้าปูที่นอน เป็นลายผ้าทอของบ้านเรา (จัดเป็นเซ็ท เตียงเดี่ยว เตียงคู่ หมอนอิง ผ้าปูโต๊ะ) บ้านพักสะอาด มีมุมนั่งเล่น มีคณะกรรมการประเมินไปเยี่ยมบ้าน ทำก๊อมนัดปลิ้นใส่ตะกร้าสาน พัฒนากิจกรรมในโฮมสเตย์ เช่น สปา/นวด เป็นต้น พัฒนาสถานที่ การจัดสถานที่ ที่มีเมนูอาหารไทยเบิ้งและคู่มือในการปรุง พัฒนาทักษะการต้อนรับของเจ้าของบ้าน มีคณะกรรมการตรวจเยี่ยม ให้คำแนะนำ

3.2.3 กลุ่มแกนนำ

1) จุดแข็ง ได้แก่

(1) พิพิธภัณฑสถานบ้านไทยเบ็ง ได้แก่ มีอาคารสถานที่รองรับการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสวยงาม มีศูนย์ข้อมูลชุมชน ภูมิปัญญา การจัดการความรู้ มีคณะกรรมการบริหารที่มีจิตสาธารณะ (คน 3 วัย) ที่เข้มแข็ง มีสื่อประชาสัมพันธ์ เฟซบุ๊ก แผ่นพับ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน วัฒนธรรมไทยเบ็ง เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

(2) แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ เป็นแหล่งเรียนรู้มีหนึ่ง (ปฐมภูมิ) มีความหลากหลาย (สาขาภูมิปัญญา/ประเภท) อยู่ในชุมชนเดียวกันไม่ห่างกันมาก ร่วมทำกิจกรรมกับครูภูมิปัญญาในแหล่งเรียนรู้ได้จริง พร้อมทั้งจะให้ความรู้/เรียนรู้ ตลอดเวลา

2) จุดอ่อน ได้แก่

(1) พิพิธภัณฑสถานบ้านไทยเบ็ง ได้แก่ ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า อื่นๆ เริ่มทรุดโทรม ขาดคนดูแลยังมีน้อย ขาดป้ายประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสลุง

(2) แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ บางภูมิปัญญาไม่มีผู้สืบทอด ครูภูมิปัญญาที่มีอายุมาก ครูภูมิปัญญาขาดทักษะในการถ่ายทอด เด็กรุ่นหลังไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญา

3) ข้อเสนอ แนวทางต่อไปในการก้าวเดินที่มั่นคง

(1) พิพิธภัณฑสถานบ้านไทยเบ็ง ได้แก่ จัดตั้ง “สถาบันไทยเบ็งโคกสลุงเพื่อการพัฒนา” จัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชน จัดสวัสดิการไปสู่ชุมชน จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ชุมชน ท้องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสลุง

(2) แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ถ่ายทอด สืบสานภูมิปัญญา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว พัฒนาทักษะการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญา จัดตั้งองค์กร “สถาบันไทยเบ็งโคกสลุงเพื่อการพัฒนา” จัดตั้งกองทุน “สวัสดิการสู่ชุมชน” พัฒนาสถานที่ “แหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถาน” พัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ชุมชนท่องเที่ยว พัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้

3.2.3 กลุ่มกลุ่มเมล็ดข้าวเปลือกไทยเบ็ง

1) จุดแข็ง ได้แก่ ทุกคนมาด้วยใจ สามารถลงเก็บข้อมูลได้ เปิดใจคุยกัน กล้าคิด กล้าทำ มีเครือข่ายเยาวชน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อผู้อื่น

2) จุดอ่อน ได้แก่ การรวมทำกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ขาดความรับผิดชอบ ทักษะการนำเสนอ พูดคุย ยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดทักษะภาษาต่างประเทศ ดิดโซเซียล ไม่มีความกระตือรือร้น

3) ข้อเสนอ แนวทางต่อไปในการก้าวเดินที่มั่นคง ได้แก่ พัฒนาทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ (การพูด) พัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ใช้สื่อโซเซียลในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน ควรติดต่อสื่อสารกับสมาชิกและเครือข่ายมากขึ้น ควรมีการเก็บข้อมูลชุมชนอยู่เสมอๆ พัฒนาศักยภาพ ทักษะการสื่อสาร ภาวะผู้นำ ภาษาที่สอง พัฒนาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ งานของชุมชน เพจ/เฟสบุ๊ค พัฒนาการเก็บข้อมูล ทำฐานข้อมูล

3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคน 3 วัยในตำบลโคกสลุง

3.3.1 เด็กและเยาวชน

1) ด้านตัวเอง ได้แก่ รู้หน้าที่ตนเอง รู้รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถดูแลตัวเองได้ในทุกสถานการณ์ รู้เท่าทันสังคม (ภูมิคุ้มกันที่ดี) มีความเป็นผู้นำ ซื่อสัตย์ อ่อนน้อมถ่อมตน สุขภาพ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความอดทน สู้งานไม่เกียจคร้าน รักตัวเองและภาคภูมิใจในตนเอง รู้เท่าทันสื่อ รู้เท่าทันสังคม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

2) ด้านครอบครัว ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในบ้าน ช่วยเหลืองานในครอบครัว มีปัญหาปรึกษาครอบครัว พูดคุยกันในครอบครัวอย่างมีเหตุผล เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เคารพเชื่อฟังบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย เอาใจเขามาใส่ใจเรา ความเป็นประชาธิปไตย

3) ด้านชุมชน/สังคม ได้แก่ รู้เท่าทันสังคม มีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์สืบสาน

วัฒนธรรมชุมชน มีความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ให้มีความพร้อมในการพัฒนาท้องถิ่นตามวิถีของชุมชน

3.3.2 วัยผู้ใหญ่ (คนทำงาน)

1) ด้านตัวเอง ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตย (รับผิดชอบ มีเหตุผล รู้กาลเทศะ) มีความเป็นผู้นำ มีภาวะผู้นำ มีความเสียสละต่อส่วนรวม (ชุมชน/สังคม) ไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง อดทน ขยัน ประหยัด มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต มีศีล 5 ประจำใจ

2) ด้านครอบครัว ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นผู้นำที่ดีของครอบครัว รักครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกและสมาชิกในครอบครัว ดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง

3) ด้านชุมชน/สังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบและเสียสละต่อสังคมส่วนรวม การเคารพกฎ กติกาของสังคม ประกอบอาชีพสุจริต ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม ช่วยกันดูแลปกป้องลูกหลานในชุมชน มีความสามัคคี ยึดมั่นในหลักของประชาธิปไตย เป็นผู้นำที่มีจิตสาธารณะ เป็นทั้งผู้นำที่ดีและผู้ตามที่ดีที่รักการเรียนรู้ มีความคิดและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน/สังคม เป็นที่พึ่งของคนในชุมชน เป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างเด็ก ผู้สูงอายุ และคนในชุมชนเพื่อสร้างกิจกรรมและพื้นที่สร้างสรรค์ เป็นต้นแบบที่ดี ให้กับชุมชนและสังคม ทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำพาสังคมไปสู่ความสุข

3.3.3 ผู้สูงอายุ

1) ด้านตัวเอง ได้แก่ มีสุขภาพดี แข็งแรงทั้งกายและจิตใจ สามารถพึ่งพาตนเองดูแลตัวเองได้ มองเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นที่เคารพของลูกหลาน ยึดมั่นในศีลธรรมอันดีงาม

2) ด้านครอบครัว ได้แก่ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกหลาน ไม่ทำตัวให้เป็นภาระลูกหลาน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์การดำรงชีวิตให้แก่สมาชิกในครอบครัว

3) ด้านชุมชน/สังคม ได้แก่ เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำที่ดีต่อคนในชุมชนและสังคม เป็นผู้ขัดเกลาอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวและสังคม เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิรู้ ภูมิปัญญาให้กับเด็กเยาวชน คนในชุมชนและผู้สนใจ

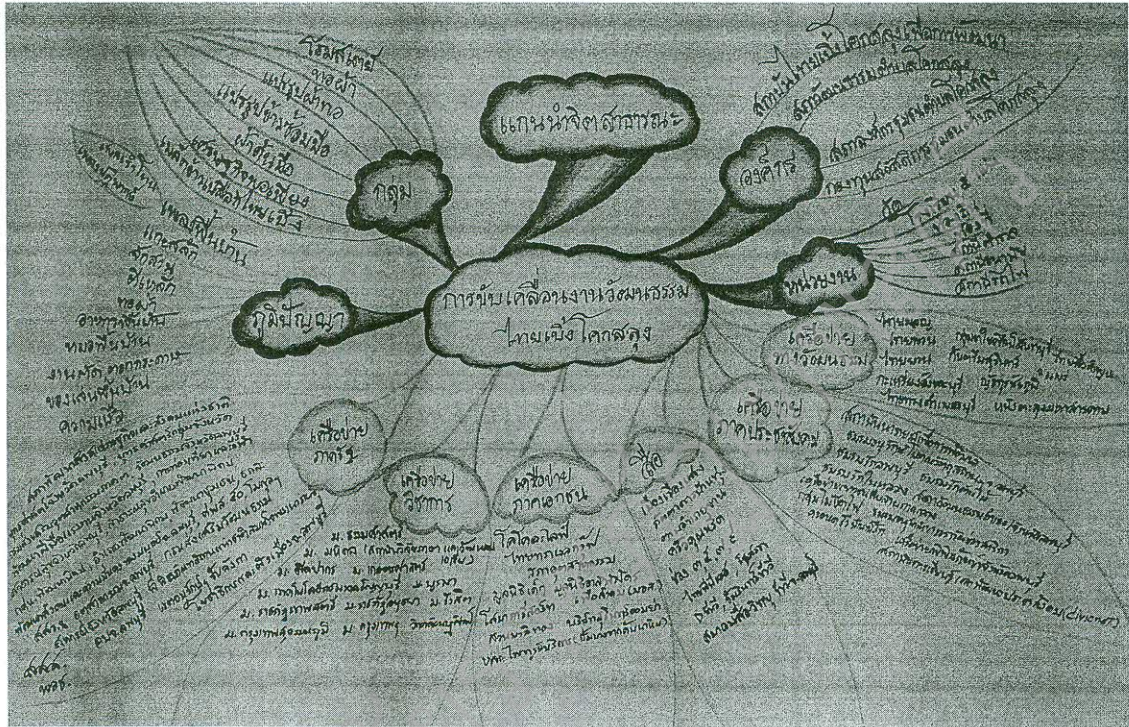
3.4 เป้าหมายในอนาคตของคนตำบลโคกสูง

3.4.1 เป้าหมายในอนาคตของคนตำบลโคกสูง

ให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ชุมชนด้วยการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง มีการจัดทำแผนพัฒนาภาคประชาชนร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตำบลบนพื้นฐานข้อมูลจริงและเป็นปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากการพูดคุยกันตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล และอีก 10-20 ปีข้างหน้าอยากเห็นว่า “กลุ่มเด็กและเยาวชนจะมีสังคมที่ดีกว่านี้ ไม่แย่ไปกว่านี้” มี

ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทยเบ็้งของตนเอง มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถขยายผลเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราว “ไทยเบ็้ง” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นและให้เป็นตัวอย่างแก่คนรุ่นต่อไป

3.4.2 กระบวนการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

1) การเตรียมคน

(1) กลุ่มครูภูมิปัญญา เตรียมการทบทวน ทำความเข้าใจ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในตัวคนโดยให้มีการเตรียมตัว/เตรียมเรื่องราวเพื่อให้พร้อมที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในตัวคนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นระบบ

(2) กลุ่มเด็กและเยาวชนต้องได้รับการเรียนรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งถือเป็นรากเหง้าของตนเอง มีความรักถิ่น “เข้าสายเลือด” ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนจะต้องทำหน้าที่เป็นแกนนำแถวสอง ในการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานของวัฒนธรรมไทยเบ็้งต่อไป นอกจากนั้นต่อยอดการพัฒนาโดยใช้กระบวนการค่ายอย่างเข้มข้นเพื่อให้เด็กเข้าใจและซึบซับคุณค่าของความเป็นผู้นำ ความมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย และมีจิตสาธารณะ

(3) กลุ่มครูในโรงเรียนโคนสลุง สืบค้นเรื่องราวนิทานพื้นบ้านนำไปเล่าให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนฟังและได้เรียนรู้ เป็นการซึมซับ “ความเป็นคนไทยเบ็้ง” ให้แก่เด็กๆ แล้วสอนและสนับสนุนให้เด็กทดลองปฏิบัติ โดยเขียนเป็นหนังสือต้นฉบับ ใช้ชื่อ “ผู้เฒ่าเล่า ผู้เยาว์เขียน” และเตรียมความพร้อมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของคนตำบลโคนสลุงอย่างเหมาะสม

2) การจัดระบบฐานข้อมูล แคนนำชุมชนกันสืบค้นและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและวิถีวัฒนธรรมไทยเบิ้ง นำข้อมูลมาศึกษาและประมวลผล/สังเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทดลองปฏิบัติจริง ได้แก่ ข้อมูลด้านอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล หรือการทอผ้า การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น โดยเฉพาะข้อมูลด้านอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล ผลจากการทดลองปฏิบัติจริง จะจัดทำเป็น “หนังสือทำมือ” สำหรับเป็นคู่มือให้แก่ผู้สนใจต่อไป

3) จัดเวทีเพื่อสร้างหลักสูตรการศึกษาบนฐานชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาคประชาสังคม ภาคท้องถิ่นที่ท้องถิ่น และภาครัฐ มีการวางแผนการจัดการร่วมกันตั้งแต่ การจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญา การวางแผนและการติดตามประเมินผล

4) การขยายผล จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและขยายผลตัวอย่างรูปธรรมสู่โรงเรียนอื่นๆ และชุมชนอื่นๆ โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้เคียง

5) การสร้างกระแสในภาพกว้าง ด้วยการจัดเวทีสาธารณะ เริ่มจากขอความร่วมมือคนในชุมชนมาร่วมเวทีอย่างน้อย 100-200 คน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดการแสดงพื้นบ้าน รำไท่ซึ่งเป็นอัตลักษณ์คนไท่เบิ้ง การแสดงการทอผ้า จัดเลี้ยงอาหารพื้นบ้าน นอกจากนี้มีการถ่ายภาพสั้น “ความเป็นตัวตนของคนไทยเบิ้ง”

3.4.3 การจัดเวทีถอดบทเรียน

1) เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายทุกส่วนที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกันถึงความต้องการของคนในชุมชนและมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นการขับเคลื่อนโครงการที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาโครงการการจัดการศึกษาบนฐานชุมชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2) ถอดบทเรียนหลักสูตรการศึกษาบนฐานชุมชน พัฒนาไปสู่นโยบายสาธารณะ และได้หลักสูตรท้องถิ่นที่สมบูรณ์และเหมาะสม

3.4.4 ยุทธศาสตร์การบูรณาการโครงการ

1) การบูรณาการ กิจกรรมและงบประมาณของภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงานอยู่ในพื้นที่ในระดับชุมชน ตำบล จะช่วยให้เกิดการประสานพลังให้เข้มแข็งขึ้น มีการต่อยอดกิจกรรมทุกภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาในประเด็นเดียวกัน จะต้องมาคิดร่วมกันและทำร่วมกัน

2) การพัฒนาคน ให้สามารถจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เริ่มด้วยการพัฒนาภาคประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ภาคประชาชนต้องเป็นแกนนำหลัก มีความเป็นเจ้าของ “ยอมรับคุณค่าวัฒนธรรมของตนเอง” และต้อง “ก้าวข้ามผ่านตัวเองให้ได้ จัดการตนเองให้ได้” ที่สำคัญต้องให้ประชาชนสามารถจัดการปัญหาของตนเองด้วยตนเอง และเชื่อว่า “การเปลี่ยนแปลงสังคมได้ต้องเกิดจากคนตัวเล็กๆ ก่อทั้งสิ้น”

3.5 ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ต่อองค์กรที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

องค์กรภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน ต้องมีบทบาทหน้าที่ในการร่วมดำเนินการ และให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ คือ

3.5.1 ภาคประชาชนต้องเป็นแกนนำหลักและเป็นเจ้าของโครงการในการแก้ไขปัญหาในบ้านของตนเอง ด้วยการสืบค้นและทบทวนข้อมูลในพื้นที่

3.5.2 ภาคท้องถิ่น ให้การสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณในการขับเคลื่อน

3.5.3 ภาครัฐ/องค์กรอิสระ ให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณบางส่วน ได้แก่ พมจ. วัด โรงเรียน วัฒนธรรม พัฒนาชุมชน กศน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มูลนิธิเด็ก (แม่แอ้ว) เป็นต้น

3.5.4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การขับเคลื่อนโครงการการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสร้างเสริมให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นหลัง (แกนนำแถวสอง) ดำรงวิถีชีวิตด้วยวัฒนธรรมไทยเบ็ญอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน ดังนั้นการขยายหลักสูตรไปสู่โรงเรียนอื่นๆภายในตำบลต้องกำหนดให้เป็นนโยบายสาธารณะในระดับตำบล ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาคีเครือข่ายในระดับตำบล ซึ่งต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนคนตำบลโคกสูงร่วมกัน

3.6 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของ สภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกัน

3.6.1 จัดตั้งสถาบันไทยเบ็ญโคกสูงเพื่อการพัฒนา โดยมีวิสัยทัศน์ ว่า “โคกสูงน่า อยู่ ผู้คนมีสุขภาวะ บนรากเหง้าของศิลปวัฒนธรรมไทยเบ็ญ”

3.6.2 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกันพัฒนา ของสถาบันไทยเบ็ญโคกสูงเพื่อการพัฒนา ดังปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกันพัฒนา ของสถาบันไทยเบ็ญโคกสูง เพื่อการพัฒนา

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์การพัฒนา	เป้าหมาย	แผนงาน/โครงการ
1. พัฒนาคณ/ กระบวนการเรียนรู้	1. พัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน แกนนำชุมชน กลุ่ม องค์กร ให้มีความเข้มแข็ง	พัฒนาเด็ก เยาวชน ให้มี ภาวะผู้นำบนฐานวิถี วัฒนธรรมชุมชน	1. พัฒนาศักยภาพแกนนำ เด็ก เยาวชน 2. จัดการศึกษาบนฐาน ชุมชน 3. สื่อสร้างสรรค์ พื้นที่สร้าง สุข
	2. สร้างกระบวนการมีส่วน ร่วมของคนในชุมชน	สร้างการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน	1. ลานวัฒนธรรม ลาน ชุมชน คนไทยเบ็ญ 2. พัฒนาแกนนำจิต สาธารณะ 3. จิตอาสาพัฒนาพื้นที่ สาธารณะในชุมชน 3. จัดทำแผนพัฒนาตำบล โคกสูง
	3. สร้างคุณค่า ความ ภาคภูมิใจให้กับผู้สูงอายุ ให้ มีความสุข แข็งแรงทั้งกาย และจิตใจ	ผู้สูงอายุมีความสุข ภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของ ตนเองและเป็นแบบอย่าง ที่ดีของชุมชนและสังคม	1. ห้องเรียนภูมิปัญญา 2. พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ 3. ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

ตาราง (ต่อ)

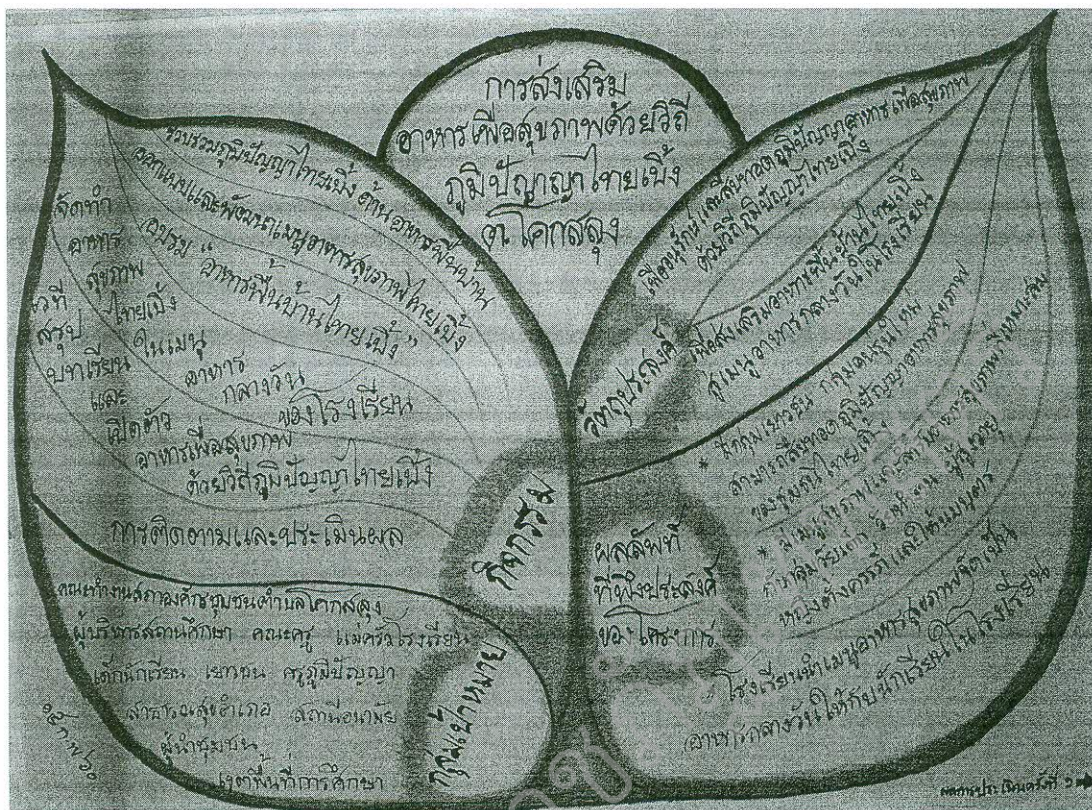
ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์การพัฒนา	เป้าหมาย	แผนงาน/โครงการ
	4. ประเมิน ติดตาม กระบวนการทำงานของชุมชน	ทบทวนกระบวนการทำงานของชุมชน	1. ถอดบทเรียนการทำงาน ของชุมชนในรอบ 1 ปี 2. สรุบบทเรียนแต่ละ โครงการ (Story telling/ Timeline / Dialogue /AAR / Focus group)
2. อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบ สาน พัฒนา ภูมิ ปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี	1. อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน และพัฒนา ภูมิปัญญา ท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี	รักษาวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบทอด สู่ลูกหลาน	1. ลานวัฒนธรรม 2. พัฒนาทักษะครูภูมิ ปัญญา และผู้ถ่ายทอด ความรู้ 3. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 4. ศิลปะเพื่อการพัฒนา วัฒนธรรม
	2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาในชุมชนให้เป็นแหล่ง เรียนรู้มีชีวิต “Living Museum”	ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาในชุมชนที่มีความ พร้อมในการให้ข้อมูลแก่ ผู้สนใจและเป็นแหล่ง เรียนรู้มีชีวิต “Living Museum” รองรับชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไทยเบ็งบ้านโคกสลุง	1. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญา 2. จัดทำข้อมูลภูมิปัญญา และชุดความรู้ภูมิปัญญาแต่ ละด้าน
3. สร้างสรรค์คุณค่า ทางวัฒนธรรมเป็น มูลค่าทางเศรษฐกิจ อย่างสมดุล	1. พัฒนาการดำเนินงาน ชุมชนท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกส ลุง	การนำคุณค่าทาง วัฒนธรรมมาสร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล	1. พิพิธภัณฑน์มีชีวิต “Living Museum” 2. จัดการชุมชนท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้าน โคกสลุง 3. พัฒนาโปรแกรมการ ท่องเที่ยวไทยเบ็งบ้านโคกส ลุง

ตาราง (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์การพัฒนา	เป้าหมาย	แผนงาน/โครงการ
	2. พัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ กลุ่มโฮมสเตย์ ให้ความเข้มแข็ง	รองรับชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเบ้งบ้านโคกสูง	1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาชุมชน ให้ความน่าสนใจ และมีมาตรฐานสากล 2. พัฒนาการตลาด 3. พัฒนาการบริหารจัดการ 4. ประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์จากการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลพบุรี 5. พัฒนาศักยภาพแกนนำ และสมาชิกกลุ่ม
	3. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ที่หลากหลาย	ประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเบ้งบ้านโคกสูงให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และหลากหลายช่องทาง	1. พัฒนาสื่อสร้างสรรค์ 2. พัฒนาการสื่อสารประชาสัมพันธ์งานของชุมชน (สารคดี/เพจ/เฟสบุค /google size/ป้ายประชาสัมพันธ์ ฯ)
4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน	1. พัฒนาแหล่งอาหารของชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืน	ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน	1. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ อาหารพื้นบ้าน/อาหารปลอดภัย : โครงการพัฒนาพันธุ์ข้าว พันธุ์พืช พันธุ์ผัก พันธุ์ถั่ว 2. จัดทำชุดความรู้อาหารพื้นบ้าน พันธุ์พืชพันธุ์ถั่ว 3. บริหารจัดการน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร 4. พัฒนาแหล่งน้ำในการ

ตาราง (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์การพัฒนา	เป้าหมาย	แผนงาน/โครงการ
			อุปโภค บริโภคในพื้นที่ตำบลโคกสูง 5. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม้พินถิ่น-กินตามฤดูกาลและป่าชุมชน (หนองใหญ่ ป่าโรงเรียนโคกสูงวิทยา โรงเรียนวัดหนองตามิ่ง)
	2. ติดตามความเคลื่อนไหวและร่วมจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดลพบุรีและผังเมืองรวมตำบลโคกสูงอย่างต่อเนื่อง	เพื่อร่วมกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลโคกสูง	1. ติดตามและร่วมการจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดลพบุรี 2. ให้ความรู้การจัดทำผังชุมชนตำบลโคกสูง
	3. เฝ้าระวังการรุกคืบของกลุ่มทุนที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ตำบลโคกสูง	รักษาพื้นที่ดิน พื้นที่ทำกินไว้เป็นแหล่งผลิตอาหารของชุมชน	1. พัฒนาแกนนำจิตอาสาธณะตำบลโคกสูง
5. การจัดการความรู้ชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม	1. ตั้งสถาบันไทยเบ็งโคกสูงเพื่อการพัฒนา	ประสานความร่วมมือเครือข่ายการทำงานทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนภายใต้วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1.จัดการความรู้ภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ชุมชน 2. พัฒนาหลักสูตรกระบวนการพัฒนาแกนนำชุมชน 3. วิจัยชุมชน 4. บูรณาการ การจัดทำแผนพัฒนาตำบลโคกสูง
6. การจัดสวัสดิการสู่ชุมชน	1. พัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน	การดูแลและช่วยเหลือทุกข์ สุข ของคนในชุมชน	พัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชน

3.7 รูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เป็นกระบวนการเรียนรู้ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งบทเรียนสำคัญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สามารถสรุปได้ดังปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ขั้นตอน/ กระบวนการ การเรียนรู้	1. ศึกษาบริบทและทุน ทางวัฒนธรรม	2. พัฒนาพิพิธภัณฑน์มีชีวิตบน ฐานทุนทางวัฒนธรรม (อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน)	3. พัฒนาและสร้างสรรค์ สู่ “ประเทศไทย 4.0” [มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน]
เนื้อหา การเรียนรู้	ประวัติความเป็นมา บริบท วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นอัต ลักษณ์ไทยเบ็่งตำบล โคกสูง	การพัฒนาพิพิธภัณฑน์มีชีวิตบน ฐานทุนทางวัฒนธรรมให้เป็น แหล่งเรียนรู้และแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ ไทยเบ็่งตำบลโคกสูง	การพัฒนาการเรียนรู้และ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ [มั่นคง: สร้างคุณค่าทาง สังคม (รัก/ภาคภูมิใจใน ท้องถิ่น) มั่งคั่ง: เพิ่มมูลค่า ทางเศรษฐกิจ (สร้างอาชีพ และรายได้) และ ยั่งยืน: ดูแล สิ่งแวดล้อม]
วิธีการ/ เครื่องมือ การเรียนรู้	วิจัยภาคสนาม [การสำรวจชุมชน การ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การประชุมกลุ่ม และการ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม]	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม (PAR) โดย 1.การประชุมกลุ่มเฉพาะ 2.ปฏิบัติการโดยใช้วงจร คุณภาพของ Deming [PDCA]	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม (PAR) โดย 1.การประชุมเชิงสร้างสรรค์ (FSC) 2.การทดลองจัดกิจกรรมการ เรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในแหล่ง พิพิธภัณฑน์มีชีวิต 3.การจัดการความรู้ (KM) การสรุป/ถอดบทเรียน 4.การหาทางที่จะนำไปบรรจุ ไว้ในแผนการดำเนินงานของ หน่วยงาน/องค์กรต่อไป

ตาราง 4 (ต่อ)

แหล่ง/สื่อ การเรียนรู้	1. ผู้ทรงภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรม ประชาชน/ผู้รู้ ชาวบ้าน/ผู้นำท้องถิ่น 2. หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์และ โบราณคดี 3. วิถีชีวิต/วัฒนธรรม/ภูมิ ปัญญาของชุมชน	การประสานพลังกันของไตร พลังเพื่อการพัฒนา [1. พลังปัญญา (มหาวิทยาลัย) 2. พลังความร่วมมือ (อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาชีพ สภาวัฒนธรรม ฯลฯ) และ 3. พลังสนับสนุน/นโยบาย (รัฐ เอกชน ธุรกิจ ประชาสังคม และสื่อมวลชน)]	การประสานพลังกันของไตร พลังเพื่อการพัฒนา [1. พลังปัญญา (มหาวิทยาลัย) 2. พลังความ ร่วมมือ (อบต. กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาชีพ สภา วัฒนธรรม ฯลฯ) และ 3. พลัง สนับสนุน/นโยบาย (รัฐ เอกชน ธุรกิจ ประชาสังคม และสื่อมวลชน)]
ผล การเรียนรู้/ พัฒนา	ประวัติความเป็นมา บริบท วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นอัต ลักษณ์ไทยเบ็ญตำบล โคกสูง	สามารถพัฒนาพิพิธภัณฑ์มี ชีวิตบนฐานทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ ของไทยเบ็ญตำบลโคกสูง	1. กิจกรรมการเรียนรู้และการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. แหล่งเรียนรู้ “ลดเวลา เรียน เพิ่มเวลารู้” หลักสูตร ท้องถิ่น 3. สินค้าและบริการทาง วัฒนธรรมไทยเบ็ญตำบล โคกสูง 4. ข้อเสนอสู่นโยบายระดับ ท้องถิ่น/จังหวัด 5. บรรจุไว้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ จังหวัดลพบุรี 6. แหล่งอาหาร/สมุนไพร ของท้องถิ่น/ชุมชน/ตำบล

ซึ่งรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภ
พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สามารถเขียนได้ดังนี้

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปการวิจัย

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

1.2 เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ป่าฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1.1 ประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มเฉพาะ และการศึกษาจากเอกสาร

2.1.2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนของผู้กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ป่าฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 16 คน ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1.3 จัดการความรู้ตามกรอบหน้าที่ของสภาวัฒนธรรม ได้แก่ 1) การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม และ 2) การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลการดำเนินการอนุรักษ์ ป่าฟู และสืบสานวัฒนธรรม

2.1.4 ใช้กรอบแนวทางการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.5 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล และด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

2.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2.2 การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ป่าฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

2.2.1 วิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยการใช้ประชุมกลุ่มเฉพาะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อประสานพลัง (synergy) ซึ่งกันและกัน

2.2.2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนของผู้กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง และผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องที่ ผู้นำองค์กรในชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ทรงภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 16 คน ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2.3 ประยุกต์ใช้การประชุมเชิงสร้างสรรค์ (FSC) โดยดำเนินการ 3 ส่วนต่อเนื่องกัน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพการณ์ที่ผ่านมาในอดีตเพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน 2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพล และ 3) การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกัน

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3. ผลการวิจัย

3.1 ผลการศึกษาและจัดการความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

3.1.1 การระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยจุดประกายความคิด...ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ โดยมีแกนนำและผู้คนในชุมชนบางส่วนได้จัด “เวทีประชาคม” และได้มีมติและดำเนินการใน 4 เรื่องสำคัญ คือ 1) การสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบิ้ง 2) การฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยเบิ้ง 3) การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มทอผ้า และ 4) การพัฒนาแกนนำทั้งกลุ่มแกนนำก่อตั้งพิพิธภัณฑ์และกลุ่มผู้นำในชุมชน

3.1.2 การส่งเสริม สนับสนุน ร่วมจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรม โดย 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของไทยเบิ้งโคกสูง 2) ศึกษาประเพณีและความเชื่อของชาวไทยเบิ้งโคกสูง 3) ศึกษาลักษณะการตั้งบ้านเรือน 4) ศึกษาภูมิปัญญาต่างๆ ของชาวไทยเบิ้ง 5) วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยเบิ้งโคกสูง

3.2 ผลการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

3.2.1 การวิเคราะห์สภาพการณ์ดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบิ้งของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงที่ผ่านมาในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน

3.2.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทย เบื้องของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง

3.2.3 การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทย เบื้องของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงเพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและพัฒนาการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทย เบื้องของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกัน โดย 1) การทบทวนเป้าหมายชุมชน 2) วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อเสนอ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนในตำบลโคกสูง 4) เป้าหมายในอนาคตของคนตำบลโคกสูง 5) ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ต่อองค์กรที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ และ 6) ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทย เบื้องของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูงในอนาคตร่วมกัน

3.2.4 รูปแบบการอนุรักษ์ พื้นที่ และสืบสานวัฒนธรรมไทย เบื้องของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ประวัติความเป็นมา บริบท วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ไทย เบื้องตำบลโคกสูง การพัฒนาพิพิธภัณฑ์มีชีวิตบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของไทย เบื้องตำบลโคกสูง การพัฒนาการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ [มีนคง: สร้างคุณค่าทางสังคม (รัก/ภาคภูมิใจในท้องถิ่น) มั่งคั่ง: เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (สร้างอาชีพและรายได้) และ ยั่งยืน: ดูแลสิ่งแวดล้อม]

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) และความทันสมัย (modernization) แม้ว่าจะทำให้สังคมไทยเรามีความเจริญหรือเกิดประโยชน์หลายด้าน แต่แนวทางการพัฒนามีส่วนผลักดันจนเป็นเหตุให้คนไทยต้องปรับโครงสร้างจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งแนวคิดและวิถีชีวิต เน้นความรู้ด้านวัตถุ เทคนิค วิธีการ มาจากรากฐานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแบบตะวันตก กลายเป็นการฆ่าตัวเองทางวัฒนธรรม เป็นผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยและสังคมไทยเปลี่ยนไป ส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมาด้วย เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเป็นการทำลายวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา ซึ่งลดทอนความสามารถในการพึ่งตนเองและพึ่งกันเองในชุมชนที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง

การพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลา 4-6 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนที่มุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและจิตใจของประชาชนอย่างน่าวิตก นำมาซึ่งการอพยพแรงงาน ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม และอื่นๆ ชุมชนท้องถิ่น

อ่อนแอลง จนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคม ซึ่งในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทาง ความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องเริ่มจากในครอบครัวและในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งจากรากฐานของสังคม

2. ภูมิปัญญาคือพลังทางวัฒนธรรม เป็นอาวุธสำคัญเพื่อต่อสู้กับวิกฤติเศรษฐกิจทุนนิยม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องบำรุงรักษาแก้วที่สำคัญนี้ให้สมบูรณ์ แข็งแรง คงทน ส่งผลถึงความสง่างามเบี่ยงเบนที่โดดเด่นในโลกใบนี้ ซึ่งปัจจุบันกระบวนการพัฒนาประเทศกำลังพลิกผันจากกระแสหลักมาสู่กระแสพื้นบ้าน ทำให้คำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นคำหลักในกระบวนการพัฒนาปัจจุบัน ถึงเวลาที่ต้องหวนกลับไปมองคนบางกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตเดิมในอดีต มีชีวิตอยู่อย่างไม่มีปัญหาท่ามกลางวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีกลไกสำคัญที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ แนวการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาด้วยการนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และต่อเนื่องถึงแผนฯ ฉบับที่ 11 และฉบับที่ 12 ก็เน้นการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นไทย มุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ เป็นต้น (เสรี พงศ์พิศ, 2536, หน้า 41) นอกจากนี้ให้ความสำคัญภูมิปัญญาในเชิงนโยบายดังกล่าวยังข้างต้นแล้วภูมิปัญญายังมีความสำคัญที่เป็นเรื่องของคุณค่า จิตสำนึก ความรัก ความผูกพัน ที่มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลากหลายอาชีพเป็นทุนวัฒนธรรม (ประเวศ วะสี, 2541, หน้า 47-67) ที่สามารถเป็นจุดคานงัดกับปัญหาต่างๆ ทางสังคมได้ ทุนทางวัฒนธรรมเป็นทุนทางจิตใจซึ่งบางครั้งการลงทุนในบางเรื่องใช้เวลาไปมากแต่ไม่ได้ใช้เงินเลยแต่เกิดขึ้นภายใต้กรอบวัฒนธรรมที่มีการบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง การพัฒนาด้วยทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นการดำรงชีวิตอย่างสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อมโยงกัน สังคมไทยมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย เช่น อาหารไทย กล้วย และยังมีคุณค่าต่อสุขภาพจนสามารถพูดได้ว่าอาหารไทยเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ผักผลไม้บริโภคมากจะลดการเป็นมะเร็งได้ การแพทย์แผนไทย ผ้าทอพื้นเมือง และศิลปหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้คือทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดผลทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของกาสัก เตชะชั้นหมาก พนิตสุภาธรรมประมวล และกานดา เตชะชั้นหมาก (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพทุน

ทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ มีทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จำนวนมาก และได้เสนอว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ 1) การศึกษาและพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน/ท้องถิ่นต่างๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และ 2) การสร้างโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น และอำนวยความสะดวกให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน/ท้องถิ่นต่างๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยงาน องค์กร และสถาบัน ทั้งของรัฐและเอกชน ทั้งในและนอกชุมชน/ท้องถิ่น

3. รูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอนาน้อย จังหวัดน่านเป็นการดำเนินการสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ (8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลาย ทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นทั้ง “สิทธิ” และ “หน้าที่” ของประชาชน ทั้งที่เป็น “บุคคล” “ครอบครัว” และ “ชุมชน” ที่เป็น “เจ้าของวัฒนธรรม” ที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และดำเนินงานวัฒนธรรม (ทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การส่งเสริม การเผยแพร่ การสืบทอด และการพัฒนา) ด้วยการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงการที่จะทำให้เกิดการกินดี อยู่ดี และมีความสุขได้อย่างมีศักดิ์ศรี ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นแกนกลางของการดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม”

การปล่อยให้ประชาชนดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ตามลำพัง นั้นจะเป็นการปล่อยให้เป็น “ภาระ” ของประชาชนเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความยากลำบากในการทำงาน ดังนั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 57 รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน และในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (และที่

แก้ไขเพิ่มเติม) มาตรา 67 ได้กำหนดให้งานวัฒนธรรมเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะใน (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และในพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 มาตรา 10 และ 11 ได้กำหนดให้งานวัฒนธรรมเป็นอำนาจและหน้าที่ของเทศบาล กล่าวคือ ได้กำหนดให้เทศบาล มีหน้าที่ โดยเฉพาะใน (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และ (18) การส่งเสริมการกีฬา จารีต ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยได้ “ออกแบบ” โดยกำหนดให้รัฐ (โดยหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต่างๆ) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และอื่นๆ) ได้ทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง” ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจเอกชน สื่อสารมวลชน และอื่นๆ เพื่อร่วมกันทำหน้าที่โอบอุ้มดูแลประชาชนให้สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองได้จนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำหน้าที่ในการสร้างโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น และอำนวยความสะดวกให้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การจัดการความรู้และนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมไทยเบ็ญของสภาวัฒนธรรมตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ครั้งนี้ พบว่าทูลทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาไทยเบ็ญโคกสูงสามารถเป็นทรัพยากรสำคัญในการกระตุ้นหนุนเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลโคกสูงให้มากยิ่งขึ้น และเมื่อผนวกเข้ากับการที่ชุมชนไทยเบ็ญโคกสูงมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ทรัพยากร (เช่น เชื้อนป่า สักชลสิทธิ์ ทุ่งทานตะวัน ทางรถไฟลอยน้ำ เป็นต้น) สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อการเรียนรู้และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้น มหาวิทยาลัยเทพสตรีในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งในระดับชาติ กลุ่มจังหวัด จังหวัด และท้องถิ่น สมควรทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความถนัด และความสนใจ โดยร่วมมือกับชุมชน/ท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งนอกจากจะทำให้ชุมชน/ท้องถิ่นเกิดความรู้/เกิดเจตคติที่ดี/มีทักษะและสามารถอนุรักษ์และสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและยั่งยืนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานแล้ว ยังจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (interactive learning through action) ที่จะสามารถถ่ายโยงประสบการณ์

การเรียนรู้นี้ ไปใช้ในการแก้ปัญหา/พัฒนาในเรื่องอื่นๆ จนสามารถสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งผ่านกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนและของท้องถิ่นได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างมหาศาล กล่าวคือ 1) สามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 2) สามารถดูแลรักษาสุขภาพตนเองได้ 3) เกิดการรวมกลุ่ม 4) สามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติ/สภาพแวดล้อม 5) สามารถดำรงรักษาวัฒนธรรม/ประเพณี/ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 6) สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บรรณานุกรม

- กาสิ๊ก เต๊ะซันหมาก พนิตสุภา ธรรมประมวล และกานดา เต๊ะซันหมาก. (2557). ยุทธศาสตร์
การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจ
เชิงสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545ก). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
_____. (2545ข). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2549). ถึงเวลา...แปลงวัฒนธรรมเป็นทุน. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ. 3(48) : 6.
- ประเวศ วะสี. (2547). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กองทุน
ส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
_____. (2539). วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- พนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสิ๊ก เต๊ะซันหมาก. (2553). กลยุทธ์และแผนการตลาดเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดลพบุรี. สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2539). ปาฐกถา ทุนวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
ไชยงitimทองกุล.
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเทพสตรี. (2542). รายงานการศึกษาเรื่อง มรดก
วัฒนธรรมไทยเบ็ญกลุ่มแม่น้ำสัก ในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน
ป่าสัก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พี. เอ. ลีฟวิง.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). พิพิธภัณฑและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: กระบวนการเรียนรู้
ร่วมกัน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต (2555). ทุนทางสังคมฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: 21
เซนจูรี.

สุรัชย์ เสือสูงเนิน. (2548). การศึกษางานศิลปหัตถกรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่ง
โคกสูง จังหวัดลพบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เสรี พงศ์พิศ. (2536).บรรณธิการ. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา (เล่ม 1). กรุงเทพฯ :
มูลนิธิภูมิปัญญา.

เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิจ. (2544). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ:
พิมพ์ลักษณ์.

เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้
ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2545) .ศัภษาในไทวิถี. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินดีแอนด์พับลิชซิง.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก (Asso. Prof. Dr. KasakTekhanmag)
2. เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน 5 1601 00027 16 4
3. ตำแหน่งปัจจุบันรองศาสตราจารย์ ระดับ 9
4. หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช ต. ทะเลชุบศร อ. เมือง จ. ลพบุรี 15000
โทรศัพท์/โทรสาร : สำนักงาน 036 411 150 โทรศัพท์เคลื่อนที่089-2398835
E-mail : tkasak@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2525 ครุศาสตรบัณฑิต (คณิตศาสตร์) วิทยาลัยครูเทพสตรี
พ.ศ. 2530 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2541 ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต [Ph.D.] (พัฒนศึกษา เน้นสังคมวิทยาการพัฒนาศนบท) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. ผลงานวิจัย (บางส่วน)

พ.ศ.2546: การศึกษาการเรียนรู้บนพื้นฐานวัฒนธรรมในบริบทใหม่ทางสังคม (ร่วมกับคนอื่นฯ) (ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

พ.ศ. 2547: การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี (ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย-สกว. และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา)

พ.ศ. 2548: การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนแบบบูรณาการในตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา)

พ.ศ. 2552: การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ)

พ.ศ. 2553: การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายการผลิตกระเจี๊ยบแดงและวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและการตลาดเครื่องดื่มกระเจี๊ยบแดงในจังหวัดลพบุรี(ร่วมกับคนอื่นฯ) (ได้รับทุนสนับสนุนจากเครือข่ายวิจัยเครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลาง ตอนบน)

พ.ศ.2554: การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท (ร่วมกับคนอื่นๆ) (ได้รับทุนสนับสนุนจากเครือข่ายวิจัยเครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลางตอนบน)

พ.ศ.2554: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทองและชัยนาท) (ร่วมกับคนอื่นๆ) (ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน)

พ.ศ.2555: บทเรียนการดำเนินงานสภาวะวัฒนธรรม (ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม)

พ.ศ.2555: การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหม้อ หมู่ 13 ตำบลบางคู อำเภอบางบาลจังหวัดลพบุรี ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ได้รับทุนสนับสนุนจากเครือข่ายวิจัยเครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลางตอนบน)

พ.ศ.2556: การพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองจังหวัดลพบุรี (ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน)

พ.ศ.2556: วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นลำน้ำแม่ลา จังหวัดสิงห์บุรี (ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน)

พ.ศ.2557: ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง (ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน) เป็นต้น

ผู้ร่วมวิจัย (1)

1. ชื่อ : รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล

Asso. Prof. PanitsupaThampramaun

2. เลขประจำตัวบัตรประชาชน 3101201735789

3. ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 สาขาวิชาการจัดการ

4. หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ถนนนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

โทรศัพท์ที่ทำงาน 036-421-448 (ต่อ 617) โทรศัพท์เคลื่อนที่ 081-852-0852

E-Mail: thampanit@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526 บธ.บ (การตลาด) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2543 คอ.ม. (ธุรกิจอุตสาหกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

พ.ศ. 2550 ปร.ด. (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
การจัดการการท่องเที่ยว

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

พ.ศ. 2547: พฤติกรรมในการเลือกซื้อผ้าพื้นเมืองของประชาชนในจังหวัดลพบุรี.
มหาวิทยาลัยเทพสตรี. ลพบุรี.

พ.ศ. 2547: ศักยภาพของกิจการและกลยุทธ์ทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดลพบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ลพบุรี.

พ.ศ. 2548: สถานการณ์ทางการตลาดสำหรับพืชผัก ปลอดภัยจากสารพิษจังหวัด
ลพบุรี. โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยจากสารพิษกิจกรรมวิจัยสถานการณ์
การตลาด.

พ.ศ. 2549: ความสำเร็จทางการตลาดสำหรับน้ำสมุนไพรพร้อมดื่ม กรณีศึกษา
ของกลุ่มแปรรูปน้ำสมุนไพรพร้อมดื่มในภาคกลางของประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

พ.ศ. 2550: กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ปลาสามฟักฉายรังสีด้วยสารต้าน
อนุมูลอิสระในจังหวัดลพบุรี. มหาวิทยาลัยเทพสตรี. แหล่งทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2551.

พ.ศ. 2551: ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ พฤติกรรม และความคาดหวังของ
นักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดลพบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ลพบุรี แหล่งทุนสนับสนุน
การวิจัยจากสำนักงานเครือข่ายวิจัยเครือข่ายภาคกลางตอนบน-สกอ.

พ.ศ. 2551: ประเมินยุทธศาสตร์จังหวัดลพบุรี. แหล่งทุนสำนักงานจังหวัดลพบุรี.

พ.ศ. 2551: กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี.
มหาวิทยาลัยเทพสตรี. แหล่งทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2551.

พ.ศ. 2552: แผนและกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สวช.

พ.ศ. 2554: การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มช่างหล่อทองเหลือง และกลยุทธ์ทาง
การตลาดของผลิตภัณฑ์ทองเหลือง บ้านท่ากระยาง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี: ด้วยกระบวนการ
วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ลพบุรี. แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานเครือข่ายวิจัย
เครือข่ายภาคกลาง ตอนบน-สกอ).

พ.ศ. 2555: การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองและกลยุทธ์ทางการตลาด สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดลพบุรี. มหาวิทยาลัยเทพสตรี. แหล่งทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2555.

พ.ศ. 2556: การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านในจังหวัดอ่างทอง. มหาวิทยาลัยเทพสตรี. แหล่งทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2556.

ผู้ร่วมวิจัย (2)

1. อาจารย์ ดร.กานดา เต๊ะชั้นหมาก
2. ภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์/โทรสาร : 035 245 400 โทรศัพท์เคลื่อนที่ : 089 900 6574

E-mail: tkdady@hotmail.com

3. ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

3.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

พ.ศ. 2551: ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี

พ.ศ. 2554: กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของผู้ทรงภูมิปัญญาไทพวน บ้านหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (ทุนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)

พ.ศ. 2556: ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา)

พ.ศ. 2556: การจัดการความรู้ในการจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืนโดยชุมชนของตำบลบางกระบือ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี (ทุนสำนักงานเครือข่ายวิจัยเครือข่ายภาคกลางตอนบน -สกอ).

3.2 ผู้ร่วมโครงการวิจัย

พ.ศ. 2552: การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง. ไทครั้ง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท (ทุนสำนักงานเครือข่ายวิจัยเครือข่ายภาคกลางตอนบน -สกอ).